

*Timo Huttunen
Risto Ojala
Minna Perälä
Hannu Roppo
Juhana Säde
Katja-Margit Takatalo*

VIIDESTÄ YHDEKSI

Hollolan,
Hämeenkosken,
Kuhmoisten,
Kärkölän
ja Padasjoen
seurakuntaelämää
vuosina 2000–2022

VIIDESTÄ YHDEKSI

Hollolan, Hämeenkosken, Kuhmoisten, Kärkölän ja Padasjoen
seurakuntaelämää vuosina 2000–2022

VIIDESTÄ YHDEKSI

Toimittaja Juhana Säde

JULKAISIJA

Hollolan seurakunta

KIRJOITTAJAT JA KIRJATYÖRYHMÄN JÄSENET

Timo Huttunen

Risto Ojala

Minna Perälä

Hannu Roppo

Juhana Säde

Katja-Margit Takatalo

TOIMITTANUT

Juhana Säde

GRAAFINEN SUUNNITTELU JA TAITTO

Paahtamo Oy / Jari Virtanen

KANSIEN KUVAT

Markus Hännikäinen, Juhani Viitanen, Risto Ojala, Erik Löfberg, Martti Myllärinen

VALOKUVAT

Kuvaajaluettelo teoksen lopussa.

PAINOTYÖ

Pekan Offset Oy 2022

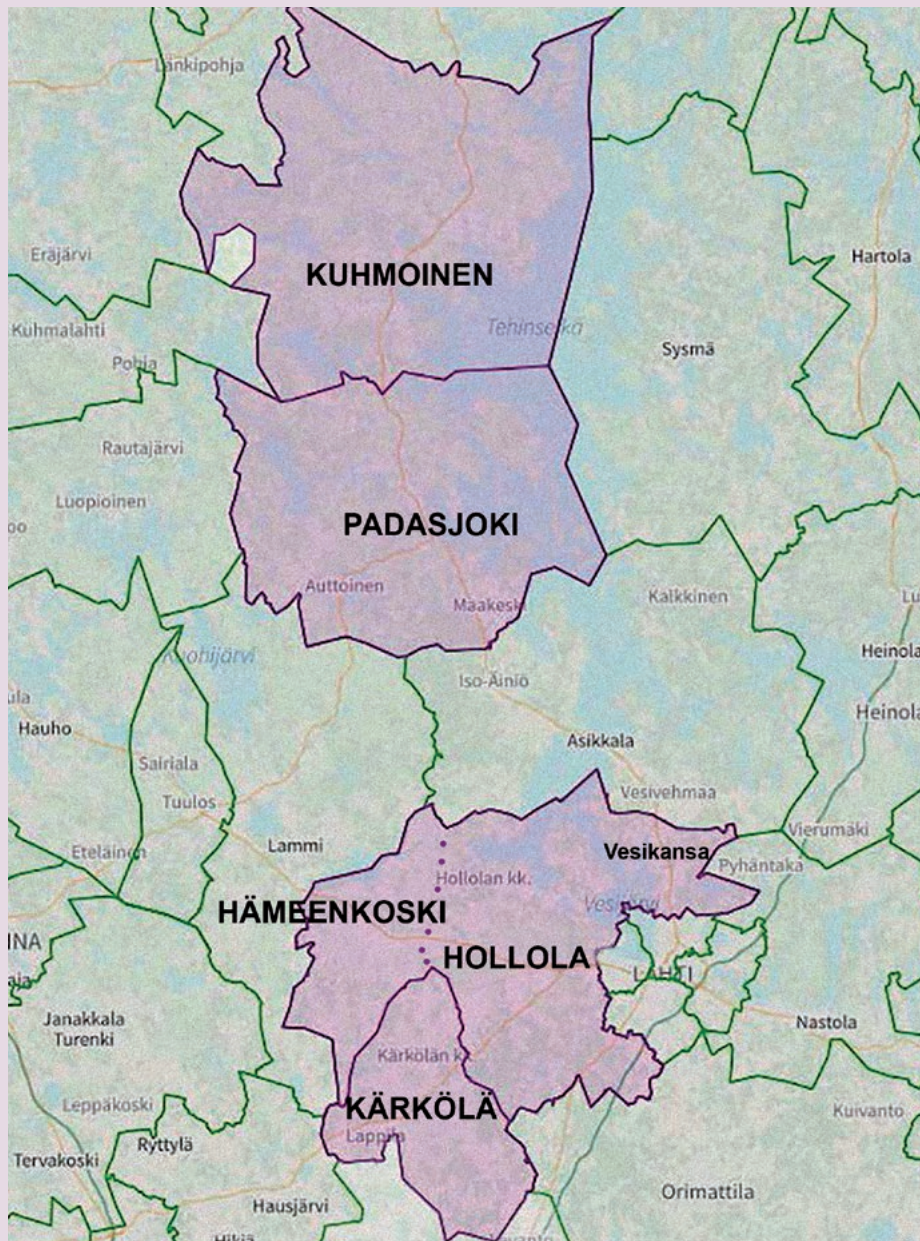
ISBN

978-952-99608-3-5

978-952-99608-4-2 (PDF)

SISÄLLYSLUETTELO

SAATTEEKSI	7
HÄMEENKOSKI UUDELLA VUOSITUHANNELLA <i>Hannu Roppo</i>	13
KÄRKÖLÄ – ITSENÄISESTÄ SEURAKUNNASTA TIE TAKAISIN HOLLOLAN KAPPELIKSI <i>Katja-Margit Takatalo</i>	31
HOLLOLAN MUUTOSTEN VUOSIKYMMENET <i>Juhana Säde</i>	47
PADASJOEN SEURAKUNTA OSAKSI HOLLOLAA <i>Minna Perälä</i>	67
KUHMOISTEN SEURAKUNTAELÄMÄÄ 2000-LUVULLA <i>Risto Ojala</i>	81
HOLLOLAN SEURAKUNNAN HUOMINEN <i>Timo Huttunen</i>	95
LÄHTEET	102

Hollolan seurakunnasta tuli 1.1.2017 ainutlaatuinen aluekokonaisuus Suomen itsenäisten seurakuntien joukossa. Sen pohjois- ja eteläosan välillä ei ole yhteistä maarajaa.

SAATTEEKSI

”Kyllä siinä ainakin viisi vuotta vierähtää, ennen kuin teistä tulee yksi seurakunta”, arvioi eräs kirkkoherra, joka seurasi Päijät-Hämeen alueellisesti suurinta seurakuntaliitosta ulkopuolisen silmin. Kun kirjoitan tätä, Hollolan seurakunnalla on umpeutunut tuo mainittu henkisen ja toiminnallisen yhdistymisen aikaraja.

Seurakunnan osien yhteen hitsautuminen on sitä vahvempaa, mitä paremmin seurakunnan eri osat oppivat tuntemaan toisiaan.

Tämän teoksen yksi lähtökohta onkin ollut kysymys siitä, kuinka hyvin ja laajasti seurakuntalaiset tuntevat seurakuntansa eri alueita, ihmisiä, toimintaa ja ominaispiirteitä. Millaisista lähtökohdista ja ympäristöistä olemme tulleet yhteen, ja millainen tulevaisuus seurakunnalla voisi olla?

Hollolan, Kuhmoisten, Kärkölän ja Padasjoen seurakuntien liitos astui voimaan tammikuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2017. Hämeenkosken seurakunta oli puolestaan liittynyt osaksi Hollolan seurakuntaa jo aiemmin, vuoden 2007 alussa. Hämeenkosken liitos oli sulava ja pienimuotoinen, mutta vuoden 2017 seurakuntaliitos loi maantieteellisesti suuren ja hajanaisen seurakunnan, jonka etelärajalta pohjoisrajalle on hurjalta tuntuva yli sadan kahdenkymmenen kilometrin välimatka.

Liitoshetkellä kuntien yhteenlaskettu väkimäärä oli 33 696 henkilöä. Väestöstä seurakuntien jäsenistöön kuului 25 830 henkilöä, jolloin kirkkoonkuulumisprosentti oli tuolloin uuden seurakunnan toimialueella 76,7. Alueelliset erot olivat suuria. Hollolassa jäseniä oli 18 003, kun taas Kuhmoisissa 1 933. Harvinaislaatuista hajanaisuutta liitostilanteeseen lisäsi se, ettei seurakunnan pohjoisosalle ja eteläosalle syntynyt lainkaan yhteistä maarajaa, koska liitosneuvotteluissa mukana ollut Asikkala päätti jatkaa itsenäisenä seurakuntana. Seurakunnan pohjoisosasta, Kuhmoisista ja Padasjoesta, muodostettiin yksi kappeliseurakunta. Tällainen kaksoisrakenne, jossa kaksi entistä seurakuntaa yhdistetään kirkkoineen yhdeksi kappeliseurakunnaksi, on tietävästi ainutlaatuinen ratkaisu Suomessa. Seurakuntalaisten toivomuksesta rakenne puretaan kuitenkin kahdeksi erilliseksi kappeliseurakunnaksi vuoden 2023 alusta alkaen.

Mainittakoon vielä sekin erikoisuus, että kaikki seurakunnan osat eivät kuuluneet liitoshetkellä edes samaan maakuntaan. Kuhmoinen kuului tuolloin vielä Keski-Suo-

meen, kunnes siirtyi vuoden 2021 alussa Pirkanmaahan. Muut paikkakunnat kuuluvat Päijät-Hämeeseen.

Haasteellisessa alkutilanteessa voikin kysyä, oliko eri seurakunnilla ylipäätään muita yhdistäviä tekijöitä kuin sama evankelis-luterilainen usko ja piispa sekä maalaiskuntaisuus. Varmasti oli muutakin, mutta tässä nostetaan esiin, että kaikilla seurakunnilla on yhteinen seurakuntajuuri, joka ulottuu kauas keskiajalle saakka.

Aiemmista itsenäisistä seurakunnista, eli nykyisistä kappeliseurakunnista, kaikki ovat kuuluneet siis jo aikaisemmin Hollolan seurakuntaan. Osa katolisella ajalla, osa luterilaisella. 2000-luvulla tapahtuneessa kehityksessä ympyrä sulkeutui. Yhdestä oli tullut ensin viisi ja viidestä jälleen yksi. Epäilemättä Hollolan seurakunta olisi ottanut takaisin yhteyteensä muitakin entisen Suur-Hollolan alueen seurakuntia, sillä suuremman kokonaisuuden on helpompi taata hyvät toimintaedellytykset. Muutosten virta on kuitenkin päättymätön, ja tulevaisuus näyttää, kuinka lopulta käy.

Ajatus vanhasta yhteenkuuluvuudesta tuntui kuitenkin yhteyttä luovalta oivalukselta erityisesti historiallisen yhdistymisen hetkellä, jolloin esillä olivat enimmäkseen pienenevien seurakuntien taloudellisiin kantokykyihin liittyvät seikat.

KATSAUS HISTORIALLISIIN JUURIIN

Vaikka juuret ulottuvat niin kauas, että niitä on lähes mahdoton nähdä, ne ovat todellista yhteistä menneisyyttä.

Hollolan seurakunnan järjestäytyneen toiminnan arvioidaan alkaneen 1200-luvun puolivälin tienoolla, jolloin katolista kristinuskoa tunnustanut Ruotsin kuningaskunta ulotti valtapiirinsä Hämeeseen. Hollolasta muodostui alueen muinainen keskus- ja emäpitäjä, ja sydänkeskiajalla seurakunta on käsittänyt Päijät-Hämeen lisäksi alueita aina Keski-Suomen Jämsään ja Rautalamille saakka.

Hollolan seurakunnan ensimmäiset puukirkot ovat todennäköisesti sijainneet nykyisen Hollolan kuntakeskuksen lähellä, Untilan peltovainioiden saartamalla Kirkk'ailanmäellä. Nimessä on säilynyt ajan virtaan hukunut tieto paikan varhaisesta käyttötarkoituksesta. Hämeen vanhassa murteessa d-kirjain on lausuttu l-kirjaimena, ja nykysuomeksi paikannimi on siis Kirkkoaidanmäki. Useita arkeologisia kaivauksia on tehty paikalla sen jälkeen, kun vuonna 1935 puhelinpylvään kaivukuopasta löytyi rautakautisia naisenkoruja. Alueelta on paikannettu toistasataa hautaa, jotka on ajoitettu vuosille 1050–1300. Kirkk'ailanmäellä on voinut olla puukirkko jo 1100-luvun lopun kristittyjä palvelemissa ja kirkkorakennuksia aina 1300-luvulle saakka. Viimeistään sen jälkeen seurakunnan pääkirkko on toiminut kahdeksan kilometriä pohjoisempana, Vesijärven rannalla.

Hollolan seurakunnan pääkirkkona toimii vielä nykyisinkin keskiaikainen kivi-kirkko, joka valmistui vuosien 1495–1510 aikana. Kirkko on Suomen kolmanneksi suurin keskiaikainen seurakuntakirkko ja Päijät-Hämeen vanhin rakennus.

Hollolan kirkko on maamme vaikuttavimpia keskiaikaisia rakennuksia.

(JS)

Toiseksi pisin historia itsenäisenä seurakuntana on ollut Padasjoen seurakunnalla. Silloisen Hollolan seurakunnan pohjoisosassa Padasjoen alueen talonpojat järjestäytyivät kappeliseurakunnaksi 1400-luvun alkupuoliskolla. Saman vuosisadan puolivälissä Padasjoki oli joitakin vuosikymmeniä niin ikään Hollolasta itsenäistyneen Sysmän kappeliseurakuntana. Tuolloin Padasjoen Jokioisissa, nykyisessä kirkonkylässä, on todennäköisesti ollut jo oma puukirkko samalla paikalla kuin kaikki myöhemmätkin kirkot. On myös mahdollista, että yksi kirkko olisi sijainnut varhaisessa vaiheessa Nyystölässä.

Seurakunnan itsenäistymisen tarkka ajankohta ei ole tiedossa, mutta vuonna 1497 Hollolan pappeinkokouksen pöytäkirjoissa mainitaan Padasjoen kirkkoherrana Henric. Toisaalta tiettyjen maa-alueiden kuuluminen kirkkoherran pappilaan on mainittu jo vuoden 1471 asiakirjoissa. Padasjoen hallintopitäjä mainitaan lähteissä ensimmäisen kerran 1436, mutta hallinto- ja kirkkopitäjien rajat eivät useinkaan olleet yhteneviä. Keskiaikaisten seurakuntien perustamisvuosia on usein vaikea selvittää, ja tällöin seurakunnan syntymisen ajankohtana pidetään yleensä sitä vuotta, joka ensimmäisen kerran asiakirjalähteissä todistaa seurakunnan olleen itsenäisenä

olemassa. Itsenäisen seurakunnan keskeinen tuntomerkki on oma kirkkoherra, jolloin Padasjoen seurakunnan perustamisvuotena voidaan pitää vuotta 1471. Vuonna 2021 on siis Padasjoen seurakunnan perustamisen 450-vuotisjuhluvuosi.

Kuhmoisilla on Hollolan seurakunnan nykyisistä osista monivaiheisin seurakuntahistoria. Aikajärjestys on kuitenkin selvä. Kun Sysmä irtautui Hollolan seurakunnasta 1400-luvun alkupuoliskolla, Kuhmoinen kuului Sysmän seurakuntaan. Seuraavassa vaiheessa siitä tuli vuosien 1541 ja 1639 väliseksi ajaksi Padasjoen kappeliseurakunta. Sen jälkeen Kuhmoisten seurakunta toimi itsenäisenä seurakuntana vuosina 1639–1741, kunnes se jälleen liitettiin Padasjoen kappeliseurakunnaksi vuosien 1741–1870 ajaksi. Kuhmoisten seurakunta itsenäistyi vuonna 1871 eli viimeisimpänä kaikista nykyisen seurakunnan osista.

Hämeenkosken seurakuntaelämän varhaisvaiheet ovat pitkälti hämärän peitossa. Kirjallisia mainintoja ei ole käytettävissä. Koska vuosien 1996–2003 arkeologiset kaivaukset kuitenkin osoittivat, että kristillisiä hautoja on Hämeenkosken keskiaikaisen kirkonraunion luona 1200-luvun jälkipuoliskolta lähtien, onkin pohdittu, mihin seurakuntaan Hämeenkoski on tuolloin kuulunut. Lammin seurakunta itsenäistyi todennäköisesti 1300-luvulla, Hauhosta tai Hollolasta. Onkin siis mahdollista, että Hämeenkoski on joka tapauksessa kuulunut ainakin 1200–1300-luvuilla Hollolan seurakuntaan, jonka kirkot Untilassa ja Vesijärven rannalla ovat olleet kahdenkymmenen kilometrin päässä. Myöhäiskeskiajalla ja uudella ajalla Hämeenkosken katsotaan joka tapauksessa kuuluneen seurakunnallisesti Lammin alaisuuteen. Lammin kappeliseurakuntana Hämeenkoski mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1540. Kosken kunta perustettiin vuonna 1865, jolloin seurakunta jäi vielä Lammin seurakunnan kappeliseurakunnaksi. Kosken seurakunta itsenäistyi Lammin seurakunnasta vasta 1870.

Kaikkein lyhyimmän ajan Hollolan emäseurakunnasta erossa on ollut Kärkölä, joka erotettiin emäseurakunnasta vasta vuonna 1711 kappeliseurakunnaksi. Kärkölän seurakunta itsenäistyi vuonna 1867 eli reilusti ennen Kärkölän nykyisen tiilikirkon valmistumista vuonna 1889. Kärkölän seurakunta liittyi takaisin Hollolan seurakuntaan siis 150-vuotisjuhluvuotenaan.

KIRJOITTAJISTA

Tässä teoksessa tutustutaan tarkemmin Hollolan seurakunnan eri alueiden vuosien 2000–2020 lähihistoriaan, seurakuntaelämään sekä liitokseen johtaneisiin syihin ja liitosprosessiin. Kirjoittajiksi kutsuttiin oman alueensa paikallishistorian ja seurakuntaelämän tuntevia henkilöitä.

Padasjoen osuuden on kirjoittanut kasvatustieteen maisteri ja padasjokelainen kotiseutuaktiivi Minna Perälä, joka on osallistunut usean paikallishistoriateoksen kirjoittamiseen.

Kuhmoisten osuuden on kirjoittanut puolestaan kuhmoislainen teologian maisteri ja kirkkoneuvoston jäsen Risto Ojala. Myös hän on osallistunut monenlaisien historiateoksien kirjoittamiseen.

Hämeenkoskesta kertoo Hannu Roppo, joka toimi ensin kaksitoista vuotta Hämeenkosken seurakunnan kirkkovaltuuston puheenjohtajana ja sittemmin toiset kaksitoista vuotta kappelineuvoston puheenjohtajana.

Kärkölän seurakuntaelämästä kirjoittaa puolestaan Katja-Margit Takatalo, joka on vuodesta 2000 toiminut Kärkölässä pappina. Edellä mainituista vuosista hän on toiminut kirkkoherrana 2012–2016 ja sen jälkeen kappeliseurakunnan kappalaisena.

Hollolan osuuden kirjoittamisesta ja teoksen toimittamisesta vastaa vuodesta 2002 Hollolan seurakunnan viestinnän asiantuntijana toiminut FM Juhana Säde.

Teoksen lopussa seurakunnan tulevaisuuteen katsoo vielä vuodesta 2012 Hollolan seurakuntaa ensin hallintopappina ja vuodesta 2019 alkaen kirkkoherrana palvellut Timo Huttunen. Hän on toiminut aikaisemmin myös Kärkölän seurakunnan kirkkoherrana vuosina 2008–2011.

Tämä kirjahanke sai alkunsa seurakunnan kirkkoherran ideasta hankkia seurakunnalle tuore ja runsaskuvainen lahjakirja. Sen muiksi tavoitteiksi jalostuivat uuden seurakuntakokonaisuuden yhteisen identiteetin vahvistaminen sekä eri alueiden lähihistorian, toiminnan ja ominaispiirteiden esittely kaikille Hollolan seurakunnasta kiinnostuneille.

Uuden kokonaisuuden yhteen saattamisessa on ollut haasteensa, mutta uusi yhteys on rikastuttanut koko seurakuntaa toiminnallisesti ja lisännyt seurakuntalaisten kohtaamisia yli kuntarajojen. Kun jostain vanhasta on luovuttu, uuttakin on saatu tilalle.

Antoisia tutustumishetkiä!

Hollolassa 1.9.2022
Juhana Säde

HÄMEENKOSKI UUDELLA VUOSITUHANNELLA

Hannu Roppo

1. TAUSTAA JA MUUTOKSIA SEURAKUNNASSA 1870–2020

Hämeenkosken seurakunta itsenäistyi vuonna 1870 Lammin kappeliseurakunnasta. Kunnallishallinnon uudistuksen myötä kunta oli itsenäistynyt 1865. Silloin syntyi Hämeen Koski, joka tunnettiin vuoteen 1995 asti nimellä Koski Hl. Seurakunnan nimi oli Kosken Hl seurakunta. Vuoden 1995 alusta kunnan nimi muutettiin Hämeenkoskeksi, ja samalla seurakunnan nimi muuttui Hämeenkosken seurakunnaksi.

Ennen seurakunnan itsenäistymistä 1870 Koskella oli omat kappalaiset, jotka toimivat Lammin alaisuudessa. Ehkä kuuluisin kappalaisista oli Nils Adolf Vinter, josta Aura Jurvan Kosken historiassa kerrotaan seuraava tarina: ”*Kerran saarnatessaan hän veti takkinsa taskusta nenäliinan, ja samalla levisi lattialle siellä ollut korttipakka. Seurakuntalaiset keräsivät pudonneita kortteja, ja Vinter alkoi heti kysellä korttien nimiä ja miehiltä tuli oikeita vastauksia. Hän saarnasi mahtipontisesti, että kyllä te koskelaiset korttipakan tunnette, mutta tunnetteko yhtä tarkkaan Raamatun ja virsikirjan.*”

Hämeenkosken seurakunta aloitti vuonna 2003 rakennemuutoksen valmistelut. Naapuriseurakuntien Hollolan, Kärkölän ja Lammin kanssa käytyjen selvitysten jälkeen kirkkovaltuusto päätti vuonna 2005 aloittaa neuvottelut liittymisestä Hollolan kappeliseurakunnaksi. Nämä johtivat seurakuntien yhdistymiseen 1.1.2007 alkaen. Itsenäisen seurakunnan viime vaiheessa kirkkoherra Matti Piispanen oli omalla hyvällä tavallaan mer-

kittävässä roolissa johtamassa seurakuntaa sille hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi.

Seurakunnan jäsenmäärä 2000-luvun alussa oli 1 990 henkilöä, ja kun seurakunta liittyi Hollolan kappeliseurakunnaksi vuoden 2007 alusta, jäsenmäärä oli silloin 1 883. Vähennystä kuuden vuoden aikana tapahtui 107. Hämeenkosken kunnan väkiluku oli vuoden 2006 lopussa 2 149, joten kirkkoon kuului liitosvaiheessa 87,6 prosenttia kuntalaisista.

Hämeenkoskella kirkosta eroamisista ei ole ollut merkittävästi tarkastelujakson aikana, vaan vähennys johtui pääosin muutoliikkeestä ja luonnollisesta poistumasta. Seurakuntalaisten aktiivisuutta osoittaa esimerkiksi vuoden 2019 tilasto, jonka mukaan jumalanpalvelusten keskimääräinen kävijämäärä oli 52 seurakuntalaista.

2. SEURAKUNTAELÄMÄÄ

Jumalanpalvelukset

Jumalanpalvelukset ovat olleet toimintastrategian painopiste ja siksi oleellinen osa seurakunnan toimintaa.

Kaunis, kodikas ja valoisa kirkko on palvelut hyvin seurakunnan jumalanpalveluselämää.

Keskimääräinen kävijämäärä jumalanpalvelusta kohti on ollut koko tarkastelujakson 43–59 henkilöä, kun lasketaan koko vuoden keskiarvo sekä messuista että sanajumalanpalveluksista. Vuoden aikana Hämeenkoskella on järjestetty teemajumalanpalveluksia eri yhteisöjen ja tahojen kanssa, esimerkiksi Karjalaisten, VPK:n, vanhusten

Seurakuntalaisia kirkossa kahvilla jumalanpalveluksen jälkeen. (JH)

Päiväkerholaisia menossa metsäretkelle talviselle Linnakalliolle. (EA-H)

ja kesäasukkaiden sekä veteraanien kirkkopyhät. Joka kesä toimitetaan myös luomakunnan jumalanpalvelus rauniokirkolla. Se pidettiin ensimmäisen kerran vuonna 1996.

Mieholan kylän yhteisellä kodalla on vuosittain metsäkirkko, joka kokoaa yhteen 15–30 seurakuntalaista sanan ja virsien ääreen. Kirkkokahvi kuuluu tietysti tapahtumaan.

Hämeenkoskella seurakuntalaisten osuus jumalanpalveluksen toimittamisessa on merkittävä. He osallistuvat siihen tekstinlukijoina, ehtoollisavustajina, kolehdinkerääjinä tai soittajina ja laulajina. Erikoisuutena mainittakoon, että kesäaikana kirkon kukituksesta vastaavat vapaaehtoiset, jotka jo keväällä hyvissä ajoin varaavat kukitusvuoronsa.

Jumalanpalveluksen jälkeen kokoontaan useasti Tuvalle kirkkokahville. Suosittuja ovat olleet myös kahvi kirkossa tapahtumat.

Hämeenkosken kunta ja seurakunta ovat tehneet yhteistyötä itsenäisyyspäivän juhla-tilaisuuksissa, sepeleenlaskuissa sekä kaatuneitten muistopäivän tilaisuuksissa. Kuntaliitoksen jälkeen yhteistyö kunnan kanssa on loppunut. Tätä yhteistyötä jatkaa nykyisin Koski-seura. Näin pitäjän identiteetti säilyy nykytilannetta ja perinteitä unohtamatta.

Kaatuneitten muistopäivänä liput saapuvat jumalanpalvelukseen. (HJ)

Lapset ja nuoret

Kun Hämeenkoski oli vielä itsenäinen seurakunta, Lammin seurakunnan lapsityön-ohjaaja kävi pitämässä kerhoja lapsille. Liitoksen jälkeen lapsityö siirtyi uuden emäseurakunnan vastuulle. Päiväkerhoja on pidetty seurakuntatuvalla kaksi kertaa viikossa ja perhekerho kahden viikon välein. Kanttorin laulu- ja leikkihetket ovat tuoneet lapsille iloa.

Kerholaiset tekevät yhä kuukausittain Metsämörri-retken läheiselle Linnakalliolle. Retki on ollut mieluisa tapahtuma lapsille, kun samalla on voinut tutustua luontoon ja nauttia raikkaasta ulkoilmasta.

Vuosittain on Tuvalle järjestetty kolmevuotiaiden synttärät, jotka on aloitettu kirkossa. Lasten perinteinen vierailu ja laulut ovat tuoneet virkistystä ja vaihtelua hoivakodin asukkaille.

Päivähoitoryhmät ja esikoululaiset ovat tutustuneet kirkkoon ja osallistuneet heille järjestettyihin joulu- ja pääsiäisjumalanpalveluksiin. Lapsia on aina osallistunut perhemessuihin sekä laskiaisriehatapahtumaan. Heidän laulunsa ja leikkinsä ovat ilahduttaneet suuresti seurakuntalaisia.

Koulun ja seurakunnan välinen yhteistyö on ollut aina varsin vilkasta ja antoisaa.

Koululaisjumalalpalveluksia on järjestetty vuosittain neljästi. Koulun alkaessa lapset siunataan koulutielle, joulun alla vietetään adventtikirkko, kiirastorstaina pääsiäiskirkko sekä keväällä vielä lukuvuoden päätös, jonka yhteydessä on ollut todistusten jako. Suomen 100-vuotisjuhlavuonna koululaiset laskivat havuseppeleet sankarihautoille.

Työntekijät ovat pitäneet aamunavauksia sekä alakoululla Hämeenkoskella että yläkoululla Lammilla kuukausittain. Vierailut Lammin yläkoulussa päättyivät vuonna 2017, kun kuntaliitoksen seurauksena Hämeenkosken nuoret siirtyivät Hollolaan. Erikoisuutena mainittakoon eräs vuosi, jolloin muutamista yläkoululaisista uhkasi tulla koulupudokkaita. Kirkkoherra Matti Piispanen sai viranomaisilta luvan pitää heille yksityisopetusta. Tämä tapahtui leirimajalla parin viikon ajan, jonka jälkeen he palasivat kouluun.

Kanttori Johanna Huovinen on tehnyt alakoululaisten kanssa musikaaliesityksiä kirkkoon.

Lasten yhteisleirit kunnan kanssa kuuluivat kesäohjelmiin vuoteen 2016 asti.

Seurakuntaan perustettiin nuorisotyön-ohjaajan ja diakonin yhdistelmävirka jo 1990-luvulla.

Silloin kunnassa ja seurakunnassa oli huoli nuorison käyttäytymisestä. Perustettiin SISOSE, joka oli sivistystoimen, sosiaalipalveluiden ja seurakunnan yhteiselin. Se kokoontui säännöllisesti ja sai aikaan myönteistä kehitystä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten keskuudessa. Toiminta jatkui muutamien vuosien.

Yhteiset nuorisoleirit kunnan kanssa olivat jokavuotisia tapahtumia. Rippikoululeirit järjestettiin Leirimajalla kesäisin. Yleensä leirejä on ollut joka kesä yksi, mutta vuonna 2014 niitä oli kaksi, koska ikäluokka oli suuri. Vuodesta 2017 rippileirejä ryhdyttiin pitämään hollolalaisten kanssa Parinpellon leirikeskuk-

sessä. Nuorisotyö on aina rakentunut paljolti rippikoulun ympärille, jossa tärkeänä osana on ollut isoskoulutus.

Kirkonkylän keskustassa kunnalla oli nuorisotalo Lestilä, jossa myös seurakunnan työntekijät päivystivät ja ohjasivat sovittuina iltoina nuorison toimia. Ennen kuntaliitosta toiminta loppui, koska vastuu siirtyi Hollolan kunnalle.

Ikääntyneet

Seurakunnassa työ ikäihmisten ja eläkeläisten parissa on ollut vilkasta. Eläkeläisten leirit ja retkeilyt ovat olleet jokavuotinen tapahtuma. Ikäiset-kuorossa laulaa vajaa kymmenen henkilöä. He harjoittelevat viikoittain Ystävänkulmassa. Seurakunnan vapaaehtoiset toimijat ovat käyneet säännöllisesti ulkoiluttamassa asukkaita vanhainkodilla ja myöhemmin hoivakoti Kosketaressa.

Kinkeripiirit järjestävät siellä kukin vuorollaan kyläkahvituksen, jonka yhteydessä on hartaushetki. Vanhusten rivitalolla on pidetty kerhoa asukkaille. Vuosittain seurakuntatuvalla järjestetään jumalanpalveluksen jälkeen syntymäpäiväjuhla 70 ja 75 vuotta täyttäneille. Lisäksi käydään 80, 85 ja 90 vuotta tai enemmän täyttäneiden luona tervehdyskäynnillä. Koronapandemian aikana toiminnot olivat luonnollisesti tauolla.

Kirkossa esikoululaisten siunaus koulutielle opettajat Ulla Tuukkanen, Hanna Talasranta, Juhani Welin ja kirkkoherra Matti Piispanen. (TH)

Eläkeikäisille sekä vähävaraisille vuosittain järjestetty joulujuhla Seuralassa on täyttänyt salin aina ääriään myöten täyteen. Ohjelmassa on ollut työntekijöiden esittämä näytelmä tai kuvaelma, joululauluja, joulupuuro ja tietenkin joulupukki.

Vireä musiikkitoiminta

Hämeenkoskella kirkollinen musiikki- ja kuorotoiminta on aina ollut vilkasta ja monipuolista. Tällä hetkellä toimii viisi musiikkiryhmää: kirkkokuoro, Ikäiset, Tuomaslajajat, MeTriO ja Johan HeliC duo. Ryhmät avustavat vuorollaan jumalanpalveluksissa. Musiikkiryhmät vierailevat säännöllisesti ilahduttamassa ja laulattamassa hoivakoti Koskettaren asukkaita.

Ennen kappeliliitosta ja vielä sen jälkeenkin Kirkkokuoro ry keräsi toimintaansa varoja monin tavoin. Yhdistys järjesti muun muassa myyjäisiä, joihin leipomusten lisäksi tehtiin talkoilla kauralyhteitä ja luutia. Nykyisin kirkkokuoro saa toiminta-avustusta Hollolan seurakunnalta.

Arvokkaan lisän musiikkityöhön tuovat paikalliset, laulavat ja soittavat seurakuntalaiset, jotka haluavat elävöittää jumalanpalveluselämää omilla lahjoillaan. Harvoin on sunnuntaipäiviä, jolloin kanttori on yksin urkupartavella. Yhteistyötä tehdään myös aktiivisesti Hämeenkosken mieskuoron kanssa. Kuorolaiset käyvät laulamassa jumalanpalve-

luksissa ja muissa kappeliseurakunnan tilaisuuksissa.

Kirkkokonsertteja järjestetään vuoden aikana useita. Ne ovat tyyliltään hyvin monivahteisia. Ajatus on tarjota kuulijoille erilaisia musiikkikokemuksia kuin muissa lähialueen seurakunnissa. Kauneimmissa joululauluissa kirkko täyttyy laulajista ja kuulijoista. Joululauluja lauletaan kirkon lisäksi kodeissa ja tunnelmallisessa Läpikäytävässä. Kanttori on myös jalkautunut sinne, missä ei perinteisesti seurakunnan työntekijöitä näy. Esimerkkinä paikallinen ravintola, jossa lauluhetki on kerännyt paljon väkeä ja saanut varauksettoman suosion.

”Tämän virren haluaisin laulaa”- ja ”Ehtooota läpikäytävässä” -virsilaulutapahtumat kuuluvat vuotuiseseen ohjelmaan. Kesällä kii- vetään Linnakallion laelle laulamaan kesäisiä lauluja ja virsiä.

Hämeenkosken kanttorin virka on laaja-alainen. Siihen kuuluu kappelin monipuolisia tehtäviä, kuten hartauksia hoivakodissa, koulujen aamunavauksia, syntymäpäiväkäyntejä ja rippileirejä.

Tarvittaessa kanttori hoitaa työtehtäviä myös emäseurakunnassa ja muissa kappeliseurakunnissa.

Seurakunnan musiikkitarjontaa monipuolistavat nykyisin kappalaisen Leevi Ruonakosken laulusitykset ja hänen perheensä sekä lastensa musisointi. Erityisesti seurakun-

Kolmevuotiaat syntymäpäiväsankarit odottavat jännittyneinä kynttilöiden puhaltamista ja kakkutarjoilua. (TH)

Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlan kunniaksi koululaiset laskivat havuseppeleet 62 sankarihaudalle. (TH)

Hämeenkosken rippileiriläiset nousemassa kirkkoon konfirmoitaviksi rippipappi Irja Piispasen johdolla. (TH)

talaisia sykähdyttää useasti Leevin laulama ”Herran siunaus” jumalanpalveluksen lopussa.

Lähetys ja diakonia

Lähetystyössä seurakunnalla on ollut ja on edelleen sopimukset Suomen Lähetysseuran ja Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähettyksen kanssa. Lähetystyöhön liittyvästä toiminnasta on vastannut vapaaehtoisista koostunut lähetystyön vastuuryhmä. Keskeisenä toimintana ovat olleet Ystävänkulmassa järjestetyt useat vuosittaiset myyjäiset. Lähetyslounailla on yleensä ollut joku läheteistä kertomassa kohteensa toiminnasta filmin, kuvien tai esineiden avulla. Mieholan kotakirkko on kuulunut vastuuryhmän järjestämään vuosittaiseen toimintaan.

Diakoniatyön viranhaltija on ollut jo 1990-luvulta lähtien osa-aikainen. Tämän vuoksi toiminta on tukeutunut vapaaehtoisuuteen. Yhteisvastuukeräyksen järjestäminen on tärkeä tapahtuma. Se on käynnistynyt yleensä laskiaistapahtumana kirkonmäellä. Miestyö on rakentanut pulkkamäen ja toimii

makkaranpaistajana. Seuralassa järjestetty joulujuhla ja tarjoilu ovat diakonian vastuulla.

Diakoniakahvituksen vanhainkodilla ja nykyisin palvelukoti Kosketaressa järjestävät kuukausittain eri kylien vastuuhenkilöt.

Seurakunta on jakanut paikallisesta kaupasta saatavaa ylijäämäruokaa kerran viikossa vuodesta 2020 alkaen, ja ruokajakso jatkuu edelleen.

Ystävyyseurakunta Karula

Koski Hl:n seurakunnan lapsityö etsi 1990-luvun alussa ystävyyseurakuntaa Virosta. Toiminta käynnistyi vuonna 1993 kirkkoherra Matti Piispasen avulla. Hänen perheessään asunut nuori, lahjakas säveltäjä Jyri Reinvere tutustutti meidät Karulaan Helju Taukin avulla.

Seuraavan vuoden tammikuussa Matti kävi ensimmäisen kerran tutustumassa Karulaan Jyrin äidin Katrin Reinveren ja Eino Poolgasin opastamana. Karulan seurakunnan 1450-luvulla rakennettu kirkko on ollut rautakirkko pommituksen jäljiltä vuodesta 1944.

Tunnelmallinen virsilauluilta Läpikäytävässä otsalamppujen loisteessa.

(HJ)

Nykyinen seurakunta oli perustettu uudelleen 50 vuoden tauon jälkeen. Kaipuu sanankuuloon ja seurakuntatoiminnan käynnistämiseen oli suuri. Ensimmäiset jumalanpalvelukset pidettiin seurojentalossa. Se muutettiin aina pyhänä kirkkosaliksi. Kirkon pihapiirissä sijaitti neuvostoaikana navettana toiminut kivirakennus. Tästä alettiin suunnitella ja tehdä uutta kirkkoa.

Meidän seurakunnastamme lähti vuonna 1994 ensimmäinen iskuryhmä, pääasiassa miestyön vapaaehtoisia, Matin kanssa tyhjentämään ja siivoamaan entistä navettaa kirkon rakentamista varten. Hämeenkosken seurakunta avusti kirkon piirustusten hankkimisessa, ja saksalaiset seurakunnat rahoittivat rakentamista. Työt edistyivät vauhdilla, ja vuonna 1996 kirkkokuoro teki retken Karulaan. Kirkko oli silloin jo lähes valmis. Tästä Karulan kirkosta tuli ensimmäinen lämmitettävä kirkko koko Etelä-Viroon. Kirkko vihittiin vuonna 1997. Kirkkosalissa ovat lahtelaisen Iskun valmistamat tuolit, jotka hämeenkoskelaiset ystävät ja kirkkokuoron jäsenet ovat sinne lahjoittaneet.

Seurakunnan toiminnasta vastasi alusta asti diakoni Enno Tanilas, joka vihittiin pa-

piksi vuonna 2017. Ennon käynnistäessä seurakuntatyötä hänellä ei ollut siitä kokemusta. Hän sai paljon apua ja opastusta ”mentoriinaan” toimineelta Matti Piispaselta. Monet kerrat Enno istui Kosken pappilassa vielä yömyöhään hankkimassa toimintaohjeita ja keskustelemassa seurakunnan jumalanpalveluselämästä. ”Vielä yksi kysymys” oli Ennon vakiolause ennen nukkumaanmenoa.

Seurakuntaretkiä on tehty yleensä kahden vuoden välein vuoroperaatteella. Monien vuosien ajan ennen matkalle lähtöä kerättiin lasten vaatteita ja leluja vietäväksi tuliaisina seurakunnalle. Karulan seurakunnassa he jakoivat ne niitä tarvitseville. Olojen parannuttua tämä toiminta on sittemmin lopunut. Alusta asti Ennon työtä on tuettu vapaaehtoisen ystävärenkaan kautta. Yhteistyö perustuu Viron kirkon kanssa tehtyyn yhteistyösopimukseen. Tavoitteena on tukea papin työtä Karulan seurakunnassa.

Tämä kansainvälinen ystävyysseurakuntatyö on ollut antoisaa siinä mukana olleille. Se on herättänyt monet näkemään, mitä lähestyminen voi parhaimmillaan olla. Tässä työssä on syntynyt monia pitkäaikaisia ystävyys-suhteita. Vieraat ovat yleensä olleet majoitettuna perheisiin, ja ystävyys-suhteista on tullut henkilökohtaisia. Miestyön organisoimana on vuosittain tehty joulunalusvierailu Karulan seurakuntaan. Monien mukana olleiden mielestä joulun odotus alkaa vasta tästä käynnistä.

Laurin kirkkovaellus

Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli tiedotti esitteessään 1996 Hämeessä tapahtuvista kirkkovaelluksista seuraavasti: ”*Elämysmatkalle keskiaikaan. Lähde vaeltamaan vanhoja kirkkoteitä.*”

Matkoista kerrottiin edelleen, että ”*vaelluksella kuljetaan rauhalliseen tahtiin pienempiä teitä, ruohottuneita kirkkopolkuja ja ehkä vesireittejäkin pitkin.*” Laurinvaellus on toteutettu vuodesta 1997 aluksi vuosittain mutta vuodesta 2010 alkaen joka toinen vuosi.

Idean tähän vaellukseen herättivät alkuaan Keski-Lahden kirkkoherra Jaakko Ripatti ja kappalainen Pekka Särkiö. Suunnitteluryhmään liittyivät kirkkoherrat Erkki Lehtonen ja Matti Piispanen.

Vaelluskohteena ovat aina olleet Hämeenkosken Pyhän Laurin kirkon rauniot. Ensimmäiset vaellukset tehtiin Hollolasta Hämeenkosken kautta Lammille ja seuraavana vuonna päinvastaisessa järjestyksessä. Matkaan on lähdetty vuorovuosina Hollolan keskiaikaiselta kirkolta, Lammin keskiaikaiselta kirkolta ja Kärkölän kirkolta. Riemuvuonna 2000 vaellukselle lähdettiin neljästä suunnasta eli Asikkalasta, Hollolasta, Kärkölästä ja Lammilta. Asikkalan reittiin kuului 15 kilometrin kirkkovenesoutu ja kävelymatkaa 20 kilometriä. Reittien suunnittelussa on ollut mukana seurakuntien kirkkoherroja ja toimihenkilöitä sekä paikallisia reittien tuntijoita. Osanottajia vaelluksilla on ollut vaihtelevasti kolmestakymmenestä yli seitsemäänkymmeneen. Osallistujien palaute on ollut aina po-

sitiivinen ja monien toteamus vaelluksen jälkeen, että ”*ensi kerralla tullaan taas mukaan*”.

Alkujaan kaksipäiväisellä vaelluksella maajoituttiin Hämeenkosken Leirimajalla. Laurin kirkon raunioilla pidettiin pyhäamun messu, jonka jälkeen matka jatkui. Nykyisin tapahtuma on yksipäiväinen, ja sen päätteeksi on raunioilla iltamessu. Vaellukselle lähdettäessä kirkossa pidetään hartaustilaisuus ja kerrotaan reitistä sekä pysähdys- ja ruokailupaikoista. Kuljetaan ristisaattona mahdollisimman yhtenäisenä joukkona välillä pysähtyen rukoushetkeen. Tämä luo yhteiskuuluvuuden tunteen matkan aikana ja vielä sen päätyttyäkin. Näin syntyy kristittyjen yhteys rukoukseen ja kirkkoon. Osallistujille on aina jaettu vaelluksen päätteeksi omalla nimellä varustettu piispan allekirjoittama diploma. Vaellukselle on pystytetty vuonna 2004 muistomerkki vanhantien varteen Huljalan Helvetin rotkon kohdalle. Paljastuspuheen piti asessori Pekka Särkiö.

Muuta toimintaa

Keväällä 2020 otettiin seurakunnan toimintaan kylvöjen siunaus, joka toteutettiin yhdessä maa- ja kotitalousseuran kanssa. Tämä jatkuu keväisin aina jonkun viljelijän pellolla kylvötöiden päätyttyä. Syksyllä satokauden päättyessä on järjestetty yhdessä MTK Hämeenkosken kanssa sadon kiitospyhän jumalanpalvelus ja uutispuuro.

Vuosittain syyskesällä järjestettävä Hämeenkoski-päivä on paikallisten yhdistysten ja toimijoiden tapahtuma. Siellä on seurakunnalla oma osasto työntekijöiden ja vapaaehtoisten järjestämänä.

Kinkeripiirejä oli 2000-luvun alussa 20, joista jokaisessa kokoonnuttiin vuosittain kinkereille. Toiminta vähenee koko ajan, viimeksi oli kahdeksan tilaisuutta.

Merkittävä tapahtuma ja kunnianosoitus sankarivainajille on kaatuneiden muistopäivän seppeleenlasku, puhe ja vapaaehtoisten keräämät valkovuokot sankarihaudoille.

Diakoniatyöntekijä
Pia Rantatupa
valmistautuu kaupasta
saadun ylijäämääräoan
jakeluun. (JH)

3. AKTIIVISET VAPAAEHTOISET

Hämeenkosken seurakunnalle ja myöhemmin kappeliseurakunnalle on aina ollut tyypillistä vahva seurakuntalaisten yhteenkuuluvaisuuden tunne ja yhdessä tekemisen kulttuuri.

Tämä ilmenee selvästi vapaaehtoistoiminnan runsautena ja monipuolisuutena.

Itsenäisen seurakunnan aikana miestyön vapaaehtoiset hoitivat säännöllisesti sunnuntai-iltojen tuuraukset. Tämä jatkui osittain myös kappeliseurakunnan aikana. Rakennusten ja ulkoalueiden kunnostus sekä Leirimajan polttopuiden teko ovat tyypillistä vapaaehtoistyötä. Ystävänkulman toiminnan hoitavat kokonaisuudessaan vapaaehtoiset, samoin ystävyysseurakunta Karulan yhteydet ja tukeminen perustuvat vapaaehtoistyölle. Monien seurakunnan tilaisuuksien organisointi ja tarjoilun järjestäminen ovat vapaaehtoisten tekemiä. Kesäkukien istutus haudoille ja lehtien haravointi syksyllä kuuluvat toimintaan. Erikoisuutena voidaan mainita seurakunnan erittäin vireä musiikkitoiminta, josta esimerkkinä on viisi lauluryhmää sekä

jumalanpalveluksissa avustavat paikkakuntalaiset soittajat ja laulajat.

Kappeliseurakunnassa oman, paikallisen identiteetin säilyttäminen on tärkeää. Hämeenkoskella tämä on onnistunut luottamushenkilöiden, vapaaehtoisten ja seurakunnan työntekijöiden ansiosta erittäin hyvin. Tästä toiminnasta on ollut paljon apua ja hyötyä seurakunnalle, mutta se on kyselyjen mukaan antanut paljon myös mukana olleille.

Miestyötä

Miestyön vastuuryhmä ja sen lisäksi mukana olleet vapaaehtoiset ovat tehneet merkittävää työtä Hämeenkosken seurakunnan aikana ja myöhemmin kappeliseurakunnassa.

Leirimajan polttopuuhoito on ollut miestyön vastuulla, samoin leirimajan ympäristön kunnossapito ja puiden kaato. Ryhmässä on rakennus-, kone- ja maa- ja metsäalan ammattilaisia, joten monipuoliset tehtävät hoituvat.

Pyhän Laurin kirkon ympäristön raivaus on jo useita kertoja kuulunut tehtäviin yhdessä Koski-seuran miesten kanssa. Tästä

Hämeenkosken retkeläiset yhteiskuvassa karulalaisten kanssa Karulan kirkon edessä. (EH)

yhteistyöstä mainittakoon myös vuoden 2019 iso urakka, kun vieraslaji jättibalsami kitketiin alueelta.

Oleellinen osa miestyötä on ollut Karulan toiminnan tukeminen. Äitienpäivänä äitien kukitus ja tarjoilun hoitaminen ovat pitkä perinne. Miestyö on toimittanut joka joulukuksi kirkkoon kuusen ja koristellut sen. Tarvittaessa joukosta on saatu kantajat siunaustilaisuuteen, jos omaiset ovat tarvinneet siihen apua.

Kesäkautta lukuun ottamatta miestyön väki kokoontuu viikoittain leirimajalla saunailtaan. Siellä luetaan aina jokin Raamatun luku tai Katekismusta. Tietysti siihen kuuluu makkaranpaistoa ja pientä purtavaa sekä keskustelua ajankohtaisista aiheista. Jokainen toimii vuorollaan saunamajurina ja hankkii tarjottavat.

Ystävänkulma

Hämeenkosken seurakunta on hankkinut vuonna 1996 keskustasta 53 neliömetrin liikehuoneiston testamenttivaroilla. Paikka on tarkoitettu niin sanotuksi matalan kynnyksen kohtaamispaikaksi, johon kylällä liikkuvan on helppo poiketa kahville ja tapaamaan muita. Se on avoinna arkisin lukuun ottamatta kolmen kuukauden kesätaukoa.

Toimintaa pyörittää runsaan 20 vapaaehtoisen seurakuntalaisen rinki. Tarjolla on aina kahvia, leivonnaisia tai keittoa, kaikki vapaaehtoisista maksua vastaan. Myytävänä on erilaisia vapaaehtoisten tekemiä tuotteita, kuten neu-leita, villasukkia, huiveja, koriste-esineitä sekä leivonnaisia. Vappuna voi ostaa simaa, munkkeja tai tippaleipiä. Jouluna on tarjolla pipareita ja kakkuja sekä joulukoristeita. Myyntituotot ja kahvikolehti menevät Etelä-Virossa olevan ystävyysseurakunta Karulan työn tukemiseen, muuhun lähetystyöhön tai yhteisvastuukeräykseen antajan päätöksen mukaan. Ystävänkulmassa järjestetään erilaisia teemapäiviä tai -viikkoja, ja siellä kokoontuvat seurakuntapiirit ja lauluryhmät. Toiminnan organisoinnista vastaa diakoniatyö.

Laurinvaellus etenee ristikulkuena. Ensimmäinen vaeltaja on aina ristin kantaja, ja muut seuraavat joukkona perässä. (EK)

Kinkerit Sirkku ja Mauri Kalimalla. (MK)

Jorma Mänttari ja
Simo Taipalus avustavat
jumalanpalveluksessa
klarinetin soitolla. (JH)

Vapaaehtoistyössä mukana olevat kertovat

Yli 20 vuotta vapaaehtoistoinnassa ollut Leena Kähäri kertoi saavansa mukana olost ja osallistumisesta hyvän mielen. Yhdessä muiden kanssa tekeminen monissa eri tehtävissä on mielekästä ja tuo vaihtelua eläkepäiviin. Ystävänkulman emäntänä toimiminen ja monien tarjoilujen järjestäminen ovat Leenan ominta alaa. Hän kerää viikoittain 6–8 seurakuntalaista ulkoiluttamaan palvelutalon asukkaita. Sairaanhoidajana Leena on monesti hoivannut ammattitaidolla kirkossa sairauskohtauksen saaneita tai tajunnan menettäneitä häiritsemättä jumalanpalveluksen kulkua.

Matti Kähäri on ollut miestyössä mukana yli 25 vuotta. Hän toimi aikanaan pitkään ryhmän vetäjänä ja on osallistunut aktiivisesti moniin tehtäviin. Ryhmässä toimiminen antaa tyydytystä ja tekee työn mielekkääksi. Traktorin ja peräkärryn kanssa Matti on aina liikkeellä, kun tarvitaan kuljetuksia. Sution vapaapäivien tuuraukset ovat olleet hänelle mieluisia. Hän sanoo tuntevansa pyhää kunnioitusta, kun aamalla saa laittaa kirkon kuntoon jumalanpal-

velusta varten. Matille ja Leenalle Karulan ystävyysseurakuntatyö on tärkeä asia, joka antaa hyvän mielen ja tuo samalla elämään sisältöä. Tässä työssä he ovat saaneet Karulasta monia hyviä ystäviä ja perhetuttuja.

Raija Valjus kertoo, että jäätyään lastenhoitajan työstä eläkkeelle vuonna 2006 hän otti yhteyttä seurakuntaan ja ilmaisi halukkuutensa vapaaehtoistoimintaan. Päivä- ja perhekerhoissa oli silloin paljon lapsia, joten siellä oli apu tarpeen. Kerhopäiviä on ollut kolme kertaa viikossa, joissa kaikissa Raija oli apuna leikittämässä, laulattamassa ja pukemassa lapsia. Päiväkerhoissa hän toimi yli kymmenen vuotta ja on mukana perhekerhoissa edelleen. Kristillinen kasvatus lapsesta alkaen, mitä seurakunnassa toteutetaan, on hänen mielestään tärkeää. Tämä mukanaolo ja usko ovat hänen kertomansa mukaan antaneet sisältöä eläkepäiviin ja tyydyttäneet hänen auttamishaluaan. Jouluseimiasetelma ja pääsiäisalttarit kirkossa ovat pitkälti Raijan käsialaa yhdessä vapaaehtoisen Riitta Käpin kanssa.

Muutettuaan eläkepäiville Hämeenkoskelle Eija Seppä poikkosi ystävänkulmaan ja tapasi siellä toimintaa pyörittäviä naisia. Pienestä pitäen hän on kasvanut seurakuntayhteyteen, ja täällä hänestä tuntui heti siltä, että tähän joukkoon haluan kuulua. Monipuolisen koulutuksen ja työelämän kokeneena hän on voinut osallistua moniin eri tehtäviin. Ystävänkulman emännöisyys on tärkein paikka monen muun tehtävän ohella. Täällä tapaa paikkakuntalaisia ja saa muista vapaaehtoisista hyviä ystäviä. Auttamisen halu ja tekemisen ilo antavat tyydytystä tässä toiminnassa.

Paluumuuttajana Hämeenkoskelle tullut Matti Nummelin lähti mukaan miestyön toimintaryhmään saatuaan siinä toimivilta kutsun saunailtaan. Aktiivisena ja monipuolisena osajana hän on miestyössä hyvä lenkki. Karulan toiminnan tukeminen on hänelle tärkeä osa vapaaehtoistyötä. Hän on tehnyt linnunpönttöjä ja muita esineitä myyntiin, ja niistä saatu tulo ohjautuu Ka-

rula-työhön. Mukavat kaverit, seurakunnan henkilöstö ja yhteisöllisyys sekä halu auttaa ihmisiä antavat voimia ja sisältöä hänelle. Suntio kertoi, että jos on jokin kuljetus, tai avun tarve tulee johonkin hommaan, niin soitto Matille ja kyllä järjestyy!

4. SEURAKUNNAN JOHTAMINEN, HALLINTO JA TALOUS

Kirkkoherroja

Kosken ensimmäinen kirkkoherra oli rovasti E. O. Salonen. Hänen jälkeensä kirkkoherroja on ollut kahdeksan, joista viimeisin oli Matti Piispanen jälkeen lyhyen kauden ollut Pekka Eskelinen. Pitkäaikaisin kirkkoherra oli Nilsiässä syntynyt Pertti Hentinen, joka oli virassa 1975–1992 eli 17 vuotta. Hänen jälkeensä Hämeenkoskella päästiin pitkästä ajasta kirkkoherranvaaliin, koska aikaisemmin hakijoita virkaan oli yleensä vain yksi. Vuonna 1992 järjestetyssä vaalissa hakijoita oli kolme. Elokuussa järjestetyssä vaalisarjassa kuu-lijoi-ja oli joka kerta kirkko täynnä.

Vaalissa, jossa äänestysprosentti oli 20, Imatran kappalainen Matti Piispanen sai yli 70 prosenttia annetuista äänistä ja tuli näin valituksi Hämeenkosken kirkkoherraksi.

Piispasesta tuli nopeasti varsin pidetty pappi seurakuntaan.

Seurakuntaelämä vilkastui ja monipuolistui nopeasti, koska hänellä oli paljon ideoita ja hän huomioi seurakuntalaisia aina vauvasta vaariin. Erityisesti hän tuki nuoria ja auttoi heidän ongelmissaan. Pappilasta tuli nuorison matalan kynnyksen kokoon- tumis- ja toimintapaikka. Matin olemusta ja toimintaa kuvaa hyvin se, että häntä alettiin kutsua paikkakunnalla ”isä Camilloksi”. Tun- nustusta laajasti Matti Piispanen sai, kun Pappisliitto valitsi hänet vuoden papiksi 2003. Erityisesti arvostettiin oman seurakuntatyön lisäksi laaja-alaista yhteistyötä kunnan ja naapuriseurakuntien kanssa. Vuonna 2005 hänet valittiin Nastolan seurakunnan kirkkoher- raksi. Tämän jälkeen vuoden 2006 loppuun eli itsenäisen seurakunnan viimeisenä toimi vt. kirkkoherra Pekka Eskelinen. Hän on erinomainen raamatuntuntija, joka piti vielä eläkkeelläkin suosittuja raamattuluentoja.

Kappeliseurakunnan ensimmäisenä kap- palaisena aloitti Lammin seurakunnan kap- palainen Pentti Pohto 1.7.2007. Hän palveli ansiokkaasti seurakuntaa kappalaisen virassa miltei kymmenen vuotta ja jäi eläkkeelle ke- väällä 2016.

Seurakuntalaisia kokoontuneena Ystävänkulmaan seuraamaan teemapäivän videoesitystä. (MK)

Talous

Seurakunnan talous alkoi heikentyä jo 1990-luvulla, minkä johdosta jouduttiin tarkastelemaan suurinta menoerää eli henkilöstökuluja. Päätoimiset nuoriso-ohjaajan ja diakonin virka yhdistettiin niin, että kummankin työmuodon osuus oli puolet viranhaltijan työajasta. Tämä järjestely on ollut voimassa myös kappeliseurakunnan aikana. Talouspäällikön jäädessä eläkkeelle 1995 taloudenhoito ulkoistettiin Kärkölän seurakunnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaan talouspäällikkö Marja-Terttu Painilaiselle, joka hoiti tehtävää vuoden 2006 loppuun. Viimeisenä säästökohteena 2000-luvun alkupuolella diakoni työskenteli 40-prosenttisesti ja toimistos sihteeri 20-prosenttisesti Tuuloksen seurakunnassa.

Kirkon keskusrahaston toiminta-avustuksia seurakunta sai vuoteen 2005 asti vuosittain 30 000–50 000 euroa, mutta silti vuoden 2005 tilinpäätös oli 18 000 euroa alijäämäinen.

Kirkkohallitus suositteli seurakuntaliitoksia ja antoi niihin yhdistymisavustusta. Tähän liitokseen Hollolan seurakunta sai vuosien 2007–2011 aikana yhteensä 417 000 euroa. Hämeenkosken seurakunnalla oli liitosvaiheessa 100 000 euron velka, joka siirtyi Hollolan seurakunnan vastuulle.

Hallinto

Itsenäisen seurakunnan viimeisellä valtuustokaudella 2003–2006 kirkkovaltuustossa oli 15 vaaleilla valittua jäsentä. Poliittiset voimasuhteet olivat seuraavat: kokoomus 8, keskusta 5 ja sosiaalidemokraatit 2. Kirkkoneuvostossa oli 8 jäsentä. Hollolan seurakuntavaaleissa vuonna 2006 Hämeenkoski oli omana vaalipiirinään. Tuleva seurakuntaliitos aktivoi hämeenkoskelaiset äänestämään vilkkaasti. Äänestysprosentti oli 24,1.

Kirkkovaltuustoon valittiin 33 jäsentä, joista koskelaisia oli peräti seitsemän. Näin varmistui vankka edustus liitoksen jälkeisessä valtuustossa. Nykyisessä kirkkovaltuus-

tossa on kappeliseurakunnan alueelta kaksi valtuutettua.

Seurakunnan hallintoon kuuluneet johtokunnat muutettiin jo 1990-luvulla vastuuryhmiiksi. Niitä muodostettiin yhteensä kuusi: Kasvatuksen vastuuryhmä, Lähetystyön vastuuryhmä, Diakoniatyön vastuuryhmä, Miestyön vastuuryhmä, Ystävänkulman vastuuryhmä ja Seurakuntakuorot ry, joka toimii musiikkityön vastuuryhmänä. Nykyisin toimivat Lähetystyön ja Ystävänkulman vastuuryhmät sekä Seurakuntakuorot ry.

Nykyinen henkilöstö

Kappeliin on nimetty kolme viranhaltijaa eli kappalainen Leevi Ruonakoski 1.6.2016 alkaen, kanttori Johanna Huovinen 1.7.2011 alkaen ja suntio Raimo Hauta-Aho 1.2.2015 alkaen.

Vuoden 2017 alusta voimaan tullut hallinnon uudistus muodosti kappelin henkilöstöstä työntekijätiimin, jonka vetäjänä toimii kappalainen. Tähän tiimiin kuuluu myös osa-aikainen diakoni Piia Rantatupa.

5. KIINTEISTÖT JA KIRKKO

Kirkko

Nykyinen kirkko on vihitty käyttöön 1. adventtina 1870, eli se täytti 150 vuotta vuonna 2020. Se on rakennettu yleisten rakennusten ylihallituksen intendentti E. B. Lohrmanin piirustusten mukaan. Tämä on seurakunnan viides kirkko. Se on tyyliltään uusromaaninen. Ensimmäinen on ollut Pyhän Laurin kirkko, joka oli rakennettu 1500-luvun alkupuolella. Nykyisen kirkon suurempi peruskorjaus on tehty 1949, jolloin on asennettu uusi lämmitysjärjestelmä. Kirkkosalin reunoilla olleet lehterit on poistettu ja kuoriosia avarrettu nykyiseen muotoon. Alttarin yläpuolella olevat lasimaalaukset Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat paikallisen taiteilijan Antti Salmenlinnan tekemät. Samoin hänen käsialaansa ovat saarnastuolin peilimaalaukset ja urkulehterin paikallista elämää kuvaavat

maalaukset. Valaisimet ovat taidetakoja Martti Salmenlinnan käsialaa.

Viimeisin peruskorjaus tehtiin vuonna 2002 arkkitehti Carl Johan Slotten suunnitelman mukaan. Tässä kirkkoremontissa sakasti muutettiin kirkon takaosaan ja kuoriosan polvistumiskateet uudistettiin helppokulkuisiksi. Kirkkosali ja penkit maalattiin, taidemaalaukset konservoitiin ja lämmitysjärjestelmä uusittiin. Tässä yhteydessä myös kellotapuli maalattiin. Keskustieltä kirkkoon johtavalle kulkutielle asennettiin kiviportaatt ja valaistus. Kirkko liitettiin kunnan hakkeella toimivaan kaukolämpöverkostoon vuonna 2013.

Kirkon 150-vuotisjuhlaa valmistauduttiin viettämään monipuolisen ohjelman mukaan

29.11.2020. Juhlaohjelma toteutettiin suunnitellussa muodossa piispa Seppo Häkkisen saarnatessa ja tuodessa Mikkelin hiippakunnan tervehdyksen. Juhla striimattiin verkkoon, koska kirkkoon ei voitu ottaa seurakuntalaisia vaan ainoastaan ohjelmasuorittajat.

Paradoksaalista oli, että kirkon vihkiäisissä kaikki eivät mahtuneet kirkkoon ja nyt sinne ei voinut tulla!

Kirkkotekstiilit

Kirkkoremontin yhteydessä päätettiin hankkia uudet kirkkotekstiilit, joihin kuuluvat antependium eli alttarivaate, kalkkiliina, kirjaliina, messukasukka ja stolat. Sarjoja on neljä, joita käytetään kirkkovuoden eri aikoina. Värit ovat vihreä, punainen, valkoinen

Mikkelin hiippakunnan piispa Seppo Häkkinen toi hiippakunnan tervehdyksen ja saarnasi kirkon 150-vuotisjuhlassa. Kuvassa myös tekstiilitaiteilija Helena Vaari ja kappalainen Leevi Ruonakoski. (TH)

ja violetti. Näiden valmistajaksi valikoitui hämeenkoskelaissyntyinen tekstiilitaiteilija Helena Vaari. Vihreä ja punainen sarja teetettiin vuosina 2003 ja 2004 ja valkoinen ja violetti vuosina 2015 ja 2017. Hänen lähtökohtansa suunnittelussa oli kirkon historia, lasimaalaukset, paikkakunnan monipuolinen kasvullisuus ja tietenkin kirkkovuoden ajankohtaan kuuluvat symbolit. Kokonaisuus on nimetty ”Elämänpuu”-sarjaksi. Vihreässä sarjassa elämänpuuna on lehmus, ja siihen on myös kirjailtuna harvinainen ojakurjenpolvi, jota esiintyy Laurin kirkon raunioilla. Punaisessa sarjassa elämänpuuna on pähkinäpensas, valkoisessa paju ja violetissa omenapuu. Näillä taiteilija on halunnut kuvata Kristuksen sanomaa ”*Minä olen puu, te olette oksat*”.

Vihkirijy

Huljalan kylän diakoniaompeluseura on valmistanut, kustantanut ja lahjoittanut kirkkoon vihkirijyn vuonna 1999. Seinällä olevan säilytysvitriinin on tehnyt paikallinen puuseppämestari Heikki Saraja.

Kellotapuli

Arkkitehti Carl Ludvig Engelin suunnittelema kellotapuli on rakennettu edellisen kirkon yhteyteen 1824. Tapuli on maalattu ja katto uusittu kirkkoremontin yhteydessä 2002. Vuoteen 2009 asti suntio kiipesi tapuliin soittamaan kelloja, oli helle tai paukkuva pakkanen. Käsin soitto oli suntion tavaramerkki, koska seurakuntalaiset oppivat tuntemaan kellojen äänestä, kuka kulloinkin tapulissa oli. Vuonna 2009 kellojen soitto automatisoitiin. Kauko-ohjauksella kelloja voidaan soittaa myös Valkjärven hautausmaalta arkkua hautaan laskettaessa. Ennen piti olla tapulissa toinen kellonsoittaja, joka sai merkin erilaisilla menetelmillä.

Seurakuntatupa

Kirkon vieressä on kokoontumis- ja juhlapaikkana seurakuntatupa, joka on vanha pi-

täjätupa. Se on rakennettu 1867 ja kunnostettu sekä laajennettu nykyiseen muotoonsa 1978. Vuosien varrella siihen on tehty monia pienempiä korjauksia ja uudistuksia. Tupa on mitoitettu 70 henkilölle.

Leirimaja

Seurakunta on ostanut vuonna 1962 Pääjärven rannalta rantatontin leirirakennusta varten. Se otettiin käyttöön vuonna 1965. Tämä rakennus ja tontti on vaihdettu naapurin kanssa isompaan viereiseen tonttiin. Tähän on valmistunut vuonna 1985 nykyinen leirikeskus, jossa on majoitustilaa noin 30 hengelle. Se on ollut suosittu leiri- ja juhlapaikka aina vuoteen 2018 asti, jolloin se on vuokrattu ulkopuoliselle käyttäjälle kolmen vuoden vuokrasopimuksella. Vuosien aikana leirimajaa on vuokrattu lyhyillä vuokrasopimuksilla sekä yksityisille että yrityksille. Monet seurakunnat ovat käyttäneet sitä rippileirien järjestämiseen. Seurakunnan liitoseuvottelujen yhteydessä monet seurakuntalaiset toivoivat, että leirimaja pysyisi edelleen kappeliseurakunnan käytössä. Hollolan seurakuntaan liittyneissä kappeleissa on jokaisessa oma leirikeskus. On luonnollista, että päättävissä elimissä on käyty keskustelua myös Hämeenkosken kiinteistöstä luopumisesta. Päätöksiä ei ole kuitenkaan vielä tehty.

Läpikäytävä

Valkjärven hautausmaan portilla oleva kahdeksankulmainen ”Läpikäytävä” on tiittävästi Hämeenkosken vanhin rakennus vuodelta 1736. Se on ollut silloin valmistuneen kirkon kellotapulien alaosa, ja se on siirretty nykyiselle paikalleen 1880-luvun lopulla. Rakennusta käytetään kesäisin pienimuotoisiin kokoon-tumisiin ja joskus myös siunaustilaisuuksiin.

Hautausmaat

Vanha hautausmaa sijaitsee kirkon vieressä, ja se on otettu käyttöön 1730-luvulla. Nykyään hautausmaalla ei ole juurikaan vapaita

hautapaikkoja jäljellä. Kirkon vieressä sijaitsee myös sankarihautausmaa, jossa lepää 62 sankarivainajaa. Hautausmaalle on pystytetty vuonna 1949 Antti Salmenlinnan suunnittelema ja rakentama sankariristi.

Uusi hautausmaa eli Valkjärven hautausmaa sijaitsee lähellä keskustaa, Asikkalantien varressa. Se on otettu käyttöön 1880-luvun lopulla (Aura Jurva). Hautausmaakaava on uudistettu vuonna 1997, ja hautausmaalle on rakennettu vuonna 2012 muistolehto ja uurnahautausmaa. Vanhalla hautausmaalla on ollut aikojen kuluessa useita hautakammioita, jotka on sittemmin purettu. Näistä on jäljellä vain yksi, Kurjalan kartanon entisen omistajan Otto von Essenin rakennuttama hautaholvi.

Pyhän Laurin kirkon rauniot

Pyhän Laurin kirkko sijaitsi keskiajalla Hämeen linnasta Viipurin johtaneen Ylisen Viipurintien ja Kurjalan kartanoon johtaneen tien risteyksessä. Kirkko on rakennettu keskiajan lopulla, 1500-luvun alkupuolella. Sen runkokuuone (kirkkosali) on ollut pitkänomainen kahdeksankulmainen, ja siitä on vielä jäljellä seinämuurin alimpia osia. Suomessa on rakennettu keskiajalla vain kaksi kahdeksankulmaista kirkkoa, joista toinen on Rengon kirkko. Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että kirkko on hylätty 1600-luvun puoliväliin mennessä (Markus Hiekkänen). Kirkko sijaitsi pakanallisena uhrilähteenä pidetyn Ämmänlähteen eteläpuolella. Rakennuspaikka on ollut kostea ja

Jouluna 2020
seimiasetelma
Läpikäytävän ovella. (TH)

routiva, mikä on aiheuttanut kirkon nopean tuhoutumisen käyttökelvottomaksi. Vuoden 1705 kartoissa paikka on merkitty rauniona. Alueella on tehty ensimmäisiä arkeologisia kaivauksia vuonna 1962, ja niistä on näkyvissä muurien vierellä olevat maavallit. Viimeisimmät kaivaukset on tehty 1996–2003, ja niiden tarkoituksena oli seurakunnan, kunnan ja museoviraston toimesta saada alue sille kuuluvaan kansalliseen arvoonsa muistomerkinä ja nähtävyytenä. Kaivaukset tehtiin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen johdolla. Alueella on kirkolle ja kaivausten jälkeen uudelleen haudatuille luille omistettu muistolaatta, sekä opastaulu historiasta, rakentamisesta ja kaivauksista.

Kiinteistöjärjestelyt

Seurakunta päätti vuonna 2000 luopua pappila-virastorakennuksesta, jonka ylläpito raskasti taloutta, ja kirkkoherra oli halukas muuttamaan omaan asuntoon. Kunnan kanssa käytiin neuvotteluja vaihtokaupasta, koska kunnalla oli tarvetta saada uusi päiväkotikoti. Tähän tarkoitukseen pappila soveltuisi hyvin. Päätökset syntyivät seurakunnan ja kunnan valtuustoissa vuonna 2000.

Seurakunta luovutti kunnalle pappilan, josta oli tehty ulkopuolisen kiinteistöarvioitsijan hinta- arvio käyvästä hinnasta. Kunta puolestaan luovutti Kiinteistö Oy Koskenraitista 80 m²:n suuruisen asunto- ja toimistohuoneiston, Asunto Oy Taimistonrivistä kolmen huoneen ja keittiön osakehuoneiston sekä 7,5 hehtaarin suuruisen metsätilan ja maksoi välirahaa 350 000 markkaa. Kun seu-

rakunta luovutti kiinteätä omaisuutta, neuvotteluissa mukana ollut kirkkoherra Matti Piispanen piti koko ajan tärkeänä, että sitä pitää saada vaihdossa tilalle. Näin vaihtokaupassa tuli seurakunnalle Leväskallion metsätila. Kirkkoherranvirasto sekä papin ja diakonin työtilat kunnostettiin Koskenraitin huoneistoon.

6. LIITTYMINEN KAPPELISEURAKUNNAKSI

Seurakunnassa toteutettiin jo 1990-luvulla virkojen uudelleenjärjestelyjä heikentyneen taloustilanteen johdosta yhdistämällä diakonin ja nuorisohjaajan virat. Talouspäällikön jäädessä eläkkeelle 1995 virkaa ei enää täytetty, vaan tehtävä siirtyi Kärkölän seurakunnan talouspäällikölle.

Seurakunnan tilinpäätökset olivat 2000-luvun alussa useana vuonna tappiollisia kirkon keskusrahaston toiminta-avustuksesta ja suuresta (1,85) veroprosentista huolimatta. Liitoksen toteuduttua kirkollisveroprosentti pieneni Hämeenkoskella 1,75:een. Viimeinen tilinpäätös 2006 osoitti 19 113 euron ylijäämää, joka johtui Kirkkohallituksen 50 000 euron avustuksesta. Tämä myönnettiin siksi, että suunnitelma kappeliksi liittymisestä oli edennyt hyvin ja tarvittavat päätökset oli tehty.

Vuonna 2003 järjestettiin luottamushenkilöiden toimintänäkymseminaari, jossa pohdittiin seurakunnan perustehtävää ja itsenäisen sekä kappeliseurakunnan eroja. Todettiin seurakunnan perustehtävän olevan toimiminen jumalanpalvelusyhteisönä ja maallikkojen varustaminen koulutuksella vastuunkantoon.

Mahdollisen rakennemuutoksen ei uskottu heikentävän näiden tavoitteiden toteutumista. Liitoshankkeen valmistelu oli avointa työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja vapaaehtoisten kesken. Järjestettiin yleisiä keskustelutilaisuuksia, joissa seurakuntalaisille selvitettiin hanketta ja joissa he saivat kertoa avoimesti mielipiteensä hankkeesta.

Keskusteluissa kannatettiin yleensä liitoshanketta muutamia epäileviä puheenvuoroja lukuun ottamatta. Suurimpana toiveena esitettiin, että leirimaja tulisi säilyttää seurakuntalaisten käytössä.

Tästä tavoitteesta tuli myös merkintä liittymissopimukseen. Selvitysten ja keskustelujen tuloksena todettiin, että eri liitosmuodoista paras vaihtoehto on hakeutuminen kappeliseurakunnaksi. Tämän jälkeen käytiin keskusteluja naapuriseurakuntien Hollolan, Kärkölan ja Lammin kanssa. Pian selvisi, että paras vaihtoehto on liittyminen Hollolan kappeliseurakunnaksi. Neuvottelut käynnistyivät hyvässä hengessä. Hollolan kirkkoherra Erkki Lehtonen suhtautui alusta asti hyvin ymmärtävästi hankkeeseen, joten keskustelut hänen ja kirkkoherra Matti Piispasen välillä sujuivat rakentavasti. Hollolan luottamushenkilöt suhtautuivat myös myönteisesti hankkeeseen, ja kantavana ajatuksena oli, että *”pienemmän ehdoilla mennään”*.

Hämeenkosken kirkkovaltuusto päätti yksimielisesti kokouksessaan 12.12.2005 hyväksyä aloitteen Hämeenkosken seurakunnan liittämistä Hollolan seurakunnan kappeliseurakunnaksi. Samoin Hollolan kirkkovaltuusto hyväksyi kokouksessaan

14.12.2005 liitosaloitteen. Kirkkohallitus päätti, saatuaan Tampereen hiippakunnan puoltavan lausunnon, liittää Hämeenkosken seurakunnan Hollolan kappeliseurakunnaksi 1.1.2007 alkaen.

Hämeenkosken kappeliseurakunta on niin sanottu aluekappeli, joka tarkoittaa sitä, että täällä toimii pääosin sinne nimetty henkilöstö. Kappeliseurakunnan toiminnasta vastaa tehtävään valittu kappalainen. Kappalaisen valinnasta päättää kappelineuvosto niistä hakijoista, jotka tuomiokapituli toteaa kelpoisiksi virkaan.

Kappelineuvoston tehtävänä on suunnitella, kehittää ja johtaa alueella tehtävää hengellistä työtä. Toimiminen Hollolan kappeliseurakuntana jo 14 vuotta on sujunut seurakuntalaisten ja luottamushenkilöiden mielestä erinomaisen hyvin. Kosken oma identiteetti ja vapaaehtoisten innokkuus ovat pitäneet seurakuntaelämän vireänä. Emäseurakunta hoitaa talouden, rakennusten kunnossapidon sekä varhaiskasvatuksen ja osin nuoriso- ja diakoniatyön. Tämä antaa täällä mahdollisuuden keskittyä seurakunnan perustehtävään. Emäseurakunnan tuki ja myönteinen suhtautuminen ovat olleet tärkeä osa tätä kehitystä.

Näin ympyrä on sulkeutunut ja hämeenkoskelaiset saavat hengen ravintoa kappeliseurakunnan kautta väliin jääneen 136 itenäisen seurakuntavuoden jälkeen.

KÄRKÖLÄ – ITSENÄISESTÄ SEURAKUNNASTA TIE TAKAISIN HOLLOLAN KAPPELIKSI

Katja-Margit Takatalo

Kärkölä kuului Hollolan seurakuntaan, kunnes Venäjän keisari, Suomen suuriruhtinas Aleksanteri II antoi 20.11.1867 käskykirjeen, jossa Kärkölään kappeli määrättiin erotettavaksi erilliseksi kirkkoherrakunnaksi Hollolan pitäjämästä. Tämä tapahtui Kärkölään kunnan itsenäistymisen myötä. Kärkölään kappeli oli perustettu 1711, ja kappelilla oli oma kirkko ja kappalainen. Itsenäiselle seurakunnalle ensimmäinen kirkkoherra valittiin vasta 1888. Kärkölään seurakunnan itsenäistä aikaa kesti 149 vuotta, minkä jälkeen se palasi jälleen Hollolan yhdeksi kappeliseurakunnaksi. Kärkölään kunta jatkaa edelleen itsenäisenä kuntana (2022).

Kärkölään kirkonmäki on Suomen historian vaiheiden näyttämö. Vanha kirkko rakennettiin vuonna 1754 Ruotsi-Suomen kuningaskunnan aikaan. Uusi kirkko valmistui 1889 Venäjän keisarikunnan Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan aikaan. Kirkon sakastin seinämässä on tykinkuulan jälkiä sisällissodan ajalta vuodelta 1918. Kirkkopihalla on Kärkölään sankarivainajien hautausmaa ”*Isänmaa kutsui 1939–1945*” muistomerkkeineen sekä Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki. Vastapäätä kirkkoa on vuonna 1939 rakennettu Lottakahvila ja lähellä sitä Kärkölään miesten talvisotaan 1939 lähtöön liittyvä muistomerkki Kankahaispirtin pihapiirissä.

Kärkölään kunnan alueella asuu noin 4 300 kuntalaista (2020). Kärkölään evankelis-luterilaiseen seurakuntaan kuului 1990-luvulla yli 4 800 jäsentä. Jäsenmäärä 30 vuotta myöhemmin on noin 3 000.

Muutokset jäsenmäärässä ja seurakunnan taloudellisessa tilanteessa, tarve kehittää seurakuntatyötä ja turvata sen tulevaisuus olivat tekijöitä, jotka johtivat etsimään yhteistyön muotoja naapuriseurakuntien kanssa. Kärkölään seurakunnassa oli vuosituhaten vaihteessa 20 työntekijää, mutta liitokseen mennessä työntekijöitä oli enää 12. Kärkölään seurakunnan talous nojasi pelkästään jäsenistön verotuloihin. Useat peräkkäiset alijäämäiset vuodet pakottivat etsimään yhteistyömuotoja.

Vuodesta 2003 alkaen Kärkölään seurakunta oli mukana Lahden seudun seurakuntien yhteistyön kehittämissuunnitelmassa. Tavoitteena oli selvittää yhteistyön mahdollisia kustannussäästöjä, edistää pienten seurakuntien toimintaedellytyksiä ja löytää yhteistyön erilaisia käytännön malleja. Projektissa oli mukana 16 seurakuntataloutta. Kärkölään ja Hämeenkosken seurakuntien talouden hoidon sopimus päättyi yhteistyön jälkeen syksyllä 2006. Kärkölään seurakunnan talouspäällikkö Marja-Terttu Painilainen hoiti molempien seurakuntien taloutta.

Yhteistyöneuvottelujen jatkamiseen johdattelivat vuodesta 2006 lähtien kuntaliitosneuvottelut, jotka eivät kuitenkaan Kärkölään osalta johtaneet liittymiseen. Liitoshenkisessä ilmapiirissä Kärkölä ennakoivasti siirtyi vuonna 2005 Janakkalan rovastikunnasta Hollolan rovastikuntaan.

Kirkolliskokouksessa eteni esitys, joka olisi määrännyt, että jokainen seurakunta kuuluu johonkin seurakuntayhtymään. Tämä esitys

kaatui kuitenkin kevään 2015 kirkolliskokouksessa. Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli suositteli kuitenkin, että pienet ja suuret seurakunnat jatkaisivat neuvotteluja ja voisivat vapaaehtoisesti löytää yhdistymisen tai yhteistyön tapoja. Kärkölässä oli piispantarkastus 2015, jolloin kapitulin ohjauksessa luottamushenkilöt ja työntekijät työstivät vaihtoehtoja Kärkölen seurakunnan tulevaisuudelle. Hämeenkosken seurakunta oli liittynyt 2007 Hollolaan, ja sen myönteiset kokemukset kappelimallin toimivuudesta vakuuttivat luottamushenkilöitä ja työntekijöitä.

Liitoksen myönteisenä asiana nähtiin työvoiman turvaaminen ja sitä kautta toiminnan turvaaminen tulevaisuudessa Kärkölen alueella. Vuosien 2015–2016 aikana Kärkölä osallistui liitosneuvotteluihin yhdessä Hollolan, Padasjoen, Kuhmoisten ja Asikkalan seurakuntien kanssa. Kärkölen kirkkovaltuusto hyväksyi liitosanomuksen kirkkohallitukselle 28.4.2016. Liitosanomuksessa esitettiin, että Kärkölen seurakunta liittyy osaksi Hollolan seurakuntaa 1.1.2017 alkaen.

Toivon kuusi. Kärköläläiset kokoontuvat ensimmäisen adventin iltana seuraamaan kuusen valojen syttymistä klo 18 ja laulamaan yhdessä ”Maa on niin kaunis”. Vuosittain valittu Kärkölen kärnäpää pitää kuusen juurella puheen. (JJ)

SEURAKUNNAN ELÄMÄÄ VUOSINA 2000–2020

Riemuvuosi 2000

Kirkon julistama Riemuvuosi aloitti uuden vuosituhatteen Kärkölässäkin. Ensimmäisenä adventtina 1999 Kärkölen kirkonkylän hautausmaan kulmalla oleva suuri kuusi sai jouluvalot, jotka syttyivät toivon merkiksi uudelle vuosituhatkalle. Kuusi sai nimen ”Toivon kuusi”. Valot kuuseen lahjoitti Kärkölen Lions Club. Vuosituhannen kynnyksestä alkanut Toivon kuusen valojen syttyminen on jatkunut tähän päivään asti. Partiolaiset Kärkölen Kärpät ovat valaisseet ulkotulilla adventtikävelyä varten kuuden kilometrin matkan Järvelästä Toivon kuuselle. Riemuvuonna otettiin uusittu messukaava käyttöön seurakunnissa, myös Kärkölässä, ja jokaiseen kotiin jaettiin vapaaehtoisten ja työntekijöiden voimin uusittu Katekismus. Kärköläläiset osallistuivat Lahden Ristin tie näytelmään ja ompelivat puvuston sitä varten. Sittemmin puvusto on palvellut Kärkölen pääsiäisnäytelmien esityksissä.

Riemuvuonna Kärkölässä kastettiin 50 lasta ja kirkosta eroaminen oli vähäistä (9 henkilöä). Päiväkerhon toimintaan osallistui lähes sata prosenttia ikäluokan lapsista. Keskimääräinen kävijämäärä jumalanpalvelusta kohden oli sata henkeä.

Huovilän puistossa aloitettiin vuoden 2000 syyskuussa ”Valon ja musiikin” iltatapahtuma. Seurakuntaa kutsuttiin mukaan. Kahden vuosikymmenen ajan seurakunta on kunnan ja muiden toimijoiden kanssa ollut mukana järjestämässä musiikkiohjelmaa ja Riihikirkkoa. Tapahtuma on kerännyt ihmisiä niin Kärkölästä kuin ympäristökunnista.

Kärkölen seurakunnan kirkkoherrat

Riemuvuoteen tullessa Kärkölen seurakuntaa johti kirkkoherra Martti Myllärinen. Hän aloitti Kärkölen seurakunnan palve-

Huovilan puistossa vietettävässä Kärkölä-päivässä seurakunta on ollut vuosittain esittäytymässä uusille ja vanhoille kärköläläisille. Kansanlaulukirkko järjestetään kesäisin Huovilan puiston museopihassa. (JJ)

luksessa 1989 ja toimi kirkkoherrana vuosina 1995–2008. Häntä edelsi kirkkoherrana Martti Lepola, joka aktiivisesti osallistui 2000-luvun ensimmäisten vuosikymmenten seurakuntaelämään. Myllärisen työtä jatkoi kirkkoherrana 2008–2011 Hollolan nykyinen kirkkoherra (2019–) Timo-Jarkko Huttunen. Hän tuli Kärkölän seurakuntaan vuonna 2006.

Vuonna 2012 kirkkoherran vaalissa seurakunta valitsi kirkkoherrakseen vuodesta 2000 seurakuntapastorina Kärkölässä toimineen Katja-Margit Takatalon. Hän toimi tehtävässään aina seurakuntaliitokseen asti ja siitä eteenpäin Kärkölän kappelin kappalaisen virassa 2017–2021.

Luottamushenkilöt – matka kappeliksi

Vuoden 2016 kirkkovaltuusto teki päätökset seurakuntaliitokseen siirtymisestä, ja valtuustokausi jäi osalta kesken. Viimeinen valtuuston kokous oli marraskuussa 2016. Luottamushenkilöt siirtyivät 2017 Hollolan kirkkovaltuustoon ja kirkkoneuvostoon suhteellisten äänien mukaan ja vuoden 2014 vaalituloksen perusteella. Luottamushenkilöistä

muodostettiin Kärkölän kappeliseurakunnan kappelineuvosto.

Seurakuntaliitosneuvotteluissa olivat mukana 2015–2016 Kärkölän seurakunnan kirkkovaltuuston valtuuttamina kirkkoherra Katja-Margit Takatalo, talouspäällikkö Heikki Mertanen, kirkkovaltuuston puheenjohtaja Päivi Aaltonen sekä varapuheenjohtaja Liisa Korpela ja kirkkoneuvoston varapuheenjohtaja Matti Airola.

Helatorstaina 2017 reformaation juhlapäivänä Kärkölän kirkon pihaan istutettiin ”Uuden Toivon kuusi” tuleville sukupolville. Uusi vuosisata alkoi itsenäisellä Suomella ja Kärkölällä kappeliseurakuntana. Tulevat polvet voivat aikanaan koristaa ”Uuden Toivon kuusen” jouluvaloin ja välittää toivoa ympärille. Puuta istuttamassa Liisa Korpela ja Matti Airola. (LK)

Kärkölen kirkko,
Martti Myllärisen
eläkkeelle siirtyminen
loppiainena 2008.

(SRK:n arkisto)

”Kirkon kaunistus ovat sinne kokoontuneet ihmiset”

Kärköläläistä jumalanpalveluselämää on leimannut vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden vastuu avustustehtävistä. Kanttoria ovat messuissa avustaneet vapaaehtoiset muusikot, kirkko- ja lapsikuoro. Kirkkovuoden pääjuhlien lisäksi erityisiä juhlapäiviä ovat olleet kynttilänpäivän perhemessu, lasten kevätkirkko, kouluun lähtevien siunaaminen, kaatuneiden muistopäivä, mikkelinpäivä, sadonkorjuun kiitosmessu, pyhäinpäivä ja itsenäisyyspäivä. Kärkölen kirkko on vihitty käyttöön mikkelinpäivänä, ja se onkin ollut vuosittain seurakunnan suuri juhla, joka on koonnut paikalle eri-ikäisiä seurakuntalaisia. Sadonkorjuun kiitosmessuun maa- ja kotitalousnaiset ovat tuoneet sadonkor-

juun tuotteita ja leiponeet ehtoollisleväksi ”hämäläisen näkkileivän”. Vapaaehtoisten ja nuorten työllistämisen avulla kirkkoa on voitu pitää auki kesäisin tiekirkkona.

Suomen täyttäessä 100 vuotta Kärkölen kirkossa vietettiin itsenäisyyspäivän juhlanjumalanpalvelusta kuten jokaisena itsenäisyyspäivänä. Juhlavuoden kunniaksi kirkkopihan sankarivainajien haudoille oli jumalanpalveluksen jälkeen asetautunut kunniavartio jokaiselle haudalle. Sankarivainajien hautoja kirkkopihassa on 93. Kunniavartioon kutsuttiin sankarivainajan suvun jäsen. Kunniavartio koostui nuorista kärköläläisistä, jotka laskivat valkoisen ruusun vartiohaudalle. Seppelten lasku sankarivainajien muistomerkillä ja Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä toimitettiin samassa tilaisuudessa.

Tilaisuuteen oli kokoontunut noin 400 ihmistä.

Itsenäisyyspäivän perinteisiin on kuulunut vuosikymmenten ajan Kärkölässä kokoontua kirkkoon jumalanpalvelukseen, seppelten laskuun kirkkopihassa ja Kärkölän kunnan järjestämään itsenäisyyspäiväjuhlaan Järvelässä. Itsenäisyyspäivän kruunaa lopuksi illalla partiolaisten Kärkölän Kärppien lyhtykulkue Järvelässä koulun pihalta seurakuntakeskuksen pihalle. Itsenäisyyspäivän iltana partiolaiset ovat antaneet partiolupauksen seurakuntakeskuksessa Järvelässä, mutta juhlavuonna 2017 lupaus annettiin Kärkölän kirkossa itsenäisyyspäivän jumalanpalveluksessa.

Kärkölän kirkossa on vuodesta 2003 ollut seimiasetelma ensimmäisestä adventista kynttilänpäivään asti.

Kärkölän kirkon ”pieni ihme”

Vuonna 1989 Kärkölän kirkossa tehtiin perusteellinen remontti, johon sisältyi peitettyjen yläikkunoiden näkyviin ottaminen. Tämän myötä kirkon kuoriosaan tulvi ikkunoista enemmän valoa. Tästä syntyi Kärkölän kirkon ”pieni ihme”. Keväällä pääsiäisen aikaan aamujumalanpalveluksen ollessa käynnissä auringon valo paistaa kirkaslasisen ja punalasisen ikkunan läpi sakastin yläpuolella olevan krusifiksin yläpuolelle.

Kirkon holvissa soi!

Kärkölän kirkkokuoro on ollut merkittävä osa seurakunnan toimintaa ja jumalanpalveluselämää. 2000-luvulle tultaessa musiikkielämää seurakunnassa luotsasi kanttori Juha Pirkkanen aina vuoteen 2006 asti. Sen jälkeen kanttorin tehtävään valittiin virkaan Anna Ingalsuo ja vuonna 2011 Kirsi Skantz-Viljakainen.

Kirkkokuoro kanttorin johtamana on kantanut vastuuta juhlapäivien messuista. Vuonna 2022 kuoro juhli 100-vuotista taivaltaan. Laulajia on vuosien varrella ollut 15–26. Kirkkokuoro on koonnut aikuisia laulajia yhteen, mutta uusien kanttorien myötä syntyi

Kaatuneiden muistopäivän juhlallisuudet sankarihaudoilla. (JJ)

Pääsiäisen virressä 105 lauletaan kolmannessa säkeistössä ”Aurinko on ristin päällä valkea ja punainen”. Tämän yhteensattuman oivalsi seurakuntalainen Liisa Mattila, ja siitä syntyi Kärkölän kirkon ”pieni ihme”, jota tullaan pääsiäisenä katsomaan. (MM)

lapsi- ja nuorisokuoroa. Lapsikuoron toiminta on rikastuttanut perhemessuja. Tätä ennen lapsikuoroa oli koulun yhteydessä opettajan johdolla.

Jouluaaton perinteenä on ollut vapaaehtoisten musisointi aattohartaudessa. Yhteistyö koulujen, muusikoiden ja muualta tulleiden taiteilijoiden kanssa on rikastuttanut ja monipuolistanut Kärkölen musiikkielämää vuodesta 2011 alkaen uuden kanttorin myötä. Kärkölen kirkosta on kehkeytnyt suosittu konserttikirkko. Muusikot ovat tulleet mielellään konsertoimaan, ja ihmiset ovat löytäneet tien konsertteihin. Varoja seurakunnan soi-

Musiikkielämää ovat rikastuttaneet seurakuntalaiset, jotka ovat antaneet lahjansa käyttöön. (JJ)

tinten uusimiseen on kerätty kanttorin järjestämän aktiivisen konserttitoiminnan ja seurakuntalaisten lahjoitusvarojen avulla.

Elämää keskellä Järvelää – seurakunnan arkea

Seurakunnan kirkkoherranvirasto, seurakuntatoimisto palveluineen on ollut ihmisille paikka, jonne on tultu elämän iloissa ja suruissa. Suuri muutos koettiin seurakuntakeskuksessa seurakuntaliitoksen jälkeen, kun seurakunta vuonna 2018 ulkoisti emäntäpalvelut ja vakituinen emäntä siirtyi Fazer-Amican palvelukseen.

”Lapset saavat tulla!”

Seurakuntakeskuksen elämässä lapset ovat olleet tärkeä osa viikkotoimintaa: päivisin koontuvat päiväkerhoryhmät, perhekerho ja iltaisin Kärkölen Kärppien partioryhmät sekä lapsikuoro. Vuosituhannen alussa kuusivuotiaiden siirryttyä esikouluun lapsityön painopiste siirtyi 4–5-vuotiaisiin. Kun vuonna 2000 kerholaisia oli lähes 100, vuonna 2010 heitä osallistui päiväkerhon toimintaan 46 ja kymmenen vuotta myöhemmin 15. Vuodesta 2014 alettiin järjestämään kerhotoimintaa jo kolmevuotiaille lapsimäärien pienentyessä. Päiväkerhoja pidettiin vielä vuosituhannen alkupuolella seurakuntakeskuksen lisäksi Lappilan Lappilinnassa, Marttilan Majakalla ja Kärkölen kirkonkylän Makasiinissa. Lapsimäärien pienentyessä kerhotoiminta keskitettiin Järvelään. Itsenäisessä seurakunnassa oli lapsityöntekijöitä lopulta neljän sijasta vain yksi mutta liitoksen myötä työntekijä sai työparin. Työparina he toimivat myös seurakunnan muilla alueilla.

Seurakuntakeskus Järvelässä valmistui 1986.

Sitä ennen seurakunnan virastopalvelut toimivat Kärkölen kirkonkylän pappilarakennuksessa ja seurakunnan kokoava toiminta rukoushuoneella Järvelässä. Seurakuntakeskus on ollut seurakunnan arkitoiminnan keskeinen tapahtumapaikka. (JJ)

Järvelän seurakunta-keskuksen pihassa päiväkerholaisia. (JJ)

Sunnuntaipyhäkoulusta siirryttiin ensimmäisen vuosikymmenen aikana arkipyhäkouluun kerhoissa, päiväkodissa ja perhekerhossa. Päiväkodin väki on adventtina ja pääsiäisenä kokoontunut seurakuntakeskukseen yhteiseen kirkkohetkeen.

Kärkölän seurakunnassa päätettiin painottaa perhetyötä, ja vuonna 2012 perustettiin perhetyöntekijän virka. Taustalla oli näky, että perhetyö muuttuu seurakunnassa. Päiväkerhotoiminnassa lapsimäärät vähenivät, ja perheiden tavoittaminen, tukeminen ja seurakunnan yhteyteen saattaminen nähtiin uutena haasteena. Perhetyöntekijä teki yhteistyötä moniammatillisten ja myös seurakunnan ulkopuolella olevien yhteisöjen kanssa. Isätyö ja isä-lapsileirit yhdessä Kärkölän ja Mäntsälän seurakunnan kanssa avasivat ovia isien toiminnalle seurakunnassa. Seurakuntaliitoksen myötä perhetyöntekijän tehtävää ei enää täytetty Kärkölässä. Perhetyöstä otti vastuuta kantaseurakunta.

Yhteistyötä koulujen kanssa

Vuosituhanneen alussa Kärkölässä oli kolme alakoulu, yläkoulu ja lukio. Järvelässä olivat Vuokkoharjun ja Opintien koulut ja niiden lisäksi oli Kirkonkylän koulu ja Lappilan koulu.

Toisen vuosikymmenen loppuun mennessä jäljellä oli enää yksi koulu: yhtenäiskoulu, jossa ala- ja yläkoulu toimivat Opintien koulun ympäristössä Järvelän keskustassa. Koulut ovat olleet vahvasti seurakunnan yhteistyökumppaneita. Kouluissa on käyty pitämässä aamunavauksia ja oppitunteja.

Koulun henkilöstön ja kunnan nuorisotyön kanssa seurakunta on tehnyt yhteistyötä ja osallistunut kunnan kutsumaan kasvatuksen työryhmään. Koulun arjessa seurakunta on ollut mukana hyvinvointipäivässä, kesätyörekrypäivässä, ekaluokkalaisten ja seitsemäsluokkalaisten ryhmäytyspäivissä sekä kriisitilanteissa. Kunnan nuorisotyön Nuokun kanssa on tehty yhteistyötä koulujen välituntitoiminnassa ja koulupäivystyksessä.

Koulun tiloissa seurakunta on järjestänyt liikuntakerhoja illalla. Vuonna 2019 neljännen luokan oppilaista muodostettu joukkue osallistui Virsivisaan Tampereella kanttorin innostamana.

Nuoret saavat oman tilan Aurinkokulman

Järvelän seurakuntakeskuksessa oli paljon tiloja mutta myös paljon toimintaa. Uudelle vuosituhanneelle tultaessa hahmottui, että

nuorille pitäisi olla oma tila. Järvelän keskustan alueella oli tyhjiä liikehuoneistoja, ja niinpä seurakunta vuokrasi Aurinkotorin laidalta liikehuoneiston, joka ristittiin Aurinkokulmaksi. Aurinkokulmassa nuorisotyönohjaaja Timo Orre aloitti nuorisokahvilatoiminnan. Kahvilasta tuli suosittu kokoontumispaikka kaikenikäisille. Kokeilu oli onnistunut, ja seurakunta päätti jatkaa Aurinkokulmassa toimintaa ja osti liikehuoneiston vuonna 2004.

Aurinkokulman keskeinen sijainti Järvelän keskustan torilla houkutteli kaikenikäisiä. Vuosien varrella nuoret sisustivat Aurinkokulmaa yhdessä nuorisotyönohjaaja Susanna Weckströmin (Mutanen) kanssa, joka on luotsannut nuorisotyötä vuodesta 2008 alkaen. Tiloissa ovat toimineet nuortetiltojen ja isoskoulutuksen lisäksi diakoniset piirit, lähetykskahvila ja Perjantaipuuro. Aurinkokulma on ”seurakunnan näyteikkuna” ja helposti saavutettava.

”Elävä ja aktiivinen seurakunta”

Kärkölen seurakunnan ja kappelin arkitoiminnasta ovat kantaneet vastuuta aktiiviset seurakuntalaiset. Seurakunnan asettama strategia uudelle vuosituhanneelle oli ”*Elävä ja aktiivinen Kärkölen seurakunta*”. Sellaiseksi seurakuntalaiset ovat seurakuntaa rakentaneet. Miehet ovat kokoontuneet koko 2000-luvun ajan miestenpiiriin. Samoin rukouspiirin vetäjänä ovat toimineet vapaaehtoiset. Senioritoiminnassa ”*palvelupäivät*” muuttuivat vuosikymmenen aikana työntekijävetoisesta vapaaehtoisen vastuunkantajan tehtäväksi. Palvelupäivät vaihtoivat nimeä Senioripäivästä Toivonpäiväksi. Vastuuta ovat kantaneet vapaaehtoiset, jotka ovat organisoineet retkiä ja olleet mukana toteuttamassa leiripäiviä ja tapahtumia yhdessä työntekijöiden kanssa.

”Laula matkalainen korpimaan”

Seurakuntakeskuksen tila nimeltään ”*Kolo*” sai jo 90-luvulla uuden nimen ”*Mummon-*

Pääsiäisnäytelmässä 2007 vasemmalta naiset: Liisa Holma, Raija Rauhamaa, Marja Liljendahl, Pirkko Mörntinen, Tuula Inkinen. Vasemmalta miehet: Tapani Mörntinen, Aapo Ylä-Sulkava, Timo Huttunen, Jaakko Helenius, Arto Ylä-Sulkava, Juha Pirkkänen, Matti Lehtinen ja Matti Honkasalo.

(SRK:n arkisto)

kammari” päivätoimintansa vuoksi. Kerran viikossa kokoontuvaa laulupiiriä ”*Mummonkammaria*” veti vapaaehtoinen. Kammarissa tavattiin toisia, laulettiin ja kahviteltiin.

Lähetystä vapaaehtoisvoimin

Lähetysseuran tehtävää hoiti 2000-luvulla diakonissa, mutta koska diakonian tehtävämäärä kasvoi toisen diakonian viran jäätyä täyttämättä, vastuu siirrettiin lapsityöntekijäajalle. Kun lapsityöntekijöitä jäi seurakuntaan enää yksi, lähetysseuran tehtävä päätettiin siirtää vapaaehtoiselle lähetysseuralle 2014. Vapaaehtoiselle annettiin mahdollisuus kouluttautua tehtävään. Hänen tukenaan tehtävässä toimi lähetysseuran tukiryhmä, joka on kantanut vuosikymmenet vastuuta lähetysseuran tapahtumista ja varojen keruusta nimikkokohteille. Juhannusjuhlat, lähetyslounaat ja myyjäiset ovat olleet suuria tapahtumia ja tuottaneet merkittävän tuen lähetysseuralle.

Vielä 2000-luvun ensimmäisellä kymmenellä kaksi lähetyspiiriä toimi Kärkölässä: Japanin lähetyspiiri, joka tuki Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen (SLEY) kautta tehtävää lähetystyötä, sekä Järvelän lähetyspiiri.

Koko 2000-luvun kaksi vuosikymmentä Ari Salminen on ollut seurakunnan nimikkolähetinä Suomen Evankelisen Kansanlähetyksen kautta (SEKL). Monet muut lähetit ovat vaihtuneet vuosikymmenen aikana. ”*Oman kylän tyttö*” Johanna Harjula oli vuosituhannen alussa Kärkölässä nimikkolähetinä Japanissa SLEY:n kautta. Kärkölässä on ollut nimikkolähetijä ja nimikkokohteita aina myös Suomen Lähetysseuran kautta.

Soppaa ja sielunhoitoa

Kärkölässä seurakunta ja työttömien yhdistys tekivät yli 20 vuotta yhteistyötä ”*Työttömien lounaan*” merkeissä. Työttömien yhdistys valmisti lounaan, ja seurakunta tarjosi tilat

Järvelän seurakuntakeskuksen sali on täytynyt lukuisista juhlista ja tapahtumista.

(SRK:n arkisto)

lounaan valmistamiseen ja tarjoamiseen. Yhdistyksen lopetettua lounasvastuuta on jaettu vanhustenkotiyhdistyksen ja Kärkölän kunnan kanssa keskiviikkolounaan muodossa. Vuonna 2019 lounastoiminta siirtyi seurakunnan ja kunnan yhteistyöprojektiksi.

Kärkölän diakoniatyön vastuuta on kantanut diakonissa yhdessä vapaaehtoisten seurakuntalaisten kanssa. Yhteistyötä on tehty muun muassa Työpolun, SPR:n, marttojen, Lions Clubin, paikallisten yrittäjien, eläkeläisjärjestöjen, vanhainkodin ja Nerolan palvelutalon ja seurakunnan vapaaehtoisten kanssa.

Kärkölän seurakunnassa oli 2000-luvun alussa kaksi diakonian virkaa. Toinen viroista jätettiin pian täyttämättä ja diakoniatyön apulaisena työskenteli eri aikoina osa-aikaisia henkilöitä, kunnes tästäkin luovuttiin 2010.

Lähimmäispalvelu, tehtävät ikäihmisten, kehitysvammaisten, työttömien, yksinäisten, perheiden ja taloudellista apua tarvitsevien parissa ovat olleet diakoniassa vahvassa roolissa. Yhteisvastuukeräyksen vuosittaiset suuret tapahtumat on järjestetty yhdessä työalojen kanssa.

Vertaisryhmät, kuten tarinakerho ja sururyhmä, ovat antaneet tukea elämän käännekohtiin. Auttavat kädet -ryhmän ja Äiti Teresa -piirin kautta on välitetty apua lähelle ja kauas. Aurinkokulman Perjantaipuuro on toiminut matalan kynnyksen kohtaamispaikkana diakoniatyössä. Ruskakerho vuodesta 1995 asti on ollut kirkonkylällä seniori-ikäisten kohtaamispaikkana Kahvila Tähkässä, ja sillä on ollut vetäjänä vapaaehtoisia. Ruskakerhosta tuli osa seurakunnan toimintaa.

Lappilan kylätupa on saanut olla seurakunnan käytössä korvauksetta. Diakonissa on pitänyt vastaanottoa kerran kuukaudessa kylätuvalla. Kärkölässä seurakuntayhteyden toteutuminen kehitysvammaisten kodin Ilpolan ja eri puolilla Kärkölää asuvien kehitysvammaisten kanssa on ollut näkyvää.

Yksinäisten jouluviettoa alettiin järjestää vuodesta 2016. Se on ollut työntekijöiden ja

vapaaehtoisten voimainponnistus, joka on tuottanut iloa jouluviettoon tulleille ja joulua rakentaneille.

Kärköset joka kotiin

Paikallislehti-ilmoittelun rinnalla seurakunnassa on tehty Kärköset-tiedotuslehteä 1990-luvulta lähtien. Se on jaettu joka kotiin kaksi kertaa vuodessa. Kärköset on seurakunnan tervehdys ja kuulumisten kertomisen väline sekä samalla kausitiedote tulevista tapahtumista. Vuonna 2008 Kärkölän seurakunta siirtyi ilmoittamaan toiminnastaan Lahden seudun seurakuntalehteen, Kirkonseutuun. Kotisivut seurakunnalle saatiin vuonna 2002.

Nuoret vaaliurnille

Kahden vuosikymmen aikana oli seurakuntavaaleissa kaksi erityisen aktiivista äänestystä. Ensimmäinen oli vuonna 2010, jolloin nuoret 16 vuotta täyttäneet saivat äänestää ensimmäisen kerran. Seurakunta järjesti äänestysmahdollisuuden koulussa koulupäivän aikana. Ehdokkaissa oli mukana nuoria, jotka pääsivät läpi kirkkovaltuustoon. Äänestysprosentti oli tuolloin 26,3. Kyseinen vuosi oli kirkosta eroamisen huippuvuosi valtakunnallisesti myös Kärkölässä. Toinen yhtä vilkas äänestys koettiin kappelin aikana vuonna 2018. Kärköläläiset muodostivat oman ryhmänsä yli puoluerajojen. Äänestysaktiivisuutta lisäsi halu vaikuttaa Hollolan seurakunnassa kappelina.

2000-luvulla Kärkölässä käytiin yhden kirkkoherran vaalit vuonna 2012. Ehdokkaita oli kaksi. Äänestysprosentti oli 15,8. Katja-Margit Takatalo sai annetuista äänistä 92,8 prosenttia ja tuli valituksi seurakunnan kirkkoherraksi.

Yhteinen on asiamme

Kärkölän Sotaveteraanit ry on tehnyt yhteistyötä seurakunnan kanssa. Kärkölän Sotaveteraanit ry perustettiin vuonna 1966. Yhdessä seurakunnan, kunnan ja kansalaisjärjestöjen

kanssa on järjestetty veteraanipäivän, itsenäisyyspäivän, talvisodan muistopäivän ja kaatuneiden muistopäivän viettoja. Sotiemme veteraanien hengelliset iltapäivätapaamiset ja Kalliopirtin leiripäivät olivat osa seurakunnan yhteistyötä.

Kiisselikestit

Sotien jälkeen Kärkölään sijoitettiin karjalaisia. Kärkölän väkiluku kaksinkertaistui. Jokavuotisena perinteenä on syksyllä vietävä karjalaisten kiisselikestit seurakuntakeskuksessa. Kirvujuhlia on myös monena vuotena vietetty kirkossa. Seppeleenlasku Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä on kansallisten juhlapäivien ja pyhäinpäivän yhteydessä.

”Martta, Martta moninaisista sinä huolehdi”

Kärkölän marttayhdistykset (nykyään: Järvelän Martat, Kirkonkylän Martat, Korkean Martat) ovat vuonna 1974 lahjoittaneet Kärkölän kirkkoon rippialbat. Nuo samaiset albat ovat olleet rippinuorten käytössä läpi koko 2000-luvun alun. Aikoinaan martat myös aloittivat seurakunnan kanssa hautausmaajuhlan, jota vietetään edelleen joka kesä. Martat ovat olleet monessa yhteistyöprojektissa mukana toteuttajina.

Seurakunta kylillä

Kinkerit, toiselta nimeltään lukuset, ovat olleet osa Kärkölän kylien elämää vuoteen 2019 asti. Kinkeripaikkoja oli vuonna 2019 kahdeksan, kun vuonna 2000 niitä oli kaksitoista. Kyläkinkereiden lisäksi pidettiin koulukinkereitä alakouluikäisille. Kinkereiden huipputapahtumaa vietettiin vuonna 2005, jolloin seurakuntakeskuksessa Järvelässä järjestettiin Helvi Sipilän 90-vuotisjuhlan kinkerit. Kinkereillä oli lähes 200 osallistujaa.

Seurakuntapiirejä kahdenkymmenen vuoden aikana on ollut Tillolassa, Lappilassa, Lapinnummessa, Joentaustassa, Korvenkylässä, Kokunmaalla ja Metsä-Martti-

Suomen itsenäisyyden juhluvuonna 2017 Järvelän seurakuntakeskuksen pihaan istutettiin veteraanien muistokoivikko ja asetettiin muistokivi. Kärkölän sotaveteraanien pj. Matti Järvelä ehti viime töikseen asian järjestää ennen pois nukkumistaan. (MM)

Kalliopirtin juhannusjuhla. Juhannuskokon äärelle on kokoontunut ihmisiä kaikista ikäluokista yli seurakunta- ja pitäjärajojen. (JJ)

lassa, mutta viimeisimpänä kokoontujana on ollut Koukunmaan ja Metsä-Marttilan seurakuntapiiri. Seurakuntapiirien toiminta kylillä on hiipunut seurakuntalaisten ikäntymisen myötä, mutta kyläaktiivit ovat jatkaneet jouluisin joululehtiä yli 75-vuotiaille kotikylällään.

Lappilan raamattupiiri toimi aina vuoteen 2008 asti. Lapinnummessa Kydön tilalla järjestettiin vuodesta 2002 alkaen metsäkirkkoa 10 vuoden ajan talvisissa olosuhteissa.

Seurakuntaelämää Kärkölän vanhainkodissa, Nerolassa ja Erkkilässä

Kärkölän vanhainkodissa käytiin pitämässä hartauksia, ehtoollishetkiä ja saattokäyntejä aina vuoteen 2015, kunnes vanhainkoti lakkautettiin. Vanhainkodin jouluaamun hartaus joulukahveineen ja pitkäperjantain messu pääsiäisaterioineen olivat suuria juhlahetkiä. Hartaustoimintaa ja yhteistyötä tehdään edelleen Erkkilän asumisyksikön ja Nerolan palvelutalon kanssa.

Vuonna 2016 Hautausliitto palkitsi Kärkölän hautausmaan "Suomen kaunein hautausmaa" tittelillä. (JJ)

Elämää leirikeskus Kalliopirtillä

Kalliopirtin tarina on saanut alkunsa 1954. Sotiemme veteraanit ja seurakuntalaiset ovat rakentaneet paikka talkootyöllä. Kalliopirtin uudisrakennus valmistui osissa vuonna 1978. Sen remontointi aloitettiin vuonna 2009 ja saatiin päätökseen 2011. Kalliopirtin kesä on täyttynyt leirielämästä, niin oman seurakunnan leireistä kuin vieraiden seurakuntien. Leirikeskuksessa on majoitusmahdollisuus 40 hengelle ja vanhassa "maja"-rakennuksessa 4-5 hengelle.

Kalliopirtillä kärköläläiset ovat käyneet lasten-, nuorten- ja rippikoululeirinsä. Siitä on sukupolvien ketjussa tullut tärkeä paikka, johon liittyy ylisukupolvisia muistoja.

Lastenleirejä järjestettiin Kalliopirtillä yhdessä Kärkölän kunnan kanssa vuoteen 2012 asti. Tämän jälkeen seurakunta on järjestänyt leirit Kalliopirtillä, ja kunta tarjoaa päivätoimintaa Järvelässä.

Rippikoululeirejä on Kalliopirtillä pidetty näihin päiviin asti, mutta kun leirivalikoima on suuressa seurakunnassa lisääntynyt, kaikki kärköläläiset nuoret eivät käy rippikoululeiriä Kärkölässä. Rippikouluryhmiä oli itsenäisen seurakunnan aikana yksi iltarippikouluryhmä ja kaksi leiriryhmää Kalliopirtillä. Vuodesta 2019 kappelilla on ollut yksi rippikoululeiri. Rippikoululaisten määrä on vähentynyt puoleen vuosituhannen alusta. Ennätysmäärä rippikoululaisia on ollut vuonna 2005, jolloin Kärkölän seurakunnassa järjestettiin neljä rippikoulua.

Kalliopirtille kokoonnuttiin itsenäisen seurakunnan aikana jatkorippikoululeirille, nuortenleireille ja isoskoulutusleireille. Yhdistymisen myötä leirit on yhdistetty ja nuoret osallistuvat koko seurakunnan leireille Parinpellossa Hollolassa.

Kalliopirtti on kesän lopussa ollut yhdistysten virkistyskäytössä. Seurakunnan saunailat ovat tarjonneet seurakuntalaisille kohtaamisen ja virkistymisen hetkiä. Paikka on koettu tärkeänä etenkin, kun monella ei ole

Vuonna 2005 Inkerin kirkon piispa Aarre Kuukauppi vieraili Kärkölässä. Vierailu liittyi Finkeri-projektiin eli kirkon rakennusprojektiin Inkerissä, jossa Kärkölä oli mukana Janakkalan rovastikunnan kautta. Vierailun yhteydessä piispa vieraili Koskisen Oy:llä.
(SRK:n arkisto)

mahdollisuutta kesämökkiin ja virkistymiseen saunassa ja rantavedessä. Oriharojärvi on talvikautena tarjonnut mahdollisuuden myös kylmävesiuintiin.

Kalliopirtin WWF:n perintömetsä

Vuonna 2010 Kärkölen seurakunnalle myönnettiin Kirkon ympäristödiplomi. Ympäristödiplomihankkeen myötä seurakunta haki WWF:n perintömetsätoimikunnalta hyväksyntää perustaa Kalliopirtin tilan yhteydessä olevalle alueelle perintömetsä. Seurakunta sai asialle hyväksynnän. Kalliopirtin pihapiiristä kohoaa kallio Oriharojärven rannalla. Perintömetsäalue on puolen hehtaarin kokoinen, mutta paikassa on luontoarvoja: jyrkkä kallio, vanhoja puita ja maisema arvojärvelle. Paikalla on leirikirkko, ja rippikoululaiset ovat vuosien saatossa kokoontuneet kalliolle vietämään jumalanpalveluksia.

Luopumista kiinteistöistä

Toisella vuosituhanella seurakunnassa pyrittiin vähentämään kiinteistöjä ja siten vähentämään kustannuksia, joita kiinteistöjen ylläpito tuottaa. Vuonna 2004 seurakunta myi

viimeisen rivitaloasuntonsa Airasmäentiellä.

Makasiiniksi kutsuttu entinen ”*suntion rintamamiestalo*” Kirkkotien varressa myytiin vuonna 2008. Viimeisinä vuosina siinä pidettiin vielä päiväkerhoa ja varhaisnuorten kerhoa ja nuoret käyttivät sitä treenikämpänä musiikkiharrastukseen. Olipa diakonissa pitänyt vielä uudella vuosituhanella vastaanottoa rakennuksessa.

Ikuisen elämän toivossa – hautausmaa uudistuu

Kärkölen hautausmaa-alueet koostuvat kolmesta osasta: Vanha hautausmaa sekä Eteläinen ja Pohjoinen hautausmaa. Syksyllä 2000 seurakunta käynnisti hankkeen hautausmaan kunnostamiseksi. Hankkeessa Pohjoiselle hautausmaalle rakennettiin uurna-alue ja muualle haudattujen muistelupaikka ja Kellomäkeen rakennettiin hiljentymispaikka. Hanke toteutettiin vuosina 2002–2005. Suunnitelmat oli laatinut maisema-arkkitehti Tapani Vuorinen.

Kärkölä sijaistaa junaradan varrella. Mäntäläntien varrelta on viitoitus Radanrakentajien kalmistoon. Maan omistaa kunta, mutta

Pääsiäisenä 2019 kärköläläiset toteuttivat pääsiäisnäytelmän "Ylösousemus".
Näytelmä kokosi yhteen 26 näyttelijää ja 20 hengen kuoron. (K-MT)

seurakunta pitää yllä aluetta ja muistomerkkiä. Vuonna 2020 vietettiin Riihimäki–Pietariradan 150-vuotisjuhlaa ja muistettiin nälkään ja tauteihin menehtyneitä radanrakentajia.

Vuonna 2014 Kärkölen seurakunta liittyi osakassopimuksella Kiinteistöosaakeyhtiön Levon krematorion osakkaaksi uuden krematorion rakennushankkeen myötä. Polttohautaukset olivat kasvussa, ja uudet ympäristömääräykset pakottivat Lahtea uusimaan krematoriota.

Yhteyttä yli rajojen

Inkeriläisyys on ollut osa Kärkölen seurakunnan elämää. Inkeriläiset paluumuuttajat toivat omaa väriä seurakuntaelämään. Kärkölä solmi ystävyysseuran Inkerin kirkon Aunuksen seurakunnan kanssa. Aunuksen seurakuntaan on säännöllisesti tehty vierailuja seurakuntaretkien muodossa. Aunuksen Koivusen päiväkodin lapset leireilivät Kalliopirtillä 2002.

Kärkölen seurakunta on solminut ystävyysseurakuntasopimuksia Viron kirkon seurakuntien Lihulan ja Ridalan kanssa. Lihulan diakonin opintoja tuettiin, ja hän valmistui seurakuntansa papiksi. Ridalan seurakunnan kanssa solmittiin ystävyysseurakuntasopimus 2013. Ystävyysseurakuntaryhmä on järjestänyt vierailuja seurakunnan välillä puolin ja toisin.

Pakolaisvirta Eurooppaan ja Kärkölään

Vuonna 2015 Euroopassa koettiin mittava pakolaisten saapuminen yli Euroopan rajojen. Suomeen ja Päijät-Hämeeseen tuli syksyllä pohjoisen kautta pakolaisia. Heidät sijoitettiin aluksi Hennalaan perustettuun vastaanottoyksikköön. Tämän jälkeen vastaanottoyksiköitä ja Suomen Punaisen Ristin asumisyksiköitä perustettiin eri puolille maakuntaa. Kärkölään asumisyksikkö perustettiin 2016, mutta se toimi vain noin vuoden ajan. Asumisyksikön asukkaat kävivät tutustumassa perhekerhoon ja kirkkoon ja osallistuivat

seurakunnan järjestämään perheiden puuhapäivään Kalliopirtillä. Vuonna 2022 Kärkölä otti vastaan sotaa paenneita ukrainalaisia.

Erilainen joulu ja ylösnousemus

Ensimmäisenä adventtisunnuntaina ja jouluaattona kärköläläiset ovat tulleet suurin joukoin kirkkoon. Vuonna 2020 ensimmäisestä adventista lähtien kirkot suljettiin koronapandemian vuoksi. Adventti aloitettiin HooSianna-hartaudella kirkkopihalla, jonne koontui 30 ihmistä, mutta illalla satapäinen joukko kokoontui turvavälein seuraamaan Toivon kuusen valojen syttymistä hautausmaahan kulmalla. Siitä alkoi adventin ja joulun hiljainen vietto kodeissa.

Vuoden 2019 pääsiäisnäytelmää kävi katsomassa yhteensä noin 600 ihmistä. Vuonna 2020 Kärkölä siirtyi Mikkelin hiippakuntaan, ja pitkäperjantaina piispa Seppo Häkkinen saarnasi Kärkölen kirkossa ”*koronasta*”, jota Kristus kantaa. Korona merkitsee sädekehää, joka näkyy muun muassa auringon ympärillä. Kristus tulee vielä nostamaan meidät ylös! Tässä uskossa Kärkölen kappeliseurakunta vaeltaa uudella vuosikymmenellä osana Hollolan seurakuntaa.

HOLLOLAN MUUTOSTEN VUOSIKYMMENET

Juhana Säde

1. MUUTOKSEN TUULET UUDELLA VUOSITUHANNELLA

Koko 1900-luvun jälkipuolisko oli alueellisten rajojen muuttumattomuuden mutta samalla väestön ja toiminnan osalta jatkuvan kasvun aikakautta Hollolan seurakunnassa. Vuosina 2000–2020 kaikki muuttui. Osa muutoksista tapahtui hiljaa taustalla, osa eteni taas nopeaan tahtiin hallinnollisina päätösinä.

Vuosien 2000–2020 aikana Hollolan seurakunnan isoimmat muutokset huipentuivat kolmeen eri vuoteen.

Ensimmäisenä tapahtui vuoden 2007 muutos, jolloin Hollolan seurakunta laajeni alueellisesti ensimmäisen kerran sitten sydänkeskiajan, kun Hämeenkosken seurakunta liittyi siihen kappeliseurakuntana. Vuoden 2007 murrosta avataan hieman laajemmin jäljempänä, koska siihen kietoutui monia muitakin asioita.

Aikajakson toinen suuri muutos tapahtui vuonna 2010, jolloin Sovituksenkirkko, seurakunnan moderni keskusrakennus, valmistui kuntakeskukseen erittäin pitkäjänteisen suunnittelun ja huolellisen rakentamisen jälkeen. Kantaseurakunnan toiminta ja koko seurakunnan keskushallinto keskittyi sen jälkeen valtatie varrelle rakennettuun Sovituksenkirkkoon. Kuten kunnanjohtaja Päivi Rahkonen sanoi kirkkoherra Lahtisen eläköitymisjuhlassa vuonna 2019, seurakunnasta tuli Sovituksenkirkon valmistumisen myötä vaikuttavampi toimija kunnassa. Näkyvyys ja toimintamahdollisuudet olivat lisääntyneet huomattavasti.

Kolmas käännekohta tapahtui vuonna 2017, kun Kärkölä, Padasjoki ja Kuhmoinen liitettiin kappeliseurakuntina Hollolan emäseurakuntaan. Seurakunnasta tuli liitoksen myötä pinta-alaltaan yksi Etelä-Suomen suurimmista itsenäisistä seurakunnista. Laajentunut seurakuntayhteys synnytti uusia haasteita mutta samalla myös rikastutti seurakuntayhteisöä puolin ja toisin.

Ensimmäisenä mainitun vuoden 2007 muutosvyyhdien ympärille kietoutui myös kenties merkittävin yhteiskunnallinen ilmiö, jota Hollolassakin oli jo pitkään osattu odottaa: jäsenmäärän kasvu kääntyi pysyvästi jäsenkadoksi ensimmäisen kerran vuonna 2006. Seurakunnasta erosi enemmän ihmisiä kuin siihen liittyi. Samaan aikaan Hollolan kunnan väestö jatkoi kasvuaan aina vuoteen 2010 saakka, jolloin sekin kääntyi laskuun muuttotappion ja matalan syntyvyyden seurauksena.

Korkeimmillaan Hollolan kantaseurakunnan jäsenmäärä oli ennen seurakuntaliitoksia vuoden 2005 viimeisenä päivänä, jolloin tilastoitiin 18 088 henkilön jäsenmäärä (vuonna 2000 luku oli ollut 17 533). Sen jälkeen jäsenmäärä ei ole kasvanut enää kuin hetkellisesti seurakuntaliitosten myötä.

Kirkosta eroamisen taustalla nähtiin laajemmat tekijät. Poliittisella tasolla ja mediassa tuotiin esille vahvasti yhteiskunnan irrottautuminen kristillisestä perinteestä, yleinen maallistumiskehitys ja kirkosta vieraantuminen. Toisaalta uskonnollisilla äärihaluilla kirkko nähtiin usein joko liian liberaalina tai liian konservatiivisena.

Pienen eropiikin paikalliseen kirkosta eroamiseen toi vuoden 2006 kirkollisveronkorotuksesta tehty päätös, joka hyväksyttiin tiukimmalla mahdollisella äänestystuloksella (14–13) varojen keräämiseksi uutta seurakuntakeskusta varten. Jäseniltä kerättävä kirkollisveroprosentti oli sitä ennen ollut tasaisesti vuodesta 1985 saakka 1,5, eikä nostotarvetta aiemmin ollut ilmennyt. Veroprosentin nosto 0,25 prosentilla teki Hollolasta Suomen korkeinta kirkollisveroa keräävän seurakunnan samankokoisten tai sitä suurempien seurakuntien joukossa.

Samoin koko kirkossa oli seurattu jännityksellä vuoden 2004 alussa voimaan astuneen hautausoimilain vaikutusta seurakuntien jäsenkatoon, mutta sen vaikutus ei ainakaan Hollolassa näkynyt merkittävänä. Uuden hautausoimilain myötä kirkon oli tarjottava hautausoimen palvelut kaikille kansalaisille samaan hintaan eikä kirkon jäsenyydestä saanut enää edullisempina hintoina taloudellista etua kirkkoon kuulumattomiin nähden.

Vuoden 2017 suurliitoksen jälkeen jäsenmäärä on jatkanut laskuaan noin 400–600 henkilön vuosivauhtia.

Mainittakoon vielä, että vuoden 2007 murroksessa päättyi myös yksi aikakausi seurakunnan henkilöhistoriassa. Keväällä 2007 seurakunnassa toimitettiin kirkkoheranvaali, koska lähes kaksikymmentä vuotta kirkkoherrana seurakuntaa luotsannut Erkki Lehtonen oli jäämässä eläkkeelle. Kolmen ehdokkaan kirkkoherranvaalissa valituksi tuli oman seurakunnan nuorisopastori, jo 1980-luvun alkupuolelta lähtien seurakuntaa palvelut Antti Lahtinen.

2. SEURAKUNTAELÄMÄÄ LAIDASTA LAITAN

Kylätoiminta kuihtuu, vapaaehtoistyö kukoistaa

Yleisesti ottaen nykyisen kantaseurakunnan seurakunnallinen toiminta oli keskittynyt jo 1980–90-lukujen aikana kahdentoistatu-

Yhteisvastuukeräystä avusti myös vuonna 2011 kymmenittäin vapaaehtoistyöntekijöitä, kuten kuvan makkaranmyyjät Sovituksenkirkolla. (15)

hannen asukkaan Salpakankaan, Hollolan kuntakeskuksen ympärille. Sen vuonna 1975 valmistuneessa seurakuntakeskuksessa pidettiin jumalanpalvelusten ja diakoniatoinnin lisäksi säännöllisesti seurakuntailtoja, konsertteja, lähetys- ja raamattupiirejä sekä muuta kokoavaa toimintaa aina kuroista lasten kerhoihin.

Vaikka seurakunnalla oli vielä vuosittain vaihteessa lukuisia toimipisteitä ympäri pitäjää, jo vuoden 2003 toimintakertomuksessa mainitaan, että aiemmin haja-asutusalueilla piirien aktiivinen kyläkohdainen toiminta oli monilla kylillä jo täysin pysähdyksissä. Kehitystä kuvaa se, että vielä vuoden 2000 kevättalvella Hollolan alueella järjestettiin kahdetkymmenet kinkerit, mutta niiden toiminta kuihtui siinä määrin nopeasti, että kymmenisen vuotta myöhemmin ikivanhasta perinteestä luovuttiin kokonaan. Korvaavaa toimintaa ei syntynyt tilalle. Sitä mukaa kun toiminta kylillä hiljeni, seurakunta luopui tarpeettomista tiloistaan ja toiminta keskittyi entistä enemmän kuntakeskuksen tiloihin.

Työntekijöiden käynnit kylillä vähenivät entisestään vuoden 2009 onnittelu-uudistuksessa, mikä ei kuitenkaan tarkoittanut kohtaamisten vähenemistä. Aiemmin papit ja diakoniatyöntekijät olivat käyneet onnittelemassa seurakunnan satoja iäkkäitä jäseniä heidän merkkipäivinänsä kodeissa. Hankalaksi ja työlääksi koettua toimintatapaa muutettiin siten, että kantaseurakunta alkoi järjestää ikäihmisille seurakuntakeskuksen avarissa puitteissa yhteisiä syntymäpäivätilaisuuksia, joissa päivänsankarit saivat kakkukahvit, mielekästä ohjelmaa ja pienen muiston. Neljä kertaa vuodessa järjestetyt juhlat saivat hyvän vastaanoton, ja niihin saapuu tänäkin vuonna paljon syntymäpäiväsankareita puolisoidensa tai saattajiensa kanssa.

Vapaaehtoistyö, seurakuntalaisten aktiivisuus ja vastuunkanto, on lävistänyt koko ajan kaikki seurakunnan työalat. Vuosina 2011–

2012 seurakunnassa toteutettiin vapaaehtoistyön kehittämisprojekti, jonka yhteydessä kartoitettiin seurakunnassa tehtävän vapaaehtoistyön määrää. Hollolan ja Hämeenkosken alueilla laskettiin tuolloin olevan vuosittain yli 700 vapaaehtoistoimijaa. Kokonaisluku sisältää päällekkäisyyksiä, koska sama henkilö voi toimia monessa eri tehtävässä.

Laskelmassa seurakunnan vapaaehtoistomijoiksi katsottiin muun muassa pyhäkoulunopettajat, luottamushenkilöt, ryhmien ja kerhojen vetäjät, lähimmäispalvelupisteiden työntekijät, tukihenkilöt, isokset, yhteisvastuukerääjät, ehtoollisavustajat, talkoolaiset ja kirkon oppaat.

Rekrytointia tehostettiin, koska ongelmallisena kysymyksenä oltiin jo pitkään nähty ”ensimmäisen sukupolven” väistymistrendi esimerkiksi silloin vielä erillisinä yksikköinä toimineiden Missiokaupan ja Kaiken kansan kammarin toiminnoista.

Seurakunta on tehnyt kunnan kanssa jatkuvasti luontevaa yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen, koululaitoksen, vanhusuuden, päihdetyön, mielenterveystyön ja nuorisokahvilan Nurkan merkeissä.

Kunnan ja yhdistysten lisäksi seurakunta on toiminut yhteistyössä toimialueensa aktiivisten herätysliikkeiden ja lähetysjärjestöjen kanssa. Seuroja ja erityisesti kirkkopyhiä on järjestetty yhteistyössä muun muassa esikois- ja vanhoillislestadiolaisten, herännäisten sekä Kansanlähetyksen, Kylväjän ja Suomen Kansanlähetyksen kanssa.

Jumalanpalveluselämä

Jumalanpalveluksia on kantaseurakunnan alueella pidetty säännöllisesti Hollolan kirkonkylän kivikirkossa, seurakuntakeskuksen kirkkosalissa (vuodesta 2010 eteenpäin Sovituksenkirkko) sekä Vesikansan seurakuntakodissa.

Vuoden 2000 ensimmäisenä adventtina Hollolassa otettiin muun Suomen mukana virallisesti käyttöön uusi jumalanpalvelus.

Hollolan kirkon kuusi aattohartautta ovat koonneet vuosi toisensa perään tuhansia joulunviettäjiä. (UV)

Hollolan osalta uudistuksen voimaantulo merkitsi jo aiemmin kokeiltavana olleen jumalanpalveluksen vahvistamista pienin muutoksin. Kävijämäärien kasvuun tähänneessä uudistuksessa kirkkokäsikirjoja uudistettiin ja jumalanpalveluksia alettiin toteuttaa aiempaa monimuotoisemmin. Yksi jumalanpalvelusuudistuksen paljon huomiota ja vastustustakin herättäneistä ”uudistuksista” oli se, että ehtoollisjumalanpalveluksia ryhdyttiin jälleen kutsumaan messuiksi. Osaltaan tässä yhteydessä Hollolassakin päätettiin pienen harkinnan jälkeen toimittaa kaikki perusjumalanpalvelukset lähtökohtaisesti aina ehtoollisjumalanpalveluksina. Sanajumalanpalveluksia toimitettiin lähinnä poikkeustilanteissa ja pitkäperjantaina.

Uudistuksesta huolimatta etenkin päiväjumalanpalveluksissa käyneiden määrä on kuitenkin ollut trendinomaisessa laskussa, samoin kuin kaikkien kirkollisten toimitusten, jos vainajien siunaamista ei oteta lukuun.

Tuomasmessuja ja erilaisia teemamessuja kokeiltiin jumalanpalvelusuudistuksen jälkeen välillä rohkeastikin, ja ne tavoittivat erilaisia kohderyhmiä.

Jumalanpalveluselämässä erityisesti koululaisten ja päiväkotien kirkot, konfirmaatiojumalanpalvelukset sekä joulunajan tapahtumat ovat vetäneet vuosittain tuhansia ihmisiä kirkkoon. Kävijöitä Hollolan kirkon kuudessa aattohartaudessa on ollut normaali-jouluna noin 3 000 henkilöä. Osa osallistujista on joutunut seisomaan vilkkaimpina aikoina seinävierillä, koska istumapaikkoja kirkossa on ”vain” 550. Kun edelliseen luke mukaan arviolta tuhannet haudoilla kävijät, on joulunaika ollut hyvin ruuhkainen kirkonkylän teillä. Lisäparkkipaikkoja on aurrattu sään salliessa ja tarpeen vaatiessa lähisille pelloille.

Ensimmäinen adventti ja pyhäinpäivä nousivat 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana selvästi kirkkovuoden suosituimpien pyhien joukkoon niin Hollolassa kuin muuallakin Suomessa. Pääsiäisellä ei ole ollut enää samanlaista vetoa kirkkokansaans juhlapyhänä, vaikka se sisällöltään kristikunnan suurin juhla onkin.

Viimeistään suuri seurakuntaliitos vuoden 2017 alussa nosti pöydälle jumalanpalvelusten porrastusten tarpeen. Se, että seurakunnan

kaikissa seitsemässä jumalanpalveluksenpitopaikassa olisi pidetty messu joka sunnuntai tasan kello 10, olisi ollut etenkin kanttorien riittävyden kannalta ongelmallinen pullonkaula. Samalla oli selvää, että monille paras aika osallistua messuun ei ollut automaattisesti aina kello 10, vaan monille sopi paremmin myöhempikin ajankohta.

Vuoden 2020 marraskuussa päätettiin pitkän jumalanpalveluselämää koskevan kehitystyön jälkeen muuttaa messujen alkamisajankohtia siten, että talvipyhinä vähäväkisen Hollolan kirkon messut siirtyivät alkamaan kello 13. Vesikansassa vastaava muutos oli toteutettu jo aiemmin. Myös Kuhmoisissa ja Padasjoella messut säädettiin alkamaan vuorovuosin kello 10 ja 13. Sovituksenkirkossa, Hämeenkoskella ja Kärkölässä säilytettiin perinteinen kello kymmenen ajankohta.

Iso digiharppaus toteutui puolestaan koronapandemian myötä vuonna 2020, kun seurakunta aloitti jumalanpalvelusten live-lähetykset sosiaalisessa mediassa. Lähetykset tavoittivat paljon uusia ihmisiä, ja käytännöstä tuli nopeasti kaikkia pyhiä koskeva pysyvä ratkaisu.

Lapset ja perheet

Kristillisten kasvatustavoitteiden mukaan toimivia maksuttomia päiväkerhoja järjestettiin 4–6-vuotiaille lapsille vielä vuosituhanen alussa Hollolan alueella yhdeksässä paikassa. Kahden vuosikymmenen aikana etenkin kylien osallistuvien lasten määrät pienenevät niin paljon, että Miekkion, Herralan, kirkonkylän, Tennilän, Kastarin, kuntakeskuksen Hedelmätarhan ja Salpatien sekä viimeisimpinä Herralan ja Nostavan päiväkerhotoiminta lopetettiin kokonaan. Lapsityön nimi muuttui kuntapuolta vastaavasti varhaiskasvatukseksi.

Vuoden 2017 syksyllä esikoulut tulivat paikallisiksi kuusivuotiaille. Päiväkerhotoiminta mukautettiin muutokseen siten, että päiväkerholaisten ikäraja laskettiin vuodella ja

mukaan päiväkerhoihin ovat päässeet siitä alkaen 3–5-vuotiaat lapset.

Pienempiä lapsia vanhempineen palveluissa äiti–lapsi-kerhoissa on toteutunut puolestaan vastakkainen kehityskulku. Vuosituhannen alun muutamista pienistä ja harvoin kokoontuvista kerhoista tuli vähitellen myös isille ja isovanhemmille avoimia perhekerhoja, jotka kokoontuivat parhaimmillaan viikoittain kahdeksassa eri paikassa Hollolassa. Perhekerhoille oli ja on edelleen luontainen tilaus, sillä monet pienten lasten kotivanhemmat kaipaavat leppoisaa kanssakäymistä ja vaihtelua leikkipaikkoihin. Sitä todistaa sekin, että vanhemmat ja lapset jatkoivat tuloaan myös koronapandemian aikana, jolloin pakkasista ja sateista välittämättä kerhoja pidettiin pihamaalla. Vastaavaa toimintaa ei ole juurikaan muualla tarjolla.

Varhaiskasvatuksen piirissä on järjestetty myös paljon erilaisia kesäkerhoja ja retkiä.

Kouluikäiset ja nuoret

Rippikoululeirien rinnalla myös kouluikäisten ja nuorten leiritoiminta on ollut koko ajan vilkasta ja keskittynyt Parinpellon leiri-

Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisosaston kanssa mikkelinpäivinä järjestetty enkelikirkko oli pitkään suosittu jokasyksyinen tapahtuma. (JS)

Sovituksenkirkon kesäkerhon puuhasteluja vuodelta 2010. (JS)

keskukseen, joka on tarjonnut monipuoliset puitteet. Yöleirit ja päiväretkitoiminta keskittyivät syys- ja hiihto- ja pääsiäislomajaksoille. Samalla leirit ovat rippileirejä myöten hieman aiemmasta lyhentyneet. Vuonna 2021 rippikoululeiri kesti seitsemän päivää. Vuosituhannen alussa leirit olivat kolme päivää pidempiä, mutta sittemmin osa leirin ohjelmasta on päädytty eri syistä jakamaan leiriä edeltävän talven viikonlopuille.

Erilaisia kerhoja on pystytty vapaaehtoisohjaajien avulla järjestämään koko ajan hyvin, ja niiden kirjo on jopa laajentunut. Menneiden vuosikymmenten lennokki- ja käsityökerhot ovat vaihtuneet enemmän nykyajassa kiinni oleviin kokoontumisiin, kuten säbä-, kotikokki- ja Minecraft-pelikerhoihin. Samalla kerhojen luonne on muuttunut avoimempaan suuntaan. Hyvänä esimerkkinä avoimuudesta toimivat koululaisten kaakakornerit, joihin voi tulla vapaasti ilman ilmoittautumista.

Hollolassa on toiminut pitkään partioyhdistys, jonka toimintaa seurakunta on tukenut vahvasti myöntämällä toiminta-avustuksia ja tarjoamalla toimitilan. Hirvenhiihtäjien Pesäkolo on ollut vuodesta 2010 alkaen Sovituksenkirkon väestönsuojelutilassa.

Itsenäisyyspäivänä Hollolan kirkossa on ollut partiolaisten valatilaisuus.

Hollolan alueella on lakkautettu useita alakouluja viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ja lisää tullaan lakkauttamaan. Koulu-toiminnan keskittämisen myötä aamuhartauksien pitomäärät ovat vähentyneet, mutta yhä edelleen vuonna 2022 jokaisessa koulussa pidetään kerran kuukaudessa seurakunnan aamuhartaus. Koronapandemian aikana osa hartauksista on pidetty sähköisten viestimien avulla etähartauksina.

Nuorisotyössä etenkin nuorten illat ja isoskoulutus ovat olleet katkeamatta nuorten parissa tehtävää ydintoimintaa.

Erityisnuorisotyön näkyvin keihäänkärki on ollut vuonna 1996 Kauppakujalla aloittanut nuorisokahvila Nurkka. Toimintaa ovat pyörittäneet kolmikantaisesti kunta, seurakunta sekä tukiyhdistyksen vapaaehtoiset, jotka ovat tarjonneet laaja-alaisesti tukea sitä tarvitseville teini-ikäisille ja nuorille aikuisille. Nurkka on toiminut neljässä eri tilassa kuntakeskuksessa. Nyt se sijaitsee seurakunnan omistamassa tilassa Missiokammarin vieressä, ja nuorisokahvilan nimi on vakiintunut vuoden 2006 moniammatillisen yhteistyön alkamisen jälkeen Nuorten palvelupiste Mestaksi.

Yli satavuotias diakonia

Diakoniatyöntekijät ovat kohdanneet asiakkaitaan taajaan kotikäynneillä, vastaanotoilla sekä erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Kohtaamisen aiheita ovat voineet olla kaikki ihmiselämän tilanteet, kuten erilaiset kriisit, suru, taloudelliset ja hengelliset kysymykset. Vuonna 2021 Hollolan seurakunnan diakoniatyö jakoi avustuksia yli 40 000 euron arvosta. Diakonia on koonnut erilaisiin ryhmiin ja leireille eläkeikäisiä, mielenterveys- ja päihdekuntoutujia, kehitysvammaisia ja omaishoitajia. Yksi diakoniatyöntekijöistä on mukana myös kunnan vanhus- ja vammaisneuvostossa.

(HOL 6 Rippikoululeirit ovat pysyneet suosittuina koko 2000-luvun ajan. Hollolassa konfirmaatiot pidetään tavallisesti keskiaikaisessa kirkossa. **JV**)

Vuonna 2004 vietettiin Hollolan seurakunnan diakoniatyön 100-vuotisjuhlaa, jossa piispa Pihkala oli seurakunnan vieraana. Hollolan kirkossa pidetyssä pääjuhlassa nähtiin historiallinen kavalkadi, seurakuntakeskuksella oli diakoniaa käsittelevä näyttely ja hollolalainen teologian tohtori Riikka Ryökäs kirjoitti seurakunnan kustantaman teoksen ”*Auttavat kädet – kuulevat korvat. 100 vuotta diakoniaa Hollolassa*”. Teos löytyy myös Hollolan kirjastosta.

Yhteisvastuukeräys, vuodesta 1950 toteutettu valtakunnallinen suurkeräys, on ollut joka vuosi myös paikallisesti jopa toistasataa vapaaehtoista kokoava kansanliike. Paikallinen keräystulos ollut jatkuvasti 10 000–22 000 euroa siitäkin huolimatta, että vapaaehtoisten kerääjien määrä on vähentynyt vuosien mittaan. Niin kutsuttu perinteinen ovelta ovelle tehtävä listakeräys on muuttunut vähitellen esimerkiksi kauppojen edustoilla tapahtuviksi lipaskeräyksiksi, erilaisiksi keräysem-pauksiksi ja verkossa annetuiksi avustuksiksi.

Vireä musiikkitoiminta

Kantaseurakunnassa on toiminut koko vuosituhannen ajan 3–5 erilaista lauluryhmää ja kuoroa, joista vuonna 1891 perustettu Hol-

lolan kirkkokuoro on kaikista niistä vanhin, suurin ja säännöllisimmin kokoontuva.

Suurimpia yksittäisiä laulutapahtumia ovat perinteisesti olleet Suomen Lähetysseuran toiminnan hyväksi järjestetyt Kauneimmat joululaulut -tilaisuudet. Niitä pidettiin vuonna 2000 kuudessatoista eri kohteessa: kirkoissa, kouluissa, seurojentaloissa ja kodeissa. Osallistujia oli tuolloin lähes kaksi tuhatta. Tilaisuuksien määrät ovat sittemmin hieman vähentyneet, mutta osallistujamäärät ovat yhä reilusti toisella tuhannella.

Musiikkityö on tehnyt jatkuvaa yhteistyötä kaikkien muiden työmuotojen kanssa. Samalla hollolalaiset musiikin harrastajat, kuorot sekä koulujen musiikkiryhmät ovat olleet mukana toteuttamassa jumalanpalvelusten ja muiden seurakunnan tilaisuuksien musiikkia.

Arvokasta on ollut myös se, että monet erilaiset lauluhetket ja iltamusiikit ovat olleet vapaaehtoisten aktiiviharrastajien vastuulla.

Lähetys- ja evankelioimistyö

Seurakunnalla on ollut eri puolilla maailmaa useita nimikkolähettejä, jotka ovat kertoneet työstään messuissa, tilaisuuksissa ja kirjeissä. Missiokauppa, lähetyspiirit, myyjäiset sekä leivonta- ja askarteluryhmät ovat tuottaneet

Lähetystyön vappumyyjäiset oli odotettu jokakeväinen tapahtuma. Ostajien jono vuonna 2012 ulottui kauas parkkipaikalle. (JS)

lisää varoja lähetysjärjestöille. Esimerkiksi nyt jo lopetetuissa lähetystyön vappumyyjäisissä saattoi mennä muutamassa tunnissa 600 litraa simaa ja munkkejakin 2 600 kappaletta. Lähetys- ja evankelioimistyön voi sanoa olleen voimissaan vuosituhannen alussa.

Hollolan seurakunnan pitkäaikaisin lähetystyön nimikkokohde on ollut 1990-luvulta saakka jatkunut Kari Valkaman aloittama raamatunkäännöstyö. Piplia-seuran kautta on jatkuvasti tuettu raamattujen levitystyötä, ja Sanansaattajat ry:n tuottaman farsinkielisen radiotyön tukeminen aloitettiin vuonna 2000. Tiheämmin vaihtuvia nimikkolähettisopimuksia on ollut kaikkien kirkon lähetysjärjestöjen kanssa.

Suosittuja lähetystyön ystävien yhteyttä kasvattavia toimintoja ovat pitkälle 2010-luvulle saakka olleet Lappiin suuntautuneet ruskaretket sekä lähetysillat.

Evankelioimistyön toiminta on aina ollut aktiivisinta kuntakeskuksessa. Seurakuntakeskuksen sunnuntai-iltojen ohjelmissa oli raamattuopetusta sekä sanan ja rukouksen iltoja. Toiminta on kuitenkin 2010-luvulla ollut aiempaa hiljaisempaa. Vuonna 2000 raamattu- ja rukouspiirejä kokoontui seurakunnan alueella yhteensä 12. Vuonna 2021 kaikille avoimia ryhmiä oli kaksi.

Valtakunnallisia kesäjuhlia

Suomessa on pitkä perinne eri evankelis-luterilaisten järjestöjen ja herätysliikkeiden järjestämällä valtakunnallisilla kesäjuhlilla, jotka kokoavat vuosittain kymmeniä tuhansia ihmisiä eri puolille Suomea. Vuosina 1974 ja 1984 kesäjuhlista suurimmat, jopa 90 000 vanhoillislestadiolaista kokoavat suviseurat, järjestettiin Hollolassa.

Muut vastaavat kesäjuhlat eivät olleet löytäneet Hollolaan ennen 2000-lukua.

Hollolan seurakunta ja Kansan Raamattuseura järjestivät 14.–16.6.2002 Hollolan jäähallissa Sanan suvipäivät. Tapahtuma kokosi yhteensä yli 4 000 kuulijaa. Seurakunnan leima näkyi juhlissa merkittävällä tavalla. Talokoolaisten työn määrä ja innostus oli suurta. Myös kunta oli myönteisellä tavalla mukana monin tavoin.

Sanan suvipäivät järjestettiin Hollolassa toistamiseen kesäkuussa 2022.

Missiokauppa + Kamhari = Missiokamhari

Lähetysaktiivit käynnistivät Missiokaupan toiminnan vuonna 1990. Sen ensimmäinen toimipiste oli silloisen seurakuntakeskuksen viereisessä vanhassa pesulatalossa. Tilat olivat

Missiokammarin uudistuneiden tilojen avajaisia vietettiin elokuussa 2017. (JS)

Paimelan talvitapahtumaa on vietetty 1970-luvulta alkaen. Makkaramyyntipiste vuonna 2008. (JV)

epäkäytännölliset, joten seurakunta vuokrasi 90-luvun lamassa vapautunutta liiketilaa Kauppakujalta sekä Missiokaupalle että diakonian lähimmäispalvelupiste Kaiken kansan kammarille. Kammari vakiinnutti pian voittoa tavoittelemattoman kahvila- ja lähimmäispalvelutoimintansa ja Missiokauppa taas asemansa laadukkaana lahjavarakauppana sekä tärkeänä lähetystyön tuki- ja infopisteenä.

Molempia on pyörittänyt suuri määrä vapaaehtoisia seurakuntalaisia, ja niiden toimintaa on kehitetty jatkuvasti. Esimerkiksi aluksi isossa roolissa Missiokaupassa olleet käytetyt tuotteet on jätetty kokonaan pois myyntivalikoimasta. Missiokaupan jatkuvana erityishaasteena onkin ollut kehittää uusia myynti-ideoita ja tuotteita sekä löytää niiden valmistajia ja myyjiä. Yksi suosittu tuote on ollut Hollola-villasukat.

Kun Hämeenmaa hankki liiketilat omiin tarkoituksiinsa, seurakunta vuokrasi keväällä 2012 uudet tilat Rakentajantieltä. Vuonna 2015 alussa tilat siirtyivät seurakunnan omistukseen, ja vuoden 2017 elokuussa tilat yhdistyivät uuden Missiokammari-nimen alle, kun tila remontoitiin avarammaksi ja viihtyisämmäksi.

Makkaranpaistoa ja sinkkuiltoja

Aikuistoimintaa on toteutettu erilaisissa mies- ja naisryhmissä. Miesten saunaillat

ovat jatkuneet taukoamatta vuosikymmenestä toiseen, ja miestyön kirkkopyhäksi oli jo aiemmin vakiintunut tuomiosunnuntai Hollolan kirkolla. Naistyössä on järjestetty erilaisia piirejä ja takkailtoja. Naisten kirkkopyhäksi on muodostunut vähitellen Marian ilmestyspäivä, jolloin Hollolan kirkolla on ollut Maria-aiheisia luentoja ja opastuksia. Miesten ja naisten yhteistoimintamuotona järjestettiin parin vuoden ajan sinkkuiltoja.

Viestintä

Viestinnän saralla seurakunnan päätiedotusvälineeksi kasvoi 90-luvulta jokaiseen talouteen jaettu Meidän seurakuntamme -lehti, jonka tarina päättyi vuonna 2008, kun Hollola liittyi alueen seurakuntien yhteiseen Kirkonseutu-lehteen. Historiansa ensimmäiset verkkosivut seurakunta julkaisi kesällä 2002. Kristillisen radiokanava Radio Dein lähetysten kuulumista tuettiin aina vuoteen 2019 saakka, jolloin tuesta luovuttiin säästösyistä. Sosiaalisen median tilien määrä on kasvanut vuodesta 2011 alkaen tasaisesti ja niitä on nykyisin toistakymmentä muun muassa Facebookissa, Instagramissa ja Youtubessa. Koronapandemian synnyttämä tarve digilokalle vaikutti lopulta siihen, että 2021 seurakuntaan palkattiin uusi mediatuottaja.

Vesikansan aluetoiminta

Vesikansa-nimityksen kerrotaan olevan peräisin ajalta, jolloin alueen seurakuntalaiset saapuivat pyhäpäivisin Hollolan kirkon rantaan kirkkoveneellä tai reellä. Vesikansan alue, joka käsittää Paimelan, Kalliolan, Kukilan sekä Heinlammin alueen, on jäänyt rajamuutosten saatossa ilman maayhteyttä niin kutsuttuun Maakansan alueeseen, jossa Hollolan kuntakeskus ja muut kylät sijaitsevat. Lahti irtautui Hollolasta itsenäiseksi kauppalaksi vuonna 1905, ja siihen on liitetty Hollolasta senkin jälkeen monia alueita 1916, 1923, 1933 ja 1956, muun muassa Hennala, Riihelä ja iso osa Okeroisista.

Vesikansalaisilla on ollut neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä koeteltu vahva hollolalainen identiteetti. Paimelantien varten heille rakennettiin vuonna 1980 oma seurakuntakoti, jossa on sekä kirkkosali että kerhotilat. Vesikansa on kasvanut runsaan omakotikaavoituksen myötä nykyiseksi yli 4 000 asukkaan alueeksi.

Vesikansassa on koko 2000-luvun ajan järjestetty säännöllisesti jumalanpalveluksia, kerhoja ja erilaisia tapahtumia. Pandemia-aikaa lukuun ottamatta alueella on toteutettu joka vuosi muun muassa hartauden sisältävä

metsäretki Hanneksen muistometsä -nimiseen arboretumiin sekä Paimelan koulun perinteikäs talvitapahtuma. Toimintaa on haluttu vahvistaa nimittämällä omia nimikotyöntekijöitä alueelle. Työskentelyä on tukenut Vesikansa-työryhmä. Vuosina 2013–2016 toteutettiin Vesikansan toiminnan elävöittämiseen tähdännyt kolmivuotinen projekti. Vaikka sitä varten palkattiin pappi määräaikaiseksi projektityöntekijäksi, tulosten voi katsoa jääneen laihoiksi. Suurempi vaikutus on ollut sillä, että myöhemmin yhden nuorisotyöntekijän työpanos siirrettiin osittain Vesikansassa tehtävään työhön.

Vuonna 2021 Kärkölen kappalainen Katja-Margit Takatalo siirtyi Vesikansan aluepappiksi, mikä on synnyttänyt alueen toimintaan uuden myönteisen vireen.

Ystävyyseurakunta Kose

Ystävyyseurakuntatoiminta virolaisen Kosen – suomeksi Kosken – luterilaisen seurakunnan kanssa alkoi jo ennen kuin Viro julistautui itsenäiseksi uudelleen vuonna 1991. Syksyllä 1989 tehty aloite johti Kirkkohallituksen välityksellä solmittuun ystävyyssopimukseen 1990, ja ensimmäiset vierailut puolin ja toisin tehtiin heti samana vuonna. Kosen kirkkoherra Randar Tasmuth puhui suomea, ja yhteydenpito oli helppoa.

Kirkkoherrat ja seurakuntalaiset ovat vaihtuneet vuosikymmenten saatossa molemmissa päissä, mutta yhteys on jatkunut katkeamattomana koko ajan. Tasmuthin jälkeen Kosen kirkkoherroina ovat toimineet Mare Palgi ja Kerstin Kask.

Toiminta on ollut isolta osaltaan seurakuntalaisten, musiikkiryhmien ja työntekijöiden vierailuja sekä vuosien varrella syntyneitä ystävyyssuhteita. Merkittävää lähes tyhjästä aloittaneen Kosen seurakunnan tukemisessa on ollut lahjoitustavaroiden kuljettaminen koselaisten kirpputorille. Kirpputorin tuotolla on kustannettu valtaosa seurakunnan toiminnasta ja papin palkasta.

Hollolalaisia Kosen kirkossa vuonna 2008. (JV)

Matti Repo toimitti
kirkkoherra Timo Huttusen
virkaan asettamisen
syksyllä 2019. (JS)

Hollola on tukenut ystävyysseurakuntaansa myös kiinteistöjen hoidossa. Seurakunta on osallistunut monin tukilahjoituksin esimerkiksi lämmitysöljyn sponsorointiin sekä kirkon ja erityisesti toimintakeskuksena toimivan pappilan remonttitalkoiisiin ja -kustannuksiin. Edellä mainittujen remonttien eteenpäin saattaminen on ollut suuri urakka. Etenkin pappilaa on neuvostovallan aikana käytetty kulttuuritalona, elokuvateatterina, tanssisalina ja talvella jopa luistinratana. Katto on ollut osaksi romahtanut, samoin yläkertaan johtavat portaat. Nyt keskeiset korjaukset on saatu tehtyä.

2010-luvulla Hollolan seurakunta alkoi järjestää Kosessa myös rippileirejä. Kosen ystävät -ryhmä koordinoi yhteydenpitoa Hollolan päässä.

3. HALLINTO JA TALOUS

Seurakunnan 2000-luvun suuret kasvuhankkeet mahdollisti hyvä taloudellinen tilanne.

Vuosituhannen alun tasekirjojen alkulauseissa toistuivat sanat ”hyvä”, ”suotuisa” ja ”menestyksellinen”. Taloudelliset resurssit paransivat koko yhteiskunnassa, sillä Suomen vientisektori tahtosi Nokian vetämänä uusia ennätyksiä ja vähitellen myös 1990-luvun laman heikentämä työllisyystilanne parani.

Yleensä ottaen seurakunnalle hyvät lähtökohdat antoivat velattomuus, kohtuulliset toiminta- ja henkilöstökulut, väkiluvun kasvu, hyvä sijainti ja liikenneyhteydet sekä hyväkuntoiset kiinteistöt. Hollola pärjäsi hyvin maakunnallisessa vertailussa kaikilla muillakin mittareilla. Vuonna 2006 kirkollisveroprosentti nousi 0,25 prosentilla, mikä osaltaan takasi muhkeiden ylijäämäisten tilinpäätösten jatkumisen 2020-luvulle saakka. Seurakunnalla ei ole ollut vaikeuksia lyhentää Sovituksenkirkon rakentamista varten otettua lähes 4,5 miljoonan euron lainaa.

Yksi merkittävimmistä seurakunnalle taloudellista epävakautta tuovista tekijöistä

oli valtion seurakunnille jyvittämä yhteisövero-osuus, jonka suuruus vaihtui seurakuntien näkökulmasta liian tiheään. Muutosta selkeämpään ja seurakuntien kannalta vakaampaan järjestelyyn toivottiin vuosituhannen alussakin useaan otteeseen, mutta vasta tammikuussa 2016 voimaan astui laki, jolla seurakunnilta poistettiin oikeus yhteisövero-osuuteen. Tilalle tuli valtion budjet-tivaroista maksama korvaus kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä. Näiksi tehtäviksi katsottiin diakonia, lapsi- ja nuorisotyö, hautaustoimi, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ylläpito sekä väestökirjanpito. Pitkään odotettu muutos toi selkeyttä ja vakautta seurakuntien talouden hoitoon.

Vuosituhannen alussa seurakunnan palveluksessa oli vakituisia työntekijöitä kuusikymmentäyksi, ja sen jälkeenkin perustettiin vielä useita hengellisen työn virkoja lisää. Vuonna 2021 työntekijöitä oli kahdeksankymmentän neljä.

Seurakuntavaali toimitettiin vuosina 2002, 2006, 2010, 2014, 2018 ja 2022. Äänestysaktiivisuus on ollut 13,8 –19,1 prosenttia. Ennen suurliitosta, vuonna 2016, toimitettiin kirkkovaltuustot yhdistäneet laskennalliset väli-vaalit paperilla.

Kirkkovaltuuston valtuutettujen lukumäärä kasvoi vuoden 2007 seurakuntaliitoksessa 27 valtuutetusta 33:een, koska seurakunnan väkiluku kasvoi liitosvuoden ajaksi yli 20 000 jäsenen. Seuraavana vuonna jäsenmäärä tosin pieneni jo takaisin alle lain säättämän rajan, joten muutos jäi yhden valtuustokauden mittaiseksi. Seuraavaan kerran nykyisenkokoiseen 33-jäseniseen valtuustoon palattiin vuonna 2017, kun viimeisin seurakuntaliitos toteutui.

Kirkkoherranvaalit toimitettiin vuonna 2007, jolloin Erkki Lehtosen tilalle valittiin Antti Lahtinen, sekä vuonna 2019, jolloin Lahtisen tilalle valittiin niin ikään suorassa kansanvaalissa Timo Huttunen.

Kirkon moniportaista ja päällekkäistä hallintoa pyrittiin karsimaan vuosituhannen vaihteessa ilman, että välillisen demokratian vaikuttamismahdollisuudet kaventuivat.

Vuoden 2004 hiippakuntahallintouudistuksessa hiippakuntakokouksen korvasi hiippakuntavaltuusto. Samalla rovastikuntakokoukset jäivät osaksi historiaa. Hallinnon päällekkäisyyksiä purettiin myös paikallistasolla, kun Hollolan työaloja ohjaavat johtokunnat nimitettiin ensin 1990-luvulla vastuuryhmiiksi. Vastuuta korostava termi koettiin kuitenkin nopeasti ongelmalliseksi. Hollolassa nimitys muutettiin heti syksyn 2002 piispantarkastuksen jälkeen tukiryhmäksi, joka terminä kuvaa paremmin elimen asemaa työntekijöiden rinnalla ja työalan tukena. Monilla työaloilla harvakseltaan koontuneiden tukiryhmien merkitys katosi kuitenkin vähitellen kokonaan.

Piispantarkastukset toimitettiin vuosina 2002 ja 2012. Molemmissa tarkastuksissa todettiin, että seurakunnalla oli monia vahvuuksia ja yleistilanne keskimääräistä parempi. Syksyllä 2002 Tampereen hiippakunnan piispa Juha Pihkalan toiminta painotti yhteistyökysymysten käsittelyä. Erityisesti kunnan ja seurakunnan välinen yhteistyö oli samoihin aikoihin myös kirkkovaltuuston asialistalla.

Vuoden 2012 tarkastuskäynnin keskusteluissa piispa Matti Repo esitti kaukokatseisesti, että Hollolassa oltaisiin jatkossakin avoimia muutokselle ja tarvittaessa käynnistettäisiin neuvotteluja seurakuntakartan muutoksesta.

”Rakennemuutos on jokaiselle seurakunnalle hieman erilainen. Pienemmällä seurakunnilla on pienemmät resurssit kuin isoilla ja varakkailta seurakunnilla”, Repo totesi. Hän korosti, että *”seurakunnan ydin on sen hengellisessä jatkuvuudessa, ei hallinnollisessa jatkuvuudessa”.*

Vuonna 2020 kaikki Hollolan rovastikunnan seurakunnat siirtyivät Mikkelin hiippakuntaan. Ensimmäisten vuosien aikana

Monille jäi lämpimiä muistoja myös Salpakankaan vanhasta seurakuntakeskuksesta, joka purettiin vuonna 2011. (JV)

piispa Seppo Häkkinen kiersi tiheään tutustumassa hiippakuntansa uusien seurakuntien kaikkiin kolkkiin.

4. KIINTEISTÖT

Jos seurakuntaliitosten synnyttämiä kasvupyrähdyksiä ei oteta huomioon, Hollolan seurakunnan omistamien kiinteistöjen määrä on vähentynyt tasaisesti tällä vuosituhannella. Seurakunnalla oli vuosituhannen alussa useita ylimääräisiä maapaloja, kiinteistöjä ja asunto-osakkeita, jotka se myi uuden seurakuntakeskuksen rakentamisrahaston kartuttamiseksi. 2010-luvulla sekä vuokra- että omistustiloista luopuminen jatkui. Kantaseurakunnan alueella luovuttiin erityisesti kerhotoiloista, koska niille ei ilmennyt enää käyttöä, kuten Salpateillä ja Herralassa, tai tilat olivat epäterveet, kuten Hedelmätarhan seurakuntakodissa. Se ja vanha seurakuntakeskus purettiin maan tasalle. Kirkonkylän Vanha pappila vuokrattiin pitopalveluyrittäjälle.

Ainoa poikkeus on ollut nykyisen Misiokammarin tilojen ostaminen omaksi vuonna 2015.

Vuoden 2017 suurliitoksessa seurakunnan rakennusten lukumäärä kasvoi 43 prosenttia ja maa-alojen pinta-ala 94 prosenttia. Hollolan seurakunta omisti tuolloin rakennusneliöitä 20 712 m². Kaikista rakennusryhmistä korjausvelkaa oli kasaantunut suhteellisesti eniten leirikeskuksista, joista seurakunta omisti yhdistymishetkellä viisi. Ainoastaan Parinpellon monipuolisen leirikeskuksen käyttöaste oli ulkopuolisille vuokraamisen myötä talouden näkökulmasta hyvällä tasolla.

Syksyllä 2020 hyväksyttiin Hollolan seurakunnan päivitetty kiinteistöstrategia vuosille 2021–2025. Sen tähtäimessä oli kiihdyttää kiinteistömäärän supistamista, tehostaa tilojen käyttöä sekä edistää kaavoitusta ja yhteistyötä kuntien kanssa. Strategian mukaan kantaseurakunnan alueella voitaisiin luopua tulevaisuudessa ainakin kirkonkylän virkistysalueesta ja Vesikansan seurakuntakodista. Muitakin kohteita oli harkinnan alla, kuten muuallakin seurakunnassa. Aika näyttää, mistä lopulta luovutaan ja mitä jää.

Toinen kiinteistötoimen kehityksen ominaispiirre on ollut ympäristötietoisuuden li-

sääntyminen ja uuden vihreämmän energiateknologian hyödyntäminen.

Hollolan seurakunnalle myönnettiin ensimmäinen Kirkon ympäristödiplomi jo vuonna 2012. Osana prosessia perustettiin Ii-liäissuon yksityinen luonnonsuojelualue seurakunnan maille, kirkonkylän talomuseon viereen. Liitoskiireiden yhteydessä määräaikaisen ympäristödiplomin uusimiseen ei ollut resursseja, mutta vuonna 2022 seurakunta saa Kirkon ympäristödiplomin koko uudelle laajalle seurakunnalle.

Ympäristöystävällisyys kuuluu olennaisesti myös kiinteistöstrategiaan. Monen kirkkorakennuksen lämmitysmuoto on muutettu tai muutetaan öljy- ja sähkölämmityksestä maalämmöksi. Vuonna 2022 Sovituksen kirkon katolle rakennettiin aurinkovoimala.

Sovituksen kirkon rakentaminen

Kauan odotettu uusi kirkko- ja seurakuntakeskusrakennus sai muotonsa ripeästi vuosina 2008–2010. Jos otetaan kuitenkin huomioon valtava määrä suunnittelua ja kustannuslaskelmia, Sovituksen kirkko, Hollolan seurakunnan suurin hanke sitten keskiaikaisen kirkon rakentamisen, oli erittäin pitkäjänteisesti suunniteltu ja toteutettu hanke.

Keskustelut vuonna 1975 valmistuneen Salpakankaan seurakuntakeskuksen ongelmista ja kehittämistarpeesta alkoivat jo vuonna 1990 rakennuksen 15-vuotisjuhlassa. Ongelmiin oli kehoitettu puuttumaan myös piispantarkastuksissa. Osa henkilökunnasta valitti sisäilman huonosta laadusta. Rakennus ja sen tontti olivat ahtaita. Rakenteet olivat moniongelmaisia ja teknisesti vanhentuneita. Ongelmat kiteytyivät yleisön silmissä kirkkosalin sateella vuotavaan tasakattoon. Harmaata ja laatikkomaista ulkonäköäkään harva piti kutsuvana, vaikka kyseessä oli kaikenikäisten toimintakeskus. Nuoriso- ja lapsityön tilat olivat tontin perällä erikseen vanhassa ja huonokuntoisessa pesularakennuksessa.

Tuumasta toimeen ryhdyttiin vuonna 1998, kun kirkkovaltuusto päätti, että Salpakankaan seurakuntakeskuksen peruskorjaus- ja laajentamismahdollisuudet tutkitaan tekemällä vuosien 1998–1999 aikana pääpiirustustasoiset luonnospiirustukset. Suunnitelmiin tuli sisältyä pohjapiirustukset, asemapiirros ja julkisivupiirustukset, jotka sittemmin hyväksyttiin yhtenä eteenpäin viettävänä kehityssuuntana. Luonnostasoisten suunnitelmien pääsuunnittelijana toimi jo tässä vaiheessa arkkitehti Sauli Havas, joka valittiin myöhemmin myös Sovituksen kirkon pääsuunnittelijaksi.

Samalla suurinvestointiin ryhdyttiin vaurutamaan myös taloudellisesti. Kirkkovaltuusto teki vuonna 1999 päätöksen siitä, että seurakuntatalouden ylijäämät ryhdyttiin rahastoimaan joko uuden seurakuntakeskuksen rakentamista tai nykyisen peruskorjausta ja laajentamista varten.

Seuraavana vuonna peruskorjaussuunnitelma alkoi vaikuttaa epätyytyväväältä vaihtoehdolta, sillä kalliiden korjaustöiden lisäksi ahdas, kevyen liikenteen väylän jakama tontti olisi vaatinut uusia monimutkaisia liikennejärjestelyjä.

Vaikka uuden seurakuntakeskuksen rakentamisella oli äänekäs ja aktiivinen oppositio kirkkovaltuustossa, hanke eteni päätös päätökseltä. Vielä samana vuonna 2000 kirkkovaltuusto päätti, että seurakunta varaa uudisrakennusta varten Hollolan kuntakeskuksesta tontin nykyisen Sovituksen kirkon paikalta Tiilijärventien ja Keskuskadun kulmasta.

Tontin hankinnassakin oli omat mutkansa, kun kunnanvaltuusto välillä eväsi tontin myynnin aiemmin sovittuun hintaan. Lopulta kunta kuitenkin myi tontin ylöspäin tarkistettuun 210 000 euron hintaan vuonna 2004. Asia edellytti myös lainopillisia selvityksiä, koska monet luottamushenkilöt istuivat päättämässä samasta kaupasta sekä kirkkovaltuustossa että kunnanvaltuustossa, mutta sille ei löytynyt laillista estettä. Saman

vuoden syksyllä kirkkoneuvoston asettama esisuunnittelutyötoimikunta käynnisti alustavan kartoituksen huonetilaohjelmasta ja muista rakentamiseen liittyvistä asioista.

Tontin hankinnasta hankkeen kierrokset kasvoivat ja kiihtyivät, kun päämäärä oli vihdoin kirkas ja konkreettinen. Vuosi 2005 olikin monessa suhteessa eteenpäin katsomisen vuosi. Uuden seurakuntakeskuksen esisuunnittelutyöryhmä sai työnsä päätökseen, ja sen perusteella kirkkovaltuusto hyväksyi työryhmän tuloksen ja antoi kirkkoneuvostolle tehtäväksi ryhtyä toimiin uuden seurakuntakeskuksen rakentamiseksi. Suunnittelutoimikunta aloitti työnsä vuonna 2006 ja rakennustoimikunta 2007.

Rakennuksen peruskivi muurattiin marraskuussa 2008 ja uusiin tiloihin muutettiin huh-

tikuussa 2010. Sovituksenkirkon sakraalitalit vihki piispa Matti Repo mikkelinpäivänä 2010.

Keväällä 2009 rakennuksen nimestä oli järjestetty julkinen kilpailu, johon saapui lähes sata ehdotusta. Lukumääräisesti suosituimpia ehdotuksia olivat Salpakirkko, Hyvän Paimenen kirkko ja Tiirismaan kirkko, mutta paljon tuli myös toivoon, ylösnousemukseen, Mariaan sekä harjuun ja mäntyihin viittaavia nimiehdotuksia. Nimikilpailun voittajaksi kirkkoneuvosto valitsi saman vuoden syksyllä arkkitehti Sauli Havaksen ehdotuksen Sovituksenkirko.

Havas perusteli ehdotustaan sillä, että rakennus on yhtä aikaa kirkko ja seurakuntakeskus, mutta eri sakraalitalit muodostavat kuitenkin keskeisen osan rakennusta. Havas tähdensi, että sakraalitalojen suunnittelussa

Sovituksenkirko valmistui vuonna 2010. (SI)

on ollut vahva teologinen lähtökohta alusta alkaen: ”Ristinkuoleman hetkellä Jeesus so-vitti meidän syntimme. Tähän hetkeen tie-tyllä tavalla tiivistyy uskomme ydin. Raa-matun tekstien mukaan tapahtuma oli hyvin dramaattinen. Maa järisi, kalliot halkesivat ja temppelin esirippu repesi. Rakennuksen arkkitehtoniset ratkaisut ilmentävät viitteelli-sesti tätä kristinuskon keskeistä sanomaa mo-nella tavalla. Rakennuksesta on löydettävissä erilaisia murtuma- ja siirtymälinjoja. Myös suunnitellut taideteokset tukevat tätä teemaa. Alttarin taustalle on tulossa mittava lasimaa-lausteos, joka kuvastaa haljennutta kalliota tai esirippua ja sen takaa loistavaa valoa. Myös graafisessa betoniseinässä on tekstikat-kelmia mainitusta Matteuksen evankeliumin kohdasta eri kielillä. Sovitus on avainsana, joka sitoo nämä aiheet yhteen.”

Suomessa ei tiettävästi ole toista Sovituk-senkirkkoa, mutta Taizén yhteisöllä on saman niminen kirkko Ranskassa. Sovituksenkirkko oli olemassaolonsa ensimmäiset kymmenen vuotta Suomen uusin kirkko.

Sovituksenkirkon arkkitehtuurista, tee-moista ja taidesuunnittelusta voi lukea tar-kemmin seurakunnan vuonna 2011 julkaise-masta teoksesta Sovituksenkirkko – Church of Reconciliation.

Rakennuksen kustannus oli lopulta noin 14 miljoonaa euroa. Hintaan sisältyy kalus-teiden lisäksi noin puolen miljoonan euron arvoiset urut, joiden rakentajaksi valittiin jo vuonna 2009 Urkurakentamo Virtanen. Tar-jouksia seurakunta sai kahdeksan eri puolilta Eurooppaa, ja välillä kilpailutusta tarkastel-tiin markkinaoikeudessa saakka. Viimein ur-kujen julkisivupiirustukset hyväksyttiin jou-lukuussa 2011. Sisätilojen rakennuspöly ehti laskeutua hyvin ennen kuin sille herkkien urkurakenteiden asennus toteutettiin kevään 2013 aikana. Urkujen rakentamisen aikana kirkkosalin toiminta oli siirretty aulaan.

Lääninrovasti Matti Piispanen vihkii urut virallisesti messukäyttöön syyskuussa 2013.

Kulttuurihistoriallisesti arvokas Hollolan kirkko

Vuosien 1495 ja 1510 välisenä aikana val-mistunut Hollolan keskiaikainen kivikirkko on valtakunnallisestikin merkittävä kohde. Kaikki muutokset, jotka seurakunta on kir-kossa tehnyt, ovat aina kiinnostaneet Museo-virastoa ja paikallismediaa laajasti.

Seurakunnalla on ollut mahdollista pal-kata vielä pitkälle 2010-luvulle aina nel-jäksi kesäkuukaudeksi kielitaitoiset oppaat, jotka pitivät kirkkoa avoinna joka päivä kahdeksan tuntia. Tiekirkkoketjuun kuulu-neessa kirkossa kävi vuosituhannen alussa parhaimmillaan vuosittain yli 10 000 tu-ristia, jotka saapuivat 50–60 eri maasta kai-kilta mantereilta. Kävijämäärä kuitenkin pi-eneni vähitellen ja vakiintui 6 000–8 000 turistiin. Pienenemiseen on osaltaan vaikut-tanut se, että opasaikojen pituuksia on ly-hennetty jatkuvasti, myös talvikauden va-paaehtoisoppaiden osalta.

Suosituksista kirkosta on pidetty jatkuvasti hyvää huolta. Vuonna 2001 kirkossa käynnis-tettiin entisöintiprojekti, joka toteutettiin vuo-sien 2004–2006 aikana. Hankkeen teki valta-kunnallisestikin harvinaislaatuiseksi se, että projektin enemmistörahoittajina toimivat Eu-roopan unioni ja Etelä-Suomen lääninhallitus (55 %). Lopuista kustannuksista (45 %) vastasi Hollolan seurakunta itse.

Rahoitushakemuksessa Hollolan keskiai-kainen kirkko nähtiin rakennushistoriallisesti ja sen keskiaikainen esinekokoelma kulttuuri-historiallisesti osana kansallisperintöämme.

Vaikka kirkko esitettiin hakemuksessa maakunnan vanhimpana rakennuksena, oli se samalla jatkuvassa vilkkaassa käytössä oleva seurakunnan pääkirkko, joka toimi myös kirkon ympärille levittäytyvän hautaus-maan siunauskappelina.

Entisöintihankkeella oli kirkolle monia py-syviä ja näkyviä vaikutuksia. Osana entisöin-tihanketta konservoitiin seurakunnan antiik-kista esineistöä, joista kenties tärkeimpinä

Hollolan kirkon keskiaikaisen pääoven jäljennöksen toteuttivat Fiskarsin ruukin alueella toimivat metalliseppä Upi Aaltonen ja puuseppä Markku Soinio. (JS)

kirjon 24 keskiaikaista puuveistosta. Myös kirkon kalkittujen sisäseinä- ja kattopinnojen puhdistus ja konservointi oli käsityönä tehtynä erittäin suuritöinen vaihe, joka rajoitti kirkon muuta käyttöä. Ulkopuolelta tiilistä muuratut julkisivupäädyt kunnostettiin, vaikka yleensä ottaen niiden todettiin kestäneen vuosisatojen säänvaihteluita erinomaisesti. Myös vieraiselle Vanhalle pappilalle tehtiin pihasuunnitelma, joka niin ikään toteutettiin hieman myöhemmin.

Lisäksi monet aiemmin varastoissa säilytetyt näyttävät keskiaikaiset kirkolliset esineet asetettiin ihmisten iloksi esille Hollolan kirkon takaosan uuteen lasivetriiniin. Muun muassa keskiaikainen penkinpäätty, messukasukka, öylättilautanen sekä ehtoollismalja pääsivät varastosta päivänvaloon. Kymmenisen vuotta myöhemmin vitriini siirrettiin Sovituksenkirkon aulaan, jonne sen katsottiin sopivan paremmin tyyllisesti. Uuteen kirkkoon siirretyn esineistön koettiin myös luovan symbolisen yhteyden vanhaan pääkirkkoon.

Muita 2010-luvun muutoksia ovat olleet urkulehterin kaiteen syvennyksissä olevien puuveistosten valaistuksen parantaminen, Anna itse kolmantena -veistoksen sekä Pyhä Yrjänä -veistosryhmän siirtäminen niin kutsutun asehuoneen säälle alttiista oloista kirkkosalin puolelle.

Suurinta huomiota sai kirkon keskiaikainen pääovi tammikuussa 2019, kun sään kuluttama alkuperäisovi museoitiin kirkon sisätilaan ja tilalle tehtiin uusi jäljennösovi. Vastaavaa ratkaisua ei Suomen muissa keskiaikaisissa rakennuksissa ole tehty, ja ylipää-

tään keskiaikaisia ovia on säilynyt Suomessa vain kourallinen, ja niistäkin kolme on Hollolan kirkossa.

Seurakunnan kiinteistötoimen omalaa- tuinen projekti on ollut myös se, että seurakunta aloitti kokeiluluontoisesti keväällä 2019 tervantuotantoprojektin. Hautatervan valmistus on työläs, nelivuotinen projekti. Mäntypuiden runkoja kolotaan eli kuori- taan joka vuosi lisää alhaalta ylöspäin, jolloin ne pihkaantuvat voimakkaasti. Terva on käytännössä kuivatislattua pihkaa. Projektin taustalla on seurakunnan tarve saada paljon laadukasta hautatervaa Hollolan ja Kuhmoisten kirkkojen paanukattoihin. Kesällä 2022 poltetaan ensimmäinen iso, neljän- kymmenen kuutiometrin tervahauta, jonka tervakset on saatu seurakunnan talousmet- sistä. Kuorimistalkoita on pidetty Hollolassa ja Kuhmoisissa.

5. SEURAKUNTALIITOKSET

Seurakuntaliitokset ovat olleet kesästä 2005 alkaen jollain tapaa lähes koko ajan seurakunnan asialistalla. Tuolloin Hollolaan saapui kumpania etsineeltä Hämeenkoskelta liitosesitys, ja joulukuun kokouksessa kirkkovaltuusto jo hyväksyi Hämeenkosken seurakunnan liittymisen Hollolan seurakuntaan Hämeenkosken kappeliseurakuntana 1.1.2007 alkaen.

Seuraavaksi esiin nousi paljon suurempi liitosratkaisu, kun Päijät-Hämeen kun- nista Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola ja Padasjoki päättivät joulukuussa 2007 aloittaa keskinäiset tunnustelut uuden kunnan muodostamisen edellytyksistä.

Vuoden 2009 aikana Päijät-Hämeen kunnat päättivät lähteä mukaan selvitystyöhön. Hollolan seurakunta alkoi heti valmistautua erilaisiin skenaarioihin tietoisena siitä, että jos Päijät-Hämeen alueelle syntyisi uusi kunta, liitos merkitsisi myös seurakuntarakenteiden muutoksia. Lain mukaan saman kunnan alueella olevien seurakuntien tulee kuulua samaan seurakuntaan tai seurakuntayhtymään. Aiemmin maakunnan seurakuntien yhteistyöprojektia vetänyt Markku Tynkynen kutsuttiin välittömästi esittelemään kirkkovaltuustolle seurakuntarakennevaihtoehtoja yhdistymistilanteessa.

Päijät-Hämeen kuntajakoselvittäjien ehdotus valmistui vuonna 2014. Selvittäjät ehdottivat Hollolan, Hämeenkosken, Iitin, Kärkölän ja Nastolan kuntien sekä Lahden kaupungin yhdistämistä 1.1.2017 alkaen. Uuden 154 000 asukkaan kunnan nimeksi olisi tullut Lahti.

Hollola kaatoi Lahden seudun kuntaliitoksen syyskuussa 2014. Hollolan kunnanvaltuusto äänesti selkeästi 27–16 esitettyä kuuden kunnan liitosta vastaan. Hollolan kunta oli järjestänyt jo vuonna 2010 neuvota-antavan kansanäänestyksen, jonka tulos oli ollut murskaava: 83 prosenttia halusi pitää kunnan itsenäisenä. Lopputuloksena Lahden kanssa yhdistyi 1.1.2016 vain Nastola, kun taas Hämeenkosken kunta yhdistyi samalla aikataululla Hollolan kanssa.

Jos Hämeenkosken seurakuntaliitoksessa porkkanana oli Kirkkohallituksen monivuotinen yhdistymistuki, ei sellaista Kärkölän, Kuhmoisten ja Padasjoen kohdalla enää ollut

tarjolla kymmenen vuotta myöhemmin. Sen sijaan Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli käytti ohjaustaan saattaakseen pienet seurakunnat yhteen. Se käynnisti neuvottelut ja jähdytti Padasjoen ja Kuhmoisten kirkkoherrojen virkojen täyttämiset niiden ajaksi. Tuomiokapitulin tavoitteiden näkökulmasta liitosprosessin epäonnistumisena voi pitää sitä, että neuvotteluihin mukaan kutsuttu Asikkalan seurakunta päätti jatkaa itsenäisenä seurakuntana. Sen vuoksi Hollolan seurakunnan pohjois- ja eteläosien välillä ei ole yhteistä maarajaa, vaan niiden väliin jäi Asikkala.

Hollolan seurakunta ei ole ollut aloitteellinen osapuoli vuoden 2007 eikä 2017 liitoksissa. Sen päättäjät ovat kuitenkin olleet kaikissa käydyissä keskusteluissa luottavaisia seurakunnan kykyyn tarjota hyvä ratkaisu haastavassa tilanteessa oleville pienille naapuriseurakunnille.

Jos Hämeenkosken liitos sujui kaikkien mielestä esimerkillisesti, vuoden 2016 aikana hallintoelimissä kiireisellä aikataululla hyväksytyyn suurliitoksen alkuvuosina ilmeni haasteita saattaa toimintakulttuuri, organisaatorakenne, viestintä ja kiinteistötoimi toimivaksi kokonaisuudeksi.

Jälkikäteen katsottuna myös Kuhmoisten ja Padasjoen seurakuntien muodostaminen yhdeksi kappeliseurakunnaksi ei ollut toimiva ratkaisu. Vuoden 2023 alusta alkaen Kuhmoisten–Padasjoen kappeliseurakunta eriytetään kahdeksi erilliseksi kappeliseurakunnaksi.

Tomi H

PADASJOEN SEURAKUNTA OSAKSI HOLLOLAA

Minna Perälä

PALUU HOLLOLAN SEURAKUNTAAN

Kristinusko levisi Hämeeseen tuhat vuotta sitten. Ruotsin kruunu ja katolinen kirkko ottivat Hämeen hallittavakseen 1200-luvulla. Hollolaan perustettiin seurakunta, johon Padasjoenkin seudun asukkaat liitettiin. Kruunu kehitti hallintoa perustamalla hallintopitäjät ja seurakunnat: Padasjoen pitäjämästä vanhimmat tiedot ovat vuodelta 1436 ja seurakunnasta hieman myöhemmin. Padasjoen ensimmäinen kirkko rakennettiin nykyisen kirkon paikalle tiettävästi jo 1400-luvulla. Puinen 1660-luvulla rakennettu pitkäkirkko paloi 1924. Nykyinen Padasjoen kirkko valmistui 1928.

Kuhmoinen kuului Padasjoen seurakuntaan aina vuoteen 1860 asti. Ympyrä sulkeutui, kun Padasjoen ja Kuhmoisten seurakunnat yhdistyivät 2017 Hollolan seurakuntaan.

Jumalanpalvelus kivijalkana

Padasjoen seurakunta oli 2000-luvulle tultaessa vireä maalaisseurakunta, jossa työntekijät olivat pitkäaikaisia kaikille tuttuja ja toiminta osa kuntalaisten arkea. Padasjoen seurakunnan kirkkoherrat Heikki Pelkonen (1995–2007) ja Tapio Mattila (2008–2015) painottivat jumalanpalvelusta seurakunnan ja viikoittaisen toiminnan kivijalkana. Kirkon jumalanpalvelukseen kokoontui sunnuntaisin 70 sanan kuulijaa. Seurakuntalaisten jumalanpalvelukseen osallistuvien osuus pysytteli kolmessa prosentissa 1990-luvulta alkaen. Eriyisen suosittuja olivat konfirmaatio- ja

itsenäisyyspäivän jumalanpalvelukset. Kauneimpiin joululauluihin ja jouluaaton kirkkoon osallistui jopa 500 ihmistä.

Pastorivaihdosten myötä toteutettiin 2014–2016 uudenlaisia messuja, kuten Tuomasmessu uuden naisten yhteiskristillisen kuoron kanssa. Myös sivualttareita kokeiltiin. Jumalanpalvelukset alettiin striimata live-lähettyksinä Facebookiin vuonna 2018. Etäyhteys oli siis valmiina, kun koronaepidemian myötä kokoontumisia rajoitettiin 2020–2022.

Kanttori Juha Nurmi laulatti jumalanpalveluksissa virsikirjan virret läpi suunnitelmansa mukaisesti kerran kolmessa vuodessa. Seurakunnan messusuunnitelmasta kävivät ilmi jumalanpalveluksen vastuuryhmä, koelehtikohteet ja musiikkiavustajat. Kanttori järjesti kirkossa esiintyjävierailuja, kuten Lahden urkuviikkojen tai Sysmän suvisoiton konsertin. Kustannuksia olivat jakamassa Padasjoen kunta ja muut kristilliset yhteisöt. Kanttorin Nurmen johtamat kirkkokuoro, päiväkuoro, veteraanien perinnekoulu tai yhteiskristillinen kuoro esiintyivät säännöllisesti seurakunnan tilaisuuksissa.

Padasjoen seurakunnassa haluttiin pitää yllä kinkeriperinnettä. Kinkereitä pidettiin kylissä seurakuntalaisten kodeissa ja niissä valittiin seurakunnalliset kylätoimikunnat, jotka järjestivät kylän seurakuntaillat. Seurakuntailtoihin kokoonnuttiin kylillä lähes joka kuukausi vielä vuonna 2000. Kylien diakoniat toiminta hiipui hiljalleen, kun aktiivit ikääntyivät ja kylätoimikuntien pankkitilit lopetettiin. Maakeski ja Nyystölä olivat ak-

Metsäkirkossa 2005
nuorisotyönhoaja
Minna Muje, kanttori
Juha Nurmi ja kirkkoherra
Heikki Pelkonen. (PS)

Padasjoen kirkkokuoro
toimi 1956–2021. (PS)

tiivisiä vielä 2010-luvulla. Kinkeritoiminta muutettiin 2022 kyläkirkkoiksi.

Kirkkoherra Pekka Vuornoksen aikana alettiin 1980-luvulla pitää syksyisin Sana ihmiselle -päiviä, joista tuli vuosikymmeniksi evankelioimistyön perinne ja vuoden suurin aikuisille suunnattu tapahtuma. Aluksi ne olivat nelipäiväisiä ja sitten kaksipäiväisiä. Päivien aikana vierailtiin Padasjoen suurimmilla työpaikoilla, kuten Aspocompilla, Hämeen langassa ja Aarnon Puulla kahvittelemassa, pitämässä hartautta ja kutsumassa iltatilaisuuteen. Kirkon iltatilaisuuksissa oli vierailevia puhujia Kansan Raamattuseurasta.

Ekumeeninen henki oli Padasjoella hyvä: erot tunnustettiin, mutta korostettiin yhteistä uskoa. Auttoisten vapaakirkon ja Padasjoen helluntaiseurakunnan kanssa pidettiin joskus yhteisiä kokouksia tai lasten toimintapäiviä. Naisten yhteiskristillinen toiminta tiivistyi, kun 2016 alettiin pitää yhteiskristillisiä nais-teniltoja ja laulaa yhteisessä kuorossa.

Padasjoen seurakunnan aktiiveissa ja luottamushenkilöissä oli runsaasti esikoislesta-diolaisia. Hameeseen ja huiviin pukeutuneet naiset olivat vielä 2000-luvun alussa tuttu näky Padasjoen kirkossa. Isot seurat alkoivat perinteisesti kirkossa, ja kirkkoherra toivotti

väen tervetulleeksi. Mutta 1990-luvulta lähtien esikoislestadiolaisten hengelliset johtajat eli Lapin vanhimmat alkoivat korostaa eroja ja olivat kriittisiä erityisesti uusia kirkollisia jumalanpalveluskaavoja, kirkkokuoroa, naispappeutta ja ekumeniaa kohtaan. Hajaantumisen kärjistyi, ja esikoislestadiolaiset jakaantuivat Padasjoellakin vuonna 2016 kahtia. Esikoiset ry säilyi kirkon sisäisenä herätysliikkeenä, kun taas esikoislestadiolaiset etäännyivät ja alkoivat kastaa ja vihkiä omat jäsenensä maallikkovoimin.

Rukousilta, särkyneiden ilta tai raamattupiiri kokoontui kuukausittain kirkossa, seurakuntakodilla tai yksityisissä kodeissa. Iltoihin kuului laulua, rukousta, Raamatun selitystä ja iltapalaa. Raamatun äärellä -illat olivat vapaaehtoisten maallikoiden vetämiä. Miesteniltoja pidettiin kuukausittain, usein Särsjärvellä. Iltaan kuului keskustelua kristillisen uskon kysymyksistä, saunaa ja makaraa. Illat olivat paikka, jossa sai huojentaa mieltään ja viettää aikaa miesporukalla, myös saunan lauteilla. Keskiyönä keskiviikkona vakiintui kirkossa ”Hetki rukoukselle”. Juhannusjuhla kokon polttamisineen järjestettiin aina Särsjärven rannalla. Vs. kappalaisen Kristian Saarnion innostamana vapaaehtoiset perustivat 2022 Padasjoelle entisen Osuuspankin rakennukseen ”*Olkkarin*”: paikan,

jonne olisi mahdollisimman matala kynnys kaikkien tulla kahvittelemaan ja tapaamaan uusia ystäviä.

Yhteisvastuuta ja virkistyspäiviä

Seurakunta-aktiivit keräsivät vuosittain yhteisvastuukeräystä ovelta ovelle ja kauppojen aulassa. Lisäksi perinteisen seurakuntakodilla pidetyn koko perheen vapputapahtuman tuotto meni yhteisvastuukeräyksen hyväksi. Tuotto oli valtakunnallisesti hyvä: esimerkiksi vuonna 2005 oli padasjokelaisten tulos 2,45 euroa jäsentä kohti Hollolan rovastikunnan paras.

Seurakunta järjesti kehitysvammaisten lauluhetkiä, mielenterveyden päivätoiminnan hartaushetkiä ja jutturyhmiä sekä leiripäivät Särsjärvellä. Lähimmäistupatoiminta toimi SPR:n ja seurakunnan yhteistyönä Säästöpankin kerhohuoneella ja sitten vuodesta 2002 Toimelan tiloissa. Seurakunta saattoi myöntää harkinnanvaraista leiritukea lapsiperheille, siivoustukea sairaille vanhuksille, ostolupia kauppaan, ruokakasseja tai muuta taloudellista apua. Vapaaehtoiset emännät Kaija Niemikallion ja Tytti Pakarisen johdolla järjestivät arkilounaita vuosina 2012–2019. Vuoden aikana arkilounailla saattoi käydä yli tuhat ruokailijaa. Vielä ennen korona-aikaa 2019 ruokailijoita oli kulloinkin 60–80, koko seurakuntakodin täydeltä.

Pyhäinpäivänä muistettiin vuoden aikana haudattuja seurakuntalaisia. Kirkkoherra Tapio Mattila. (PS)

Lastenohjaaja Heli Kivistön järjestämät askarteluillat keräsivät tuvan täyteen.

(PS)

Diakoni Eija Laaksosen tavoitteena oli syrjäytymisen ja yksinäisyyden vähentäminen sekä elämänolon tuominen mielekkästä seurakuntayhteydestä. Diakoni vieraili vanhusten luona kotikäynneillä miltei päivittäin. Asiakspiiriin kuului pääasiassa sairaita, yksin asuvia ikäihmisiä ja omaishoitajia, joiden oli haastavaa itsenäisesti osallistua sosiaaliseen seuralämään. Vanhusväestön määrä kasvoi ja työaika lisättiin.

Eläkeläisten virkistyspäivät pidettiin kerran kuussa. Seurakunnan edustajien vierailut Visapuiston ja Pihlajakodin palvelulaitoksissa ja Tuuliakodilla toivat vaihtelua asukkaiden arkeen. Omaishoitajien ryhmätapaamisissa saatiin virkistystä ja tärkeää vertaistukea. Pappi saattoi vierailta syntymäpäivillä, mutta 2016 kokeiltiin myös 70-, 75-, 80-, 85-vuotiaiden yhteissyntymäpäiväjuhlia seurakuntakodissa.

Leireilyä Särsjärvellä

Padasjoen seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö oli 1980-luvulta Raimo Kemppaisen, Minna Mujeen ja Heikki Pelkosen perintönä vahvaa, sallivaa ja osallistavaa. Hyvät kokemukset seurakunnasta ja yhteenkuuluvuudesta saivat nuoret lähtemään pappisuralle. Padasjokelaisilla oli jopa yliedustusta Helsingin teologisessa tiedekunnassa 1990-luvulla, olipa

dekaanina ja professorinakin padasjokelais-syntyinen teologian tohtori Raija Sollamo.

Rippileirit olivat tavoittavin toimintamuoto, sillä lähes kaikki nuoret kävivät rippileirin. Leirejä oli Särsjärven leirikeskuksessa aina kesän alussa ja lopussa, kunnes ikäluokan pienentyessä kaikki mahtuivat yhdelle leirille. ”Särsyssä” yövyttiin neljän hengen huoneissa, aloitettiin aamu lipunnostolla, syötiin Helvin ja muiden keittäjien herkkuja ja iltaisin hiljennettiin rannan leirikirkkoon. Särsyn rantasauna ja Särsjärvessä uiminen oli kesäleirien kohokohtia. Punainen Nuoren seurakunnan veisukirja sai nuoret laulamaan vuosikymmenten ajan. Rippileiriin kuuluivat iltaohjelmien hauskat sketsit, samoin kuin erilaiset kolttoset, kuten kännyköiden salainen käyttö öisin.

Perjantai-iltaisin nuoret kokoontuivat nuorisotoimistolle. Nuortenilloissa oli lauluja, leikkejä, opetus, iltapala ja vapaata oleilua, muun muassa biljardin peluuta. Nuorten toimintaan kuuluivat vuosittaiset rovastikunnalliset salibandyturnaukset, lasketteluleiri hiihtolomalla pohjoisessa ja Maata Näkyvissä -festarit Turussa. Pastori Jarmo Happonen vetämät nuorten lauluryhmät ja bändit soittivat muutaman kerran vuodessa eri tilaisuuksissa. Rippileirivalikoima kasvoi Hollolan seurakuntaan yhdistymisen myötä vuonna 2017. Suurin osa padasjokelaisnuorista valitsi yhteisen leirin kuhmoislaisten kanssa Hollolan Parinpelossa ja konfirmaation omassa kotikirkossa Padasjoella. Nuortenilloissa alettiin käydä vuoroviikoin Kuhmoisissa ja Padasjoella, mutta korona-aikana nuortenillat olivat striimattuja. Särsjärven leirikeskuksessa pidettiin rippileiri jälleen 2022.

Rippikoulun jälkeen nuoret osallistuivat nuorisotyöntekijä Minna Mujeen ohjauksessa jatkoriparille, isoiskoulutuksiin ja kerhonoijaajakoulutuksiin. Nuoret pitivät mikroautokerhoa pappilan navetassa, kokkikerhoa yläasteella ja salibandy- tai futsalikerhoa koulun salissa. Kerhoihin osallistui viikoittain 50–100

Konfirmaatiojumalanpalvelus kotikirkossa 2018, kappalainen Ari Pelkonen (oik.).
(THE)

koululaista. Kokkikerhon, pingiskerhon ja futsalikerhon kanssa alettiin tehdä yhteistyötä 4H:n kanssa. Nuoriso-ohjaajien vaihduttua ja muututtua osa-aikaisiksi kerhonohtajien koulutus loppui ja kerhot siirtyivät vuonna 2016 kokonaan 4H-yhdistyksen toiminnaksi. Padaspartion toimintaa seurakunta tuki taustatyhteisönä. Lupausenanto pidettiin aina itsenäisyyspäivänä kynttiläkulkueen jälkeen varttikirkossa. Padaspartio muutti kunnan museokoulun tiloista seurakuntakodin alakertaan 2010-luvulla ja sieltä raikkaampiin tiloihin Olkkariin Keskustielle 2022.

Varhaisnuorten (7–12-v.) leirit olivat 1990-luvulla niin suosittuja, ettei kaikkia halukkaita voitu ottaa mukaan. Leirejä järjestettiin Särsjärvellä 2000-luvun alussa perinteiseen tapaan seitsemän: tammi- ja helmikuussa pidettiin talvileirit, kesäkuussa kaksi kesäleiriä, elokuussa kalastus- ja ravustusleiri ja loka- ja marraskuussa syysleirit. Leiriläisiä oli vuoden aikana 200. Kun nuorisotyöntekijän työaika puolitettiin ja työehtosopimus leirituntien osalta muuttui, puolittui leirimää-

räkin. Sitten 2013 Särsjärven leireille ei enää saatu osallistujia. Vuoden 2017 yhdistymisen jälkeen isoiskoulutukset ja muut leirit olivat yhteisiä Hollolan seurakunnan kanssa.

Koulujen kanssa tehty yhteistyö tavoitti ikäluokkia tasaisesti. Perinteisiin kuuluivat viikoittaiset hengelliset päivänavaukset ylä- ja alakouluilla. Lisäksi kouluissa vierailtiin uskontotunneilla ja jaettiin kutsuja seurakunnan leireille ja muihin tapahtumiin. Vuosittain 4. luokka osallistui messun tekemiseen. Alakoululaisten ”Virsi Trio” joukkue sijoittui Helsingissä virsivisan finaalissa 2007 kuudenneksi. Koulujumalanpalveluksiin ja kasvatusryhmän Pappilan pihapiirissä järjestämään jouluvaellukseen osallistuivat kaikki kirkkoon kuuluneet koululaiset. Työntekijöiden vaihtuessa alkoi vuonna 2016 uusi perinne: kymppisynttäreiden vietto yhdessä kuhmoislaisten kanssa. Nuorisotyöntekijät kävivät kouluilla välitunneilla, jolloin nuoret saattoivat tulla vaihtamaan kuulumisia seurakunnan ja nuorisotoimen työntekijöiden kanssa.

Suomen 100-vuotisjuhlallisuuudet sankarihaudoilla 2018 (PS)

Anna-Liisan kerhossa

Lastenohjaaja Anna-Liisa Pynnönen piti päiväkerhoja alle kouluikäisille lapsille seurakuntakodilla. Lempeä ohjaaja ehti kasvattaa kerhoissaan jopa kahta sukupolvea vuosina 1981–2010. Päiväkerhoissa oli hartaushetki, askartelua, leikkiä, laulua ja ulkoilua. Esiopetus tuli kuntien järjestettäväksi 2001, mutta lastenohjaajan pitämä epävirallinen esiopetusryhmä jatkoi Padasjoella aina vuoteen 2010 asti. Esiopetusryhmässä oli jopa 17 lasta. Seurakunnan päiväkerhoryhmiä oli vuonna 2000 kymmenen, vuonna 2009 kuusi, 2016 kolme, ja vuonna 2022 kerho loppui kokonaan. Ryhmät kokoontuivat pääosin seurakuntakodilla, paitsi Autoisten koulun kerhoryhmä Autoisten koululla vuoteen 2006 asti. Kerhoihin osallistui huomattava osa kotona hoidettavista lapsista. Kerhoissa pidettiin vuosittain joulujuhla, kevätjuhla ja kouluunlähtijöiden siunaaminen. Vuodesta 2016 lähtien oli kerhonohjaaja yhteinen Kuhmoisten kanssa.

Perheille järjestettiin 2000–2010 laskiaistapahtuma Särsjärvellä, lasketteluretki

Lappiin hiihtolomalla ja kesäretki esimerkiksi Forssan Vesihelmeen tai huvipuistoon. Perhetapahtumista yksi suosituimmista oli puuhailta seurakuntakodilla. Illat kokosivat joulu- tai pääsiäisaskartelun pariin kulloinkin 50–100 osallistujaa. Vs. kirkkoherra Minna Rikkisen kannustuksesta aloitti perhekerho toimintansa 2016.

Syntyneitä ja kastettuja lapsia oli vuosittain 11–30. Seurakunta lähetti onnitte-

Lastenohjaaja
Anna-Liisa Pynnönen teki
lähes 30-vuotisen uran
Padasjoen seurakunnassa.
(PS)

Särsjärven laskiaistapahtumassa oli hyvät mahdollisuudet pulkkamäkeen ja moottorikelkkailuun. (SRK:n arkisto 2010)

kortit 1–3-vuotiaille ja vieraili miltei jokaisen 4-vuotiaan kotona 2000–2012. Pyhäkouluja pidettiin vapaaehtoisvoimin seurakuntakodilla tai kirkossa, eri kylissä ja esikois-lestadiolaisten rukoushuoneella. Osallistujia oli viikoittain 60, suurin osa torstai-iltaisina ”ruksalla”. Kirkonkellarin pyhäkoulu loppui vesivahingon ja sisäilmaongelmien vuoksi vuonna 2013. Pappi vieraili muutaman kerran vuodessa Majavan päiväkodissa ja Pikkumajavassa vuoteen 2016 asti sekä järjesti joulun ja pääsiäiskirkon. Jouluvaellukset olivat pienille mielenkiintoisia, kun paikalla oli joskus niin elävä aasi, lampaista kuin kanojakin.

Lapsi- ja nuorisotyön perinteet katkesivat, kun työntekijät vaihtuivat täydellisesti ja useaan otteeseen varsinkin vuosina 2013–2020. Toisaalta uusien työntekijöiden mukana syntyi uusia perinteitä, kun 2016 perustettiin perhekerho ja kutsuttiin esiopetusryhmä hautausmaa- ja kirkkovierailulle. Päiväkotiryhmiä ja perhepäivähoitajia kutsuttiin myös perhekerhoon seurakuntakodille ja korona-aikana rasteille kirkon pihamaalle.

Nimikkolähettejä omasta seurakunnasta

Seurakunnan nimikkolähetteinä olivat Raili ja Taimo Kääriäisen pitkän kauden jälkeen padasjokelaissyntyiset Katri ja Pasi Lehtinen. He olivat Etiopiassa vuosina 2003–2005, ja vapaaehtoisten lähetyskannatus oli huippuluokkaa, jopa yli 40 000 euroa vuodessa. Padasjoen seurakunnan kaikille tutut aktiivit Elina ja Juha Lind olivat lähetystyössä Nepalissa 2016–2020. Seurakunta tuki myös Kelton vanhainkotiä Inkerissä, Mirja Saksaa Etiopiassa, Riikka Vuoristo-Virtaa ja Pasi Virtaa sekä turvakotiä Dikonia Viipurissa. Käsityöilloissa kudottiin sukkia Kelton vanhainkodin hyväksi ja vuonna 2009 tehtiin seurakuntavierailukin Keltoon. Vapaaehtoiset järjestivät nimikkolähettien hyväksi adventtimyyjäiset, joskus myös lähetysslounaan. Myynnissä oli leivonnaisia ja käsitöitä, lisäksi oli arpajaiset. Syksyisin aktiivit järjestivät tasauseräyksen, jossa myytiin kirkon pihalla sadonkorjuutuotteita.

Juha ja Elina Lind Padasjoen kirkon sivualttarilla lähetystyöhön lähettämisen juhlassa 2016. (PS)

Käsityöpiiri pappilan salissa 2016. (PS)

Adventtjumalanpalveluksessa 2014 ristiä kantamassa luottamushenkilöt Esa Pyykkö ja takanaan Timo Hokka. (PS)

Yhteistä vastuunottoa

Kirkkovaltuusto oli seurakunnan ylin päätävä elin. Seurakuntalaiset valitsivat valtuutetut vaaleilla neljän vuoden välein. Kirkkovaltuusto hyväksyi talousarvion, toimintasuunnitelman ja tilinpäätöksen. Puheenjohtajina toimivat Veijo Pastila, Pentti Siltala, Timo Hokka ja Esa Pyykkö. Kirkkovaltuusto valitsi kirkkoneuvoston, joka vastasi käytännön johtamisesta ja valmisteli asiat kirkkovaltuuston päätettäväksi. Äänioikeuttaan Padasjoella käytti 20–30 prosenttia seurakunnan jäsenistä. Perinteisten puolueiden sijaan Padasjoella vaaleissa vaikuttivat seurakuntalaisten ryhmittymät.

Kirkkovaltuuston nimeämät johtokunnat järjestivät talkoilla monenlaisia tapahtumia. Talkootyön voimannäytteitä olivat jumalan-

palveluksissa avustaminen, Sana ihmiselle -päivät, erikoismessut, kirkkokahvit, arkilounaat, yhteisvastuukeräys, adventtimyyjäiset ja lasten jouluvaellus. Johtokuntien puheenjohtajana toimi yleensä joku valtuutetuista, ja jäsenenä oli asiasta kiinnostuneita seurakuntalaisia. Johtokuntia tai työryhmiä olivat julistustyö (jumalanpalvelus-, musiikki-, evankelioimis- ja aikuistyö), kasvatustyö (lapsi- ja nuorisotyö) ja palvelutyö (diakonia ja lähetystyö).

Padasjoen seurakunta tiedotti toiminnastaan vakiintuneesti viikoittain Padasjoen Sanomien ensimmäisellä sisäsivulla. Padasjoen Sanomat tuli melkein jokaiseen talouteen Padasjoella. Hollolan seurakuntaan liittymisen jälkeen tiedotettiin jonkin aikaa pelkästään Kirkonseutu-lehdessä mutta sitten seurakuntalaisten toiveesta lisättiin myös Padasjoen Sanomissa tiedottamista. Tapahtumista sai tietoa myös seurakunnan kotisivuilta sekä Kuhmoisten ja Padasjoen kappeliseurakunnan Facebook-sivulta.

Seurakunta sai tuloja verotuloista, mutta myös metsän myynnistä, asuntojen vuokrauksesta ja leireistä. Vuosina 2001–2016 verotulot olivat vuosittain keskimäärin 600 000 euroa, henkilöstökulut 450 000 euroa ja vieras pääoma 100 000 euroa. Testamenttilahjoitukset mahdollistivat erilaisia investointeja.

Henkilöstökulujen kasvua hillittiin tehviä vähentäen, yhdistäen ja osa-aikaistaen

Perinteinen toukosiunaus 2015 seurakuntakodin pihapiirissä, siunaajana Timo Lempinen, taustalla Pappilan kivinavetta. (PS)

sekä myös vapaaehtoisin virkavapauksin ja lomautuksin. Aluksi vuonna 2000 vakituisia työntekijöitä oli 13: kirkkoherra, seurakuntapastori, nuorisotyönohjaaja, lastenohjaaja, kanttori ja diakonissa sekä tukipalveluissa talouspäällikkö, kanslisti, emäntä, suntiohautausmaanhoitaja, osa-aikainen siivoaja, talonmies-vahtimestari ja haudankaivaja. Lisäksi kesäisin oli kesäteologi, leirien apuemäntiä, kirkon oppaita ja hautausmaatyöntekijöitä. Vuonna 2017 Hollolan seurakuntaan yhdistyttäessä vakituisia työntekijöitä oli keskimäärin 7 työvuotta, kun diakonin virka, toimistosihiteeri, nuorisotyönohjaaja, kanttori ja lopulta seurakuntapastorin virka oli muutettu osa-aikaisiksi eikä emännän tai haudankaivajan toimea enää ollut. Toimet saatiin ko-koaikaisiksi ja yhteisiksi Kuhmoisten kanssa, kun vuonna 2017 yhdistyttiin Hollolan seurakuntaan.

Kiinteistöt vesistöjen äärellä

Padasjoen puukirkko vuodelta 1669 tuhoutui tulipalossa vuonna 1924. Kirkollinen esineistö ehdittiin pelastaa ja Pyhän Bir-

gitan puuveistokset siirrettiin kansallismuseoon. Uusi kirkko valmistui samalle paikalle vuonna 1928. Vanhasta kirkosta kelpuutettiin kirkkoon vanha alttaritaulu, joka paljastettiin kokonaisuena kirkon sisätilojen remontissa vuonna 2000. Samassa remontissa kirkko palautettiin alkuperäisiin väreihin ja paikalliset käsitöiden taitajat valmistivat kirkkoon uuden liinan alttaripöydälle. Vihkiryijy asetettiin seinälle. Testamenttilahjoitus antoi mahdollisuuden uusien urkujen hankintaan vuonna 2001. Joen rannalla kirkon alapuolella ollut entinen seurakuntatalo ja kunnantupa myytiin yksityiselle vuonna 2012, minkä ansiosta rakennus pääsi uuteen kukoistukseen. Kunta rakensi kirkkojen rantaan kaulaan puiston suihkulähteineen.

Pappilanmäen kulttuurihistoriallisesti arvokkaat pappilan päärakennus, pikkupappila ja navetta rakennettiin 1800-luvulla. Pappilassa asui viimeisimmäksi 1980-luvulla kirkkoherra Pekka Vuornos perheineen, minkä jälkeen rakennus siirtyi kokonaan toimistokäyttöön. Pappila palautettiin alkuperäiseen väriinsä keltamultaan 1999. Pappilan ranta-

Kesän korvalla seurakuntakodilla juhlittiin vappua vapaaehtoisten järjestämällä vappubrunssilla. (PS 2015)

sauna joen rannalla toimii paikallisten avantoimarien pukutilana. Pikkupappilan asunnoissa asui 1990-luvulla yleensä seurakunnan työntekijöitä ja keskimmaisessa asunnossa oli Minna Mujeen nuorisotoimisto ”nuokkari”. Nykyisin kaikki asunnot ovat vuokralla.

Vainajat haudattiin 1800-luvulla kirkon pihamaalle, jossa on yhä hautamuistomerkkejä. Uusi hautausmaa nykyisellä paikallaan otettiin käyttöön 1900-luvun alussa. Siunauskappeli rakennettiin 1950-luvulla. Kun uurnahautauksen suosio kasvoi, päätettiin hautausmaalle 2011 perustaa uurnalehto. Krematorio sijaitsi Lahden Levon hautausmaan yhteydessä. Uurnalehto vihittiin käyttöön 2012, ja tuhkahautauksia oli 2022 jo kolmannes hautauksista. Toinen hautausmaa oli Auttoisten kylässä, jossa vanha vapaakirkon hautausmaa Supinmäellä siirtyi evankelis-luterilaisen kirkon käyttöön mutta jäi vain auttoislaisten haupaikaksi. Hautausmaita hoidettiin talkoilla, ja kesäisin hautojen hoito työllisti lukuisia kesä-

työntekijöitä. Pitkäaikaisia haudanhoitosopimuksia oli tuhannen kappaletta.

Padasjoen seurakuntakodilla (1967) Kirkkolammin rannalla oli yläkerrassa sali, keittiö ja lasten päiväkerhotila. Alakerrassa entisessä 1980-luvun päiväkerho- ja varhaisnuorten kerhotilassa oli 2000-luvulla nuorten tila. Vuokrattavia asuntoja oli alakerrassa yksi ja päädyssä kaksi. Seurakuntataloa käytettiin kirkkokahveihin, kuorotoimintaan, seurakunnan isompiin tapahtumiin ja yksityisten muistotilaisuuksiin. Vanhoissa tiloissa oli sattunut vesivahinkoja ja monet toiminnot siirrettiin raikkaimpiin tiloihin Olkkariin 2022.

Padasjoen Särsjärven leirikeskus ja ranta-sauna Särsjärven maisemissa Taulun risteyksestä Auttoisille päin oli valmistumisestaan 1985 asti runsaassa käytössä. Leirejä ja muita tilaisuuksia oli viikoittain. Seurakunnan omat käyttöpäivät vähenivät 2000-luvulla, ja tilaa vuokrattiin myös muiden seurakuntien rippileirikäyttöön. Hollolaan yhdistymisen

Särsjärven leirikeskuksen leirikirkko sijoitettiin keskelle kauneinta Särsjärven rantaa. (SRK)

Padasjoen Kirkkojen eli "Padasjoen" kulttuuriympäristöön kuuluu kirkon lisäksi kunnantalo vuodelta 1938 ja sitä edeltänyt pitäjätupa-seurakuntatalo vuodelta 1882. Padasjoen kunta pitää yllä kaunista puistoa suihkulähteineen.

(Kuva Minna Perälä)

Padasjoen pappila 1800-luvulta.

(Kuva: Padasjoen Sanomat)

Tuhkahautaus yleistyi 2010-luvulla ja sitä varten päätettiin 2011 perustaa Padasjoen hautausmaan rinteeseen uurnalehto. Heikki Särkiön jälkeen suntuoksi tuli Eero Virtanen (kuvassa). Muistopatsas oli Korpilahden mustasta graniitista. (PS)

jälkeen leirikeskusta ei juurikaan käytetty 2016–2021, mutta seurakuntalaisten toiveita kuultiin ja kunnostuksen jälkeen (mm. suihkutilat) padasjokelaisnuorten rippileiri pidettiin Särsjärvellä jälleen 2022, ja kauniilla paikalla sijainnutta leirikeskusta vuokrattiin tiiviisti muille seurakunnille.

Metsää Padasjoen seurakunnalla oli 400 hehtaaria. Sitä hoidettiin metsänhoitoyhdistyksen metsätaloussuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2002 seurakunta luovutti Metsähallitukselle Virmailan saaresta Pitkäniemen

Padasjoen siunauskappeli. (PS)

alueen Päijänteen kansallispuistoon ja sai tilalle Maakeskestä Metsä-Anttilan tilan ja Osoilasta Metsäkartanon tilan.

Yhdistyminen Hollolaan

Vuonna 2000 Padasjoen seurakuntaan kuului 90 prosenttia kuntalaisista. Väestön ikääntyessä ja syntyvyyden vähentyessä väkiluku pieneni ja väestön ikärakenne muuttui. Vuonna 2000 seurakuntaan kuului 3 500 henkilöä, ja sen viimeisenä itsenäisenä toimintavuotena 2016 enää 2 500, joka tarkoitti 80:tä prosenttia kuntalaisista. Jäsenmäärän vuotuinen vähennys oli vuosittain keskimäärin 60 henkilöä. Seurakuntaan syntyi keskimäärin 20 ja siitä kuoli 50 jäsentä. Liittyneitä oli keskimäärin 4 ja eronneita 17. Seurakunnasta erosi jäseniä erityisesti vuosina 2010 (Ylen homoilta), 2014 (tasa-arvoinen avioliittolaki) ja 2016 (paikalliset muutokset).

Valtioneuvosto käynnisti 2005 kunta- ja palvelurakenneuudistuksen, jolla se kannusti kuntaa liitoksiin ja palvelujen yhdistämiseen. Padasjoen kunta osallistui kuntaliitoksen esiselvityksiin, mutta jäi naapurikuntien Asikkalan ja Kuhmoisten tavoin itsenäiseksi.

Myös kirkkohallitus kannusti seurakuntia yhdistämään hallinnon, taloudenhoidon ja kiinteistöistä vastaamisen suurempiin yksiköihin. Sitä vastoin kirkon perustehtävä ja seurakuntalaisten palveleminen haluttiin jättää lähiyhteisöihin, joissa toteutuisi yhteisöllisyys, huolenpito, maallikkoaktiivisuus, tuttuus ja läheisyys. Päijät-Hämeen seurakunnat selvittivät yhteistyömahdollisuuksia. Vuoden 2009 selvityksen mukaan Padasjoen seurakunnan jäsenmäärän ja verotulojen väheneminen sekä väestön ikääntyminen aiheutti pohdintaa, mutta yhdistymiselle ei koettu välitöntä tarvetta. Taloutta tasapainotettiin jatkuvasti henkilöstöä vähentämällä. Seurakuntien välisessä yhteistyössä nähtiin mahdollisuuksia yhteisissä koulutuksissa, sijaisuuksien hoitamisessa ja taloushallinnossa, kuten palkanmaksussa ja kilpailutuk-

sisä. Uhkana nähtiin erityisesti kiinteistöjä ja metsiä koskevien vaikutusmahdollisuuksien väheneminen. Hengellinen työ, kuten jumalanpalvelukset, diakoniatyö, lapsityö, nuorisotyö ja kaikenlainen vapaaehtoistyö koettiin oleelliseksi tehdä lähellä. Tuttujen työntekijöiden pysyminen ja seurakuntalaisen henkilökohtainen kohtaaminen koettiin seurakunnassa toiminnan ytimenä.

Käännös Padasjoen seurakunnan itsenäisyyteen tapahtui kirkkoherran vaihtuessa. Kirkkoherra Tapio Mattilan irtisanouduttua kirkkoherran virasta 2015 ohjasi Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli seurakunnan rakennuseuvotteluihin eikä julistanut kirkkoherran virkaa haettavaksi. Kirkkoherran viransijaisuutta ja muutosjohtajuutta määrättiin vuodeksi hoitamaan pastori Minna Rikkinen. Tampereen tuomiokapituli ohjasi neuvotteluihin Padasjoen, Kuhmoisten, Asikkalan, Hollolan ja Kärkölan seurakunnat. Hämeenkosken seurakunta oli jo aiemmin liittynyt Hollolan seurakuntaan, ja yhdistymiseen oli oltu tyytyväisiä. Asikkalan seurakunta ei halunnut yhdistyä, mutta Hollolan seurakunta päätti tuomiokapitulin ohjeistuksen mukaisesti ottaa Padasjoen ja Kuhmoisten seurakunnat vastaan. Padasjoen seurakunnan työntekijöille ja sitten seurakuntalaisille pidettiin infotilaisuudet, joissa pohdittiin liitoksen hyötyjä ja mahdollisuuksia. Sopimus liittymisestä Hollolan seurakuntaan tehtiin vuodessa, ja se hyväksyttiin kaikissa käsittelyissään, jälkikäteen monien mielestä liian nopeasti vähällä keskustelulla, kaikkia vaihtoehtoja pohtimatta.

Yhdistymisessä toteutui valtakunnallisesti poikkeuksellinen kahden seurakunnan, Padasjoen ja Kuhmoisten, yhdistyminen yhteiseksi kappeliksi. Tuomiokapituli näki Tampereelta käsin selkeänä ratkaisuna yhdistää seurakunnat yhteiseksi kappeliseurakunnaksi, koska molemmissa oli kirkkoherranvirat täytämättä, seurakunnat sijaitsivat maantieteelli-

sesti vierekkäin ja ne olivat molemmat pieniä maalaisseurakuntia.

Hollolan seurakuntaan kuulunut Kuhmoisten–Padasjoen kappeliseurakunta aloitti toimintansa 1.1.2017. Kanttori Juha Nurmi edusti tuttuutta ja pysyvyyttä. Papit, nuorisotyöntekijä ja lastenohjaaja vaihtuivat useaan kertaan, koska virat olivat osa-aikaisia tai määräaikaisia ja muutosprosessi rankka. Uusien työntekijöiden verkostoituminen seurakuntalaisten kanssa vei aikaa. Koronarajoitukset 2020–2022 vähensivät tai estivät kokoontumisia. Yhdistymisen ansiosta päästiin osa-aikaisista viroista, mutta työn jakautuminen toimipisteiden välillä oli haastavaa. Yhteinen hengellinen toiminta Kuhmoisten ja Padasjoen välillä oli niukkaa. Lopulta 2022 syntyi päätös Padasjoen ja Kuhmoisten jakamisesta omiksi kappeliseurakunniksi 1.1.2023.

Rovastikunnalliset muutokset 2000-luvulla olivat vaihto Jämsän rovastikunnasta vuonna 2005 Hollolan rovastikuntaan ja 2020 edelleen uuteen Päijät-Hämeen rovastikuntaan. Samalla siirryttiin jäsenmäärien tasaamiseksi Tampereen hiippakunnasta Mikkelin hiippakuntaan.

Padasjoen seurakunta jatkaa toimintaansa 2023 Hollolan seurakunnan kappeliseurakuntana.

Perinnekuoro seurakuntakodin vapputapahtumassa johtajanaan Juha Nurmi, taustalla kappalainen Ari Pelkonen. (PS)

KUHMOISTEN SEURAKUNTAELÄMÄÄ 2000-LUVULLA

Risto Ojala

1. KUHMOISTEN KIRKKO JA SANKARIHAUTAUSMAA

Kirkko uudistui 100-vuotisjuhlinsa 1886

Eräjärveläisen Matti Åkerblomin suunnittelemaan Kuhmoisten puukirkkoon hankittiin sen 100-vuotisjuhliin mennessä urut Thulénin urkutehtaalta Kangasalta. Niitä varten rakennettiin lehteri urkuparveksi ja kaksi uutta lehteriä – miesten ja naisten puolelle. B. A. Godenhjelmin maalaama Maria ja Magdalena ristin juurella -alttaritaulu oli maalattu jo 1860.

Samalla rakennettiin eteiset, suuremmat ikkunat ja korjattiin sakaristo. 100-vuotisjuhlaa vietettiin vuonna 1886. Kirkkoväestä vain viidesosa mahtui kirkkoon. Neljällä höyrylaivalla tuli väkeä eri puolilta Päijännettä.

Kirkko laudoitettiin vuonna 1887 sisältä ja maalattiin sisältä ja ulkoa.

Kirkkoon kellot

Uudet kellot hankittiin 1786 valmistuneeseen kellotapuliin vuonna 1895 Bochumin tehtaalta Saksasta. Aavarannan huvilassaan Tehinniemellä asunut P. J. Hannikainen suomensi ja sävelsi Pyhäaamun rauha -laulun, jossa lauletaan Kuule, juhkakellot kaukaa huminoin! Temppeleihin Herran kutsu siellä soi! On mahdollista, että Hannikainen on siihen tallentanut muistonsa Kuhmoisten kirkonkellojen soitosta.

Kirkonkelloissa on tekstit: suurin Tule sille, sinä Herran siunattu, mitäs seisot ul-

kona 1. Moos. 24:31, toiseksi suurin Kiitäkää Herraa pasuunilla Kiitäkää häntä psaltereilla ja kanteleilla! Ps. 150:3 ja pienin Tulkaa sillä kaikki ovat valmiina Luuk. 14:17. Kellojen toisella puolella kaikissa Geg. V. Bochumer Verein Bochum 1895 sekä kelloittain kirkkoherran, kappalaisen ja kirkonisännän nimet.

Kirkon ehostamista ja korjauksia

Kirkkoa kunnostettiin ja uudistettiin sen 150-vuotisjuhlavuodeksi Kauno S. Kallion suunnitelmien mukaan. Taitelija Urho Lehtinen teki 1933 maalaukset saarnastuoliin ja lehterikaiteisiin sekä koristeet teksteineen si-dehirsiiin. Kaiteisiin Emil Filen teki evankelisojen symboleja esittävät reliefit.

Kirkon 200-vuotisjuhliin 1986 kirkko maalattiin aikaisempaa vaaleammaksi arkkitehti Olli Kuusen suunnitelmien mukaan. Juhliin Urkurakentamo Erola teki uudet urut, mutta niiden julkisivu on alkuperäinen vuodelta 1886. Urkujen käyttöönottokonsertissa puhui piispa Paavo Kortekangas, urkurina oli diplomiurkuri Pekka Ainali ja laulajana baritoni Esa Ruuttunen.

Sankarihautausmaan ja kirkonmäen muistomerkit

Edellisen kirkon paikalla olevalle sankarihautausmaalle muistomerkin suunnitteli tamperelainen arkkitehti Bertel Strömmer ja sen reliefin 1949 kuvanveistäjä Carl Wilhelms.

Kirkonmäellä olevan Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkin pystyttivät 1963 Kuhmoisten karjalaiset. Sen suunnitteli kuvan-

Lapset esiintyvät Kauneimmissa joululauluissa kirkossa 2018, seimen äärellä Maria ja Joosef sekä enkeleitä. Taustalla B. A. Godenhjelmin maalaus.

(RO)

veistäjä Kirsti Liimatainen, joka on tehnyt lukuisia vastaavia muistomerkkejä, kuten naapuripitäjiin Jämsään ja Orivedelle.

Kellotapulin takana on sisällissodassa valkoisten puolella kaatuneiden muistomerkki, sankaripatsas, joka paljastettiin 1922, ja sen suunnitteli kuvanveistäjä Yrjö Liipola.

Kirkko vaikuttaa näkyvästi

Kuhmoisten kirkko on juhluvuosina uudistunut ja pysynyt edustavassa kunnossa. Näin se

Papinsaaren siunauskappelin lasiteoksen teki taiteilija Jaakko Somersalo ja konservoi lasitaiteilija Jouni Kopsa. (RO)

elää ajassa ja vaikuttaa näkyvästi pitäjänsä vaiheissa. Se on mäellä keskellä kylää, josta sillä on seittejä vahvempia siteitä eri puolille pitäjää, erityisesti Papinsaaren, jonka siunauskappeli on toinen Kuhmoisten kirkko.

2. PAPINSAAREN HAUTAUSMAA JA SIUNAUSKAPPELI

Kuhmoisten vanha hautausmaa on kirkonmäen alla, jossa oli myös edellinen kirkko. Talvi- ja jatkosodan sankarihautausmaa on keskellä hautausmaata.

Vuonna 1890 vihittiin nykyinen Papinsaaren hautausmaa. Sen aikaisempi nimi oli Tapialansaari, ja se on ollut pakanallinen kalmisto ja uhripaikka. Katolinen kirkko halusi muuttaa sen kristilliseksi. Saari luovutettiin 1532 kirkolle. Saarella oli Kuhmoisten ensimmäinen pappila, ja saari sai nimen Papinsaari.

Myös nimen jälkiosa on merkittävä: hautausmaan paikkana saari on poikkeuksellinen ja silmiinpistävän kaunis. Papinsaaren ensimmäinen silta valmistui 1892.

Hautausmaan laajentaminen ja siunauskappelin rakentaminen

Papinsaaren hautapaikat täyttyivät 30 vuodessa vuodesta 1930, ja hautausmaalle ostettiin lisämaata. Seurakunta ehdotti 1929 kunnalle, että ne yhdessä rakentavat Papinsaaren uuden kappelin ja ruumiiden leikkaushuoneen vainajien säilytyskellareineen. Niin sovittiin, kun seurakunta vastasi kolmesta neljäsosasta kuluista. Piirustukset laati mv. Väinö Paloniemi. Rapattu tiilirakennus valmistui 1930.

Kappeli kunnostettiin 2013, ja piispanvisiitaation yhteydessä Tampereen hiippakunnan piispa Matti Repo vihki sen museokappeliksi.

Hautapaikkojen myyntiä varten perustettiin 1938 hautainhoitorahasto, joka on edelleen käytössä. Hautausmaata laajennettiin vuosina 1952, 1959, 1961 ja 1963. Lisämaat helpottivat pysäköintiä hautausmaan vieressä.

Luterilaiseen kirkkoon kuului koko kansa

itsenäistymisen jälkeen 1922 säädettyyn uskonnonvapauslakiin asti. Kirkkoon jäi vielä lähes 98 prosenttia kansasta. Kirkkoon kuumattomille erotettiin 1923 Papinsaaren hautausmaalta oma alue. 1930-luvulla monet kirkosta eronneet liittyivät takaisin kirkkoon.

Korulöydöt ja uusi kappeli kuin koru

Papinsaaresta on löydetty viikinkiajan alkuaan 800-luvulle ajoittuvia esineitä; Kalevala-korun mallina ovat olleet Kuhmoisten kukot. Haudankaivaja Kustaa Tanninen osui 1921 työssään 16 eri esineen pronssikätköön.

Löydössä on useita eri kristillisiä symboleita olevia esineitä, todennäköisesti gotlantilaisia. Niiden on arveltu osoittavan varhaista kristillistä vaikutusta. Papinsaaren aarrekatkón linturiipus (kyyhkyset) on tulkittavissa kristilliseksi.

Seurakunta alkoi suunnitella uuden siunauskappelin rakentamista vuonna 1954. Kappelin suunnittelijaksi valittiin 1964 arkkitehti Olli Kuusi. Samana vuonna rakennettiin uusi, raskaita kuormia kestävä silta.

Kappelin urakoitsijaksi valittiin hollolalainen Lauri Laaksosen rakennusliike. Itäpuolen värilasi-ikkunan tekijäksi valittiin kuhmoislaissyntyinen taiteilija Jaakko Somersalo. Istumapaikkoja kappeliin tuli noin 200. Kappeli vihittiin vuonna 1966.

Papinsaaren siunauskappelin saneeraus

Kuhmoisten seurakunta päätti 2014 ryhtyä Papinsaaren siunauskappelin saneeraukseen ja valitsi toimikaudeksi 2015–2016 rakennustoimikunnan, jonka työ ei kuitenkaan joutunut tuloksiin ilmeisesti taloudellisista syistä.

Saneeraus toteutui vasta seurakuntaliitoksen jälkeen Hollolan kirkkovaltuuston tehtyä siitä päätöksen. Betonirakennuksen ulkoelementit olivat 55 vuodessa rapautuneet, ja tukiraudat olivat monin paikoin tulleet esiin ja ruostuneet. Myös Somersalon lasimosaiikki tarvitsi konservointia. Saneerauksen toteutti Rappaustekniikka Laurell Oy ja lasiteoksen konservoinnin lasिताiteilija Jouni Kopsa.

Papinsaaren siunauskappeli valmistui 1966, suunnittelijana arkkitehti Olli Kuusi. (RO)

Kotiseutuneuvos
Seppo Unnaslahti
(keskellä) opastaa ryhmää
hautausmaakerroksella.

(RO)

Pintaelementit korvattiin uusilla. Sanerakausen vuoksi Papinsaaren vanha silta korvattiin taas uudella ja vahvemmalla. Siltatyön kustansivat seurakunta, kunta ja muut Papinsaaren kiinteistönomistajat.

Seurakunnalla ja kunnalla on entistä uljaampi nähtävyys Papinsaaren siunauskapelleissa, sen lasimosaiikissa ja hautausmaassa.

3. PAPINSAAREN HAUTAUSMAAKIERROKSET

Hautausmaakerrokset vapaaehtoistoimintana

Papinsaareissa on 2000-luvulla järjestetty suosittuja hautausmaakerroksia esittelyineen. Ne aloitti biologian lehtori Marjatta Hukki. Hän kertoi hautausmaan kasvistosta, linnustosta, hautamuistomerkkien koristeista, merkkikielestä sekä ristien ja hautakivien ulkonäön muutoksista eri aikakausina. Hän kertoi myös tarinoita useista merkittävistä henkilöistä ja tapahtumista Kuhmoisissa.

Hän opasti viimeisen kerran 2014 ollessaan 80-vuotias. Hänen toivomuksestaan tehtävä

siirtyi hänen entiselle oppilaalleen, kotiseutuneuvos Seppo Unnaslahdelle.

Historia eläväksi

Viime vuosikymmeninä niin Kuhmoisissa kuin muuallakin maassamme on virinnyt kiinnostus maamme historiaan ja paikallishistoriaan, jossa suku- ja henkilöhistoria liittyvät suurempiin historian tapahtumiin.

Seppo Unnaslahdella on pitkältä ajalta historia-aineistoa kirjahankkeista, kylien historiapiireistä, esitelmistä ja kotiseuturetkestä. Hänen pitkä sukututkimusharrastuksensa on tehnyt kaikista Kuhmoisten kylistä ja kulmakunnista tuttuja. Muistitietoja hän on tarkentanut arkistotutkimuksilla.

Alusta loppuun

Opastusta edeltää 2–3 suunnittelukäyntiä sujuvan reitin löytämiseksi hautausmaan pää- ja sivukäytävillä. Opastus kestää noin 1½–2 tuntia. Lähtö on pääportilta. Kierroksen päätteeksi lauletaan virsi, jos joukossa on musiikki-ihmisiä. Joskus on päätöshartaus siunauskappelissa. Hautausmaakerrossarja

kerää runsaan osallistujamäärän, 30–80 ihmistä. Opastus on osallistujille maksuton, ja opas tekee sen vapaaehtoistyönä seurakunnalle. Unnaslahti on tehnyt vuoden 2022 loppuun mennessä noin 25 opastusta ja lisäksi muutaman henkilökohtaisen kierroksen.

Esimerkkikierroksia

Vuosittain esittelyjä on järjestetty 2–3. Niiden aiheina olivat muun muassa vuonna 2015 Papinsaaren muinaishistoria, pappila, kappelit ja haudat ja vuonna 2016 Kuhmoisten torpparit ja heidän muistomerkkinsä; vuonna 2017 esiteltiin Papinsaareen haudattujen kunnan luottamushenkilöiden elämäkertoja, vuonna 2018 Papinsaaren historiaa ja saarissa asuneiden henkilöiden elämäkertoja, vuonna 2019 Leppäkosken (Päijälän) seudun historiaa ja asukkaita, vuonna 2020 hautausmaan perustamispäätös 1889 ja ensimmäinen haudaus 10.8.1890; vuonna 2021 kerrottiin Kuhmoisten ja Längelmäen rajaseudusta, entisistä Häme-pohjan ja Ouninpohjan sekä Rasin koulupiireistä ja vuonna 2022 Ruolahden kyläläisistä vähäisistä vaikutusvaltaisiin.

4. LINNAVUORI – KUHMOISTEN MUINAISLINNA SEURAKUNNAN MAALLA

Kuhmoisten linnavuori on yksi monista maamme ja Pohjoismaiden linnavuorista, huippu muiden joukossa. Sieltä on löydetty eniten esineitä: kymmenittäin aseita, keihäänkärkiä, puukkoja, kirveitä, talousesineitä ja koruja.

Vuori on nyt syrjässä, vaikka se oli 1950-luvulla silloisen nelostien, valtatie, vieressä, sittemmin noin kilometrin päässä myöhemmästä nelostiestä, Puukkoistentiestä, ja nyt noin seitsemän kilometrin päässä 24-tiestä, joka oli parikymmentä vuotta sitten nelostie.

Linnavuori oli unohduksissa tuhatkunta vuotta siellä käytyjen veristen taistelujen jälkeen. Siitä tuli tabu, kalmapaikka, jonne ei haluttu mennä.

Muinaismuisto- ja luonnonsuojelualue

Vuori oli entisen Kuhmoisten kirkkoherran pappilan, Korolan, metsämaalla, josta tuli seurakuntaliitoksen jälkeen Hollolan seurakunnan aluetta. Vuori ja sen lähiympäristö on rauhoitettu muinaismuistoalue ja sitten myös luonnonsuojelualue.

Museovirasto luovutti linnavuoren hoidon Kuhmoisten kotiseutuyhdistykselle, joka adoptoi vuoren. Yhdistys teetti seurakunnan kanssa alueelle hoitosuunnitelman, johon kuului vuoren laen siistiminen sekä portaiden ja opasteiden teko.

Päijälän linnavuoresta Kuhmoisten linnavuoreksi

Suomessa ja luovutetussa Karjalassa on noin sata tunnettua linnavuorta tai muinaislinnaa. Muinaislinna on muurein tai muilla varustuksilla rajattu puolustettava alue, joka on usein muuta maastoa korkeammalla, joskus tasamaalla. Linnavuori on muuta maastoa korkeammalla oleva alue, jossa on ollut muinaislinna.

Linnavuoren portaiden avajaisissa vuorella oli kävijöitä. Löydön tehnyt Hannu Kilpinen kiven edessä oikealla, edessä keskellä kotiseutuyhdistyksen pj. Veikko Mattila, taustalla Saaresjärvi. (RO)

Kuhmoisten linnavuorta on aikaisemmin sanottu Päijälän linnavuoreksi, joka on Päijälän maakirjakylän mukaan linnavuorelle annettu nimi. Kirkonkylällä on Päijälä, joka on maakirjakylän entisessä keskustassa, Kuhmoisten keskustan kupeessa, ja nimi on säilynyt Päijälänraitissa. Nykyisin Päijälä tunnetaan entisenä Leppäkosken nimisenä kylänä, noin 15 kilometriä kirkonkylästä.

Tuhannen vuoden unesta päivänvaloon

Kuhmoisten linnavuori on tunnettu jo 1800-luvulla. Kuhmoisten varhainen historioitsija suutari Fabian Lindén (1859–1926) kävi usein linnavuorella ja kaiveli vuoren laella kivikasoja. Hjalmar Appelgren-Kivalo julkaisi 1891 väitöskirjan Suomen muinaislinnat. Heidän jälkeensä linnavuorella kävi muitakin tutkijoita.

Linnavuori tuli laajemmin tunnetuksi, kun kuhmoislainen metallimies Hannu Kilpinen löysi 1983 vuorelta keihäänkärkiä ja ilmoitti löydöstään Museovirastoon. Laitoksen arkeologisen osaston tutkija Jussi-Pekka Taavitsainen ja Keski-Suomen museon intendentti, varajohtaja Janne Vilkuna tarkastivat paikan Kilpisen kanssa ja päättivät aloittaa kaivaukset.

Kaivausten jälkeen Taavitsainen väitteli vuonna 1990 tohtoriksi Linnavuoren löydöistä. Löydöt olivat pinnassa. Vuorella ollut muuri ja sen juurella olleet kiveykset ovat ihmisen rakentamia. Muurilla on ollut tulipalo 1100-luvulla, jolloin puuvarustukset ovat palaneet. Laella olevat kivikasat ovat pääasiassa liesiä. Rakennuksiin liittyviä rakenteita ei ole löytynyt.

Linnavuori oli linkki maailmalle

Vuorelta löydettyistä lukuisista keihäänkärjistä osa on 800-luvulta ja osa 1100-luvulta. Ainoa löydetty vihollisen ase on ketjukuulanuija, joka on novgorodilaistenkin käyttämä ase. Sen perusteella on arveltu, että vuo-

relle on hyökätty Novgorodista. Tutkimusten mukaan linnavuoren toiminta ajoittuu rautakauden lopulle ja keskiajan alkuun, 1000-luvun toiselta neljännekseltä 1200- ja 1300-lukujen vaihteeseen.

Tohtori Eero Ojanen pitää linnavuorta pikemminkin kauppa- ja kokoontumispaikkana sopivan kulkureitin varrella. Vuorelta löydetty vanhat metalliesineet ovat merkkejä idän ja lännen välisestä kaupasta. Vuori ei ollut minkään keskushallinnon alainen vaan heimon ja seudun väestön paikka.

Hiukan syrjässä olevaan paikkaan paettiin vihollisen uhatessa. Vuorella ei ole asuttu pysyvästi. Hämeen muinaislinnat ovat yhteisessä linjassa, mikä on voinut mahdollistaa merkkitulijärjestelmän linnavuorelta toiselle. Siihen viittaavat myös kuhma-/kuuma- ja kuhmo-/kuumo-alkuiset sanat, joita on käytetty korkeiden mäkien ja harjujen nimissä. Väinö Voionmaan mukaan sana merkitsee kuumaa, kuumottamista. Merkkituloet kuumottivat (hehkuivat) laelta toiselle.

Linnavuorelta on löytynyt sepän työkalu, reiäntekoon käytetty pultti. Vuorella on runsaasti kuonaa, jota syntyy sepän työskentelyssä. On löytynyt myös neljä erilaista kirvestä ja useita erilaisia solkimalleja, merkkejä linnavuorella asuneiden kansainvälisyydestä. Niitä on kulkeutunut Karjalasta ja Keski-Euroopasta. Vuorelta on myös neljä hevosenkenkäsolkia, joita ovat käyttäneet miehet ja naiset.

Linnavuori digiajassakin

Kuhmoisten yhtenäiskoulun oppilasryhmä teki vuonna 2018 linnavuoresta mobiilisovelluksen, joka esiteltiin Suomen käsityön museossa Jyväskylässä. Sovellus on osa Mobiiireittejä kulttuuriperintöön hanketta, jonka koordinoivat Suomen Kulttuuriperintökasvatus ja Suomen museoliitto.

Linnavuoresta oli 2021 näyttely Kuhmoisten kirjastossa ja Sovituksenkirkossa. Niitä varten kotiseutuyhdistys julkaisi kirjasen Linna-

Pekka Halosen
Kivikosken kesäasunto
oikealla, vasemmallä
vesimylly. (RO)

vuoren mysteeri. Linnavuorella seurakunta järjesti metsäkirkkoja.

Linnavuori antaa Hollolan seurakunnalle ja Kuhmoisten kappeliseurakunnalle erinomaiset mahdollisuudet markkinointi-, matkailu-, tutustumiskäynti- sekä seurakunta-toimintaan.

5. PEKKA HALONEN KIVIKOSKELLA SEURAKUNNAN VUOKRALAISENA

Suomen taiteen kultakauden Pekka Halosella (1865–1933) oli vuodesta 1916 kesäasunto Puukkoisten Kivikoskella. P. J. Hannikaisen poika Lauri Hannikainen oli kertonut Haloselle Akseli Gallen-Kallelan 50-vuotispäivillä nähneensä Isojärven reitin varrella todellisen erämaaidyllin. Halonen innostui heti sen maalauksellisista mahdollisuuksista.

Halosen huvila oli Kivikosken vesimyllyn pihapiirissä. Paikka oli Kivikosken torppa Kuhmoisten seurakunnan maalla, kirkkoherran virkatalon torppa. Haloset vuokrasivat seurakunnalta tontin, Kivikosken kapakartanon tonttialueen.

Kulku Kivikoskelle

Kivikoskeen vesi virtaa Isojärvestä pienen Kivijärven kautta ja laskee Koekeskinen-järven kautta Kotakoskea Kotajärveen. Kivikoskentie johtaa Kivikoskelle.

Kotakosken kohdalla mäessä on edelleen nelostien kilometripylväs merkinä siitä, että Kivikoskentiekkin oli ennen osa valtatieä. Koekeskisen alapuolella oli silta joen yli.

Kivi- ja Kotakoskessa ui luonnonvaraisia lohia jo Pekka Halosen asumisaikaan. Hänen pyydystämiensä lohien pääkalloja on yhä aitan seinällä.

Pekka Halonen perheineen matkusti Tuusulan Halosenniementä junalla Järvenpäästä Lahteen, sieltä hevoskyydillä Vesijärven satamaan ja laivalla Kuhmoisiin. Perille he pääsivät hevoskyydillä tai vuokra-autolla, myöhemmin Helsingin–Jyväskylän linja-autolla.

Tukinuitto ja muita maalauksia Kivikoskelta

Halonen maalasi Kivikoskella ja sen ympäristössä kymmeniä tauluja, joista tunnetuimman Tukinuiton samoihin aikoihin, kun hän täytti

60 vuotta (1925). Sen hän teki valtioneuvoston tilauksesta Geneveen ILO:n päämajaan. Se tilattiin kuvaamaan suomalaista työtä Suomen liittyttyä Kansainliiton jäseneksi.

Syntymäpäivänään Halonen sai professorin arvonimen. Maalaus siirrettiin 1976 Eduskuntataloon suuren valiokunnan saliin, josta se usein näkyy tv-uutisissa – merkkinä Kuhmoisista.

Kivikoskella Halonen löysi maalauksiinsa uuden aihepiirin, kosket, virtaavan veden ja kesän värit sekä kesämaisemat. Hänestä kehittyi entistä enemmän maisemamaalari. Taiteilijauransa viimeisessä vaiheessa hän palasi osittain nuoruuden ajan jugend- ja japanilaiseen tyyliin, jossa hän käytti myös kuhmoislaisia aiheita.

Kivikoskella hän koki kaiun nuoruutensa salomaisemasta ja palasi rauhalliseen ilmaan piiriin ja takaisin luontoon. Pekka Halonen oli ennen kaikkea Suomen luonnon suuri kuvaaja.

Kivikosken tila Halosen perikunnalle

Pekka Halosen perikunnan kanssa oli ollut vuokrasopimus Kivikosken myllyn maalausta vuodesta 1916. Seurakunta lohkoi alueen Kivikoski-tilaksi Rn:o 12:38, joka myytiin perikunnalle 2013.

Halosen alttarimaalauksia

Halonen teki myös kirkkojen alttarimaalauksia, mm. Ristiinnaulitseminen Mikkelin tuomiokirkkoon 1899.

6. MIESTEN KOTAILLAT KOKOAVAT

Miesten kotailtoja on järjestetty vuodesta 2007 kuukausittain yli 15 vuotta, yhteensä yli 150 kertaa kymmenillä kylillä ja yli sadassa eri paikassa. Esiintyjänä on ollut yli 200 eri alojen asiantuntijaa.

Sysäys niiden järjestämiseen tuli siitä, että miehiä oli jumalanpalveluksissa yleensä vain kourallinen. Haluttiin tarjota miehiä kiinnos-

tavaa seurakunnan toimintaa. Metsästysseurojen kodat olivat miehille luontainen paikka.

Kotailloissa kierrettiin kodasta toiseen, mikä antoi niille kiertävän luonteen. Niissä tutustuttiin uusiin paikkoihin ja kyliin, joissa monet osallistujat eivät olleet käyneet ja joihin eivät ehkä muuten olisi päässeetkään.

Kiertäminen kasvatti myös osallistujamäärää. Pian kotaillat kasvoivat ulos kodista osallistujamäärän vuoksi ja siksi, että haluttiin kokoontua lämpimämmissä tiloissa. Ne siirrettiin koteihin, maalais- ja seurojen taloihin.

Alusta lähtien kokoontumispaikka on esiteltu, useimmiten esittelijänä toimi kotiseutuneuvos Seppo Unnaslahti. Kotaillat ovat olleet samalla myös ainutlaatuista kotiseututyötä.

Seurustelun sakramentti

Kotailloissa on ollut maksuton grillimakara- ja mehutarjoilu, jonka vapaaehtoiset ”diakonit” ovat järjestäneet. Seurakunta osti jo alkuvaiheessa sitä varten kaasugrillin. Pääosa osallistujista saapuu hyvissä ajoin tavataksaan toisiaan ja tutustuakseen uusiin ihmisiin. Sitä voi kutsua seurustelun sakramentiksi, jossa on näkyvät osat: ruoka ja juoma. Kotaillat ovat näin vahvistaneet ihmissuhteita ja sosiaalista pääomaa.

Yli rajojen

Kotailtoja on järjestetty myös Kuhmoisten ulkopuolella osaksi siksi, että siihen on tarjottu mahdollisuus. Niitä on pidetty myös Asikkalassa, Jämsässä, Kangasalla, Längelmäellä ja Orivedellä. Kotailtaretkiä on järjestetty Helsinkiin, Jyväskylään, Lahteen ja Ruovedelle.

Kimppakyytien yhteispeliä

Jo alussa Kotailtoihin matkustettiin kimppakyydeillä. Se on ollut tarpeen myös siksi, että kotailtapaikalla ei useinkaan ole tilaa kymmenien autojen pysäköinnille varsinkaan talvella.

Kotailtapaikassa ei välttämättä ole ollut istumapaikkoja kymmenille osallistujille, joten

10-vuotiskotaillassa vierailijana oli piispa Matti Repo, jota miehet kuuntelevat tarkasti, ja heitä kaikkia piispa kätteli illan loppuksi. (RO)

sitä varten on ostettu klaffituoleja ja niiden kuljettamiseksi peräkärri. Niitä on käytetty tarvittaessa.

Vierailijatkin vetovoimatekijöinä

Kotailloista on huomaamatta ja suunnittelematta kehittynyt ”miesten akatemia”: vierailijoita on ollut yli 200, ja he ovat kertoneet elämäntyöstään tai asiantuntijoina omasta alastaan. Osallistujille on kertynyt suuri tieto- ja elämäkokemusmäärä. Mieleen on jäänyt pohdittavaa ja muillekin jaettavaa.

Talkoot voimannäyte

Monet kotailtamiehet ovat halukkaita osallistumaan talkoisiin. Osallistujissa on monella tavalla käsistään käteviä ja monien alojen taitajia, jotka ovat valmiit käyttämään taitojaan.

2020-luvun alussa Velisjärventien varrella on valmisteltu kirkon ja kellotapulien paanukattojen tervaa kolmivaiheisesti koloamalla seurakunnan metsissä nuoria mäntyjä ja pinoamalla pilkkeet tervahaudan luo. Koloamisesta on tehty kotailtavideo.

Loppuevästä

Kotailtan päätteeksi kotaisäntä on pitänyt päätöshartauden. Sen loppuksi on laulettu yhdessä virsi tai hengellinen laulu, jota on lähes

alusta lähtien säestänyt haitarilla Enska Vaan eli Ensio Valo.

Naisten tupaillat

Naiset valittivat ajoittain sitä, että he eivät pääse osallistumaan Miesten kotailtoihin. Siitä keskusteltiin miesten kesken, ja he halusivat pitää sen miesten juttuna. Miehet kokivat naisilla olevan seurakunnassa omia tapahtumiaan.

Viime vuosina naiset alkoivat järjestää Naisten tupailtoja omalla tavallaan. Niissäkin kokoontumispaikat ja vierailijat vaihtelevat. Iltoihin sisältyy kahvi- tai teetarjoilu sekä alkuhartaus seuraavan sunnuntain kirkkoteksteistä.

7. PÄIJÄLÄN KRISTILLINEN YHDISTYS TOIMII

Yli 100-vuotias yhdistys ja rukoushuone

Päijälän kristillisen yhdistyksen syntytausta on maailmanlaajuisissa kristillisissä yhdistyksissä. Suomessa nuorten kristillisten yhdistysten perustaminen alkoi 1800–1900-lukujen vaihteessa. Kuhmoisissa ensimmäinen kristillinen yhdistys perustettiin 1910 kirkonkylään.

Päijälän kristillisen yhdistyksen rukoushuone on toiminut vuosikymmenen myös tiekirkkona, jossa on ollut samalla taidenäyttelyitä.

(RO)

Kuhmoisten ensimmäinen kristillisen yhdistyksen rukoushuone rakennettiin 1912 kuitenkin Päijälään (ent. Leppäkoski). Sen rakennustöiden alettua perustettiin Leppäkosken Nuorten Kristillinen Yhdistys, joka toimi Kuhmoisten ja Längelmäen alueella.

Kirkonkylään sen nuorten kristillisen yhdistyksen rukoushuone valmistui 1915 ja Sappeen kristillisen yhdistyksen rukoushuone 1916. Kirkonkylään rukoushuone rakennettiin, kun seurakunta ei halunnut sitä rakentaa. Seurakunta avusti vuosittain kylien kristillisiä yhdistyksiä.

Kirkonkylän ja Sappeen yhdistykset lopettivat toimintansa 50-luvulla ja luovuttivat rukoushuoneensa ja omaisuutensa seurakunnalle, joka teki kirkonkylän rukoushuoneesta seurakuntakoti Toivonmäen. Kirkonmäen juurelle rakennettiin uusi seurakuntakoti 2000-luvun alussa ja vanha myytiin.

Toiminta jatkuu vireänä

Päijälän yhdistys jatkoi toimintaansa vilkaasti: esimerkiksi vuonna 1960 rukous-

huoneessa järjestettiin 80 tilaisuutta, joihin osallistui yli 2 600 ihmistä. 2000-luvullakin rukoushuoneella on vuosittain järjestetty kymmeniä tilaisuuksia, muun muassa raamattupiirejä, jumalanpalveluksia muun muassa pääsiäisenä, kesä- ja elojuhlan yhteydessä ja jouluna.

Rukoushuoneessa 1953 jumalanpalveluksia järjestettiin jopa kuukausittain. Jumalanpalveluksia on toimittanut Kuhmoisten, Längelmäen/Oriveden ja Hollolan seurakunnan papit.

Lähetystyö on ollut yhdistyksen vakiintunutta toimintaa, ja sillä on ollut eri nimikkolähettejä. Aikaisempina vuosikymmeninä yhdistys järjesti ompeluseuroja, opintokerhoja, pyhäkouluja, poika- ja tyttökerhoja.

Yhdistys on julkaissut lehtiä, aluksi käsin kirjoitettuna ja kuvitettuna yksittäiskappaleina. Toivon tuoja -lehteä julkaistiin ajoittain alkuvuosikymmenestä lähtien 1960-luvulle asti. Nykyistä Virran Varrelta -lehteä yhdistys on julkaissut vuodesta 2011 muutaman lehden vuodessa kylän muiden yhdistysten

kanssa. Yhdistys on julkaissut painetut 60- ja 100-vuotishistoriansa.

Päijälän kristillinen yhdistys on 2000-luvulla tiivistänyt yhteistyötä kylän muiden yhdistysten kanssa muutenkin kuin lehteä julkaisemalla. Yhdistykset ovat muun muassa tehneet kylän kehittämissuunnitelman, perustaneet uittomuseon, osallistuneet suurajojen erikoiskokeen järjestämiseen ja toteuttaneet melontareitin laavuineen. Yhdistyksen toimintaan osallistuu muitakin kuntalaisia kuin kylän asukkaita sekä kausiasukkaita.

Päijälän kristillisellä yhdistyksellä on toimintansa aikana ollut 12 puheenjohtajaa. Pääimpään ovat olleet Edvin Lahti 1952–1986, Pentti Ruokola 1986–2006 ja Hannu Lahinen 2007–.

Kivikosken ryöppyä yläjuoksulla. (RO)

8. SEURAKUNTA KOSKESTA SUVANTOON

Kunnan ja seurakunnan rakenne- ja liitosselvityksiä

Kuhmoisten seurakunnan viisi viimeistä vuotta ennen Hollolan seurakuntaan liittymistä antoivat aihetta seurakuntarakenteen muuttamiselle. Merkkejä muutokselle näkyi vuosien aikana tihenevästi.

2010-luvulla oli useita kuntarakenneselvityksiä kolmeen pääilmansuuntaan: pohjoiseen, etelään ja länteen. Mikäli suunnitelmat olisivat toteutuneet, Kuhmoisten seurakunta olisi siirtynyt uuden kunnan mukaisesti, riippumatta seurakunnan omasta halusta. Muutokset eivät toteutuneet.

Kunnallisista rakenneselvityksistä erillään käytiin samoihin aikoihin samoihin ilmansuuntiin seurakuntien liitosselvityksiä. Liittyminen Hollolan seurakuntaan toteutui 2017 niin, että Kuhmoisten ja Padasjoen seurakunnat liittyivät yhdessä Hollolan seurakuntaan Kuhmoisten–Padasjoen kappeli-seurakuntana.

Seurakunnan rakennemuutokseen oli myös Kuhmoisten seurakunnasta itsestään johtuvia syitä, joita ei seurakunnassa kuitenkaan kovin selvästi tiedostettu.

Taloudellisen ja toiminnallisen pohjan pettäminen

Vuosittaiset alijäämät olivat summia merkittävämmät siksi, että henkilöstön palkkakulut ylittivät selvästi seurakunnan verotulot, esimerkiksi vuonna 2015 henkilöstömenot olivat noin 150 prosenttia verotuloista. Kirkkohallituksen ohjeen mukaan henkilöstömenot saisivat olla enintään kaksi kolmasosaa verotuloista, noin 60 prosenttia.

Vuonna 2013 alijäämä oli 94 000 euroa ja 2014 jo 170 000 euroa. Kirkollisvero oli vuodesta 2012 asti 1,25 prosenttia, ja sitä jouduttiin 2013 nostamaan 1,50 prosenttiin. Vuonna 2013 vero nostettiin 1,5 prosentista 1,75 prosenttiin.

Alijäämät jatkuivat seuraavinakin vuosina.

Seurakunnan jäsenmäärä oli 1970-luvulta suunnilleen puolittunut 2010-luvulle, mutta seurakunnan henkilöstöä ei vähennetty. Seurakunnalla oli periaate, että henkilöstöstä pidetään viimeiseen asti kiinni. Se osaltaan johti talouden tasapainottomuuteen. Seurakunta piti turvanaan yli tuhannen hehtaarin metsäomaisuutta, jonka puunmyyntituloja käytettiin myös henkilöstökulujen kattamiseen, vastoin ohjeita.

Seurakunnan toimintaan vaikutti ratkaisevasti kirkkoherra Jukka Erolan vakava sairastuminen 2010-luvun alkupuoliskolla. Hän jäi eläkkeelle 1.2.2015. Hänen sairauslomiensa aikana ja eläkkeelle jäämisen jälkeen kirkkoherran virkaa hoitivat peräkkäin useat henkilöt. Kirkkoherran virka julistettiin avatuksi parikin kertaa, mutta virkaan ei ollut sopivia hakijoita.

Vuonna 2014 alijäämä oli 508 865 euroa, mutta samana vuonna päätettiin ryhtyä Pappinsaaren siunauskappelin saneeraukseen. Toimikaudeksi 2015–2016 valittiin rakennustoimikunta, jonka työ ei johtanut tuloksiin.

Seurakunta sai kiinteistöjen myynnistä tuloja. Se suojeli 2014 linnavuoren, mistä se sai Ely-keskukselta noin 100 000 euron rahoituskorvauksen. Vuonna 2016 myytiin Kirjarannan pappila, josta seurakunta sai tuloja 120 000 euroa, ja naapuritontilla olevan Kirjarannan kiinteistön myynnistä saatiin 160 000 euroa.

Vuosikymmenen puolivälissä seurakunta pyrki lisäämään yhteistyötä naapuriseurakuntien kanssa ja toivoi yhteistä kirkkoherraa

Padasjoen seurakunnan kanssa. Kirkkoherran haku keskeytettiin loppuvuonna 2015.

Seurakuntaliitoksen valmistelu

Kirkkovaltuusto aloitti 21.4.2016 yhteistyön ja rakenneselvityksen tekemisen liittymisestä Hollolan seurakuntaan. Selvitysmieheksi Tampereen tuomiokapituli määräsi lääninrovasti Matti Piispanen. Selvityksen aikataulu oli marraskuusta 2015 toukokuuhun 2016.

Kuhmoisten seurakunnan toive oli jo epävirallisissa neuvotteluissa, että se voisi käydä neuvotteluja samaan aikaan Kangasalan seurakunnan kanssa, mutta ne eivät näyttäneet toteutuvan. Kunnan neuvottelut Kangasalan kanssa olivat päättyneet tuloksettomina.

Kuhmoisten seurakunta kävi neuvotteluja myös Ruoveden rovastikunnan kanssa, mutta nekään eivät johtaneet tulokseen.

Kirkkoneuvosto päätti yksimielisesti lähteä selvittämään Hollolan rovastikuntien seurakuntien yhteistyötä tai yhdistymistä. Seurakunnan edustajiksi valittiin vt. kirkkoherra Minna Rikkinen, talouspäällikkö Arja Lehtinen, kirkkovaltuuston pj. Seppo Unnaslahti, kirkkoneuvoston varapuheenjohtaja Risto Ojala sekä kirkkoneuvoston valtuuston jäsen Lea Sinivaara.

Tavoitteeksi asetettiin Hollolan seurakuntaan liittyminen vuoden 2017 alusta ja selvitysmieheksi nimitettiin lääninrovasti Matti Piispanen. Päätöksen yhteydessä kirjattiin Risto Ojalan ponsi yhteistyön tai yhdistymiselvityksen tekemisestä samanaikaisesti Ruoveden rovastikunnan seurakuntien kanssa.

Kirkkoneuvosto totesi kokouksessaan

4/2016, että Kuhmoisten ja Padasjoen seurakuntien neuvotteluryhmät ovat esittäneet selvitysmiehelle yhteisen kappelin, Kuhmoinen-Padasjoki-kappeliseurakunnan perustamista.

Vt. kirkkoherra Minna Rikkinen totesi, että Kuhmoisten seurakunta sai kutsun Hollolan, Asikkalan, Kärkölan ja Padasjoen yhteistyöneuvotteluihin loppusyksystä 2015. Pian ryhdyttiin keskustelemaan Padasjoen ja Kuhmoisten seurakunnan yhteisestä kappeliseurakunnasta.

Nämä seurakunnat ovat monella tasolla samantapaisia (väestörakenne, koko, maaseutuseurakunta, taloudellinen tilanne ja henkilöstö). Laaja seurakunnallinen pohja takaa henkilöstön riittävyyden, jaksamisen ja laajemman osaamisen sekä henkilöstön joustavan liikkuvuuden.

Rikkinen totesi: Kappeliseurakunta haastaa myös vapaaehtoistoimintaa ja seurakuntalaisia omaan aktiivisuuteen. Kuhmoisten ja Padasjoen yhteisellä kappelilla haetaan hallintoa mahdollisimman matalalle tasolle ja pitkälle tulevaisuuteen. Tällä ratkaisulla voidaan toteuttaa seurakuntalaisille toimintaa monipuolisesti sekä suurempaa osallistujajoukkoa.

Kirkkovaltuuston pöytäkirjassa on monisivuinen selvitysmiehen ehdotus tuomiokapitulille liitteineen sekä kappeliseurakunnan ohjesääntö.

Kirkkovaltuusto totesi kokouksessaan 19.5.2016, että Kuhmoisten seurakuntalaisten kuulemistilaisuus järjestettiin 29.3.2016 seurakuntakodilla, läsnä oli noin 45 henkilöä. Kuhmoisten ja Padasjoen seurakunnan työn-

tekijöiden yhteinen kuulemistilaisuus järjestetään 27.4.2016 Padasjoella, ja siellä kuulijana on selvitysmies Piispanen.

Liittyminen Hollolan seurakuntaan

Kirkkovaltuusto päätti yksimielisesti anoa Kuhmoisten seurakunnan liittymistä Hollolan seurakuntaan sekä sitä, että siitä muodostetaan yhdessä Padasjoen seurakunnan kanssa Hollolan seurakuntaan kuuluva Kuhmoinen-Padasjoki-kappeliseurakunta, ja hyväksyi liitossopimuksen.

Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi 24.8.2016 Kuhmoisten, Kärkölan ja Padasjoen seurakuntien lakkauttamisen ja liittämisen Hollolan seurakuntaan 1.1.2017 lukien.

Kuhmoisten seurakunnan viimeisessä kirkkovaltuuston kokouksessa joulukuussa 2016 sen puheenjohtaja Seppo Unnaslahti totesi lopuksi muun muassa seuraavan:

”Tämän valtuuston tekemä päätös 21.4.2016 on historiaan jäävä suuri ja kauaskantoinen ratkaisu, joka toivon mukaan antaa seurakuntaelämälle tulevaisuudessa joustavan tavan toimia seurakuntalaisten parhaaksi sananjulistuksessa, sosiaalisessa työssä ja kirkolle kuuluvissa lakisääteisissä tehtävissä. Uusi seurakuntarakenne antaa toivon mukaan nykyistä paremman taloudellisen pohjan tälle työlle. Valtuusto on yksimielisesti lähtenyt tälle uudelle tielle.”

Unnaslahti myös kiitti seurakunnan johtoa ja työntekijöitä yhteistyöstä muutoksen ja murroksen vuosina ja vapaaehtoistyötä. Hän toivotti menestystä ja siunausta niissä tehtävissä, joita meille tämän jälkeen osoitetaan.

RUKOILLEN, ROHKEASTI, VASTUULLISESTI

- HOLLOLAN SEURAKUNNAN STRATEGIA VUOSILLE 2022-2026

Hollolan seurakunta osana Suomen evankelisuluterilajista kirkkoa liittyy kirkon "Ovet auki" - strategiaan. Sitä on syytä lukea tämän strategian rinnalla.

MISSIO: Hollolan seurakunta edistää Jumalan valtakuntaa ja julistaa Jeesusta Kristusta luomakunnan pelastajana.

VISIO: Olemme rukoileva, rohkea ja vastuullinen seurakuntayhteisö, jossa jokaiselle on oma tehtävä.

ARVOT: Arvomme ovat usko, toivo, rakkaus, mutta suurin niistä on rakkaus. (1. Kor 13:3)

STRATEGISET VALINTAMME:

1. RUKOILEMME

Usko rohkaisee kristittyä elämään uskoaan ja kutsumustaan todeksi

- + Julistamme Jumalan sanaa, jaamme sakramentteja sekä toteutamme lähimmäisenrakkautta (KL 1:2)
- + Muodostamme erilaisia yhteisöjä, ja pyrimme löytämään jokaiselle halukkaalle oman tehtävän
 - + Pidämme oivemme avoimina ja kutsuvina
 - + Kannustamme rukoilemaan ja luomme mahdollisuuksia Raamatun lukemiselle

2. OLEMME ROHKEITA

Kristillinen toivo antaa rohkeutta

- + Kunnioitamme ja arvostamme historiaamme, keskitymme tähän hetkeen ja suuntaamme tulevaisuuteen
- + Uskallamme kokeilla, tehdä muutoksia, mutta myös luopua toimimattomasta
- + Menemme ihmisten luokse erilaisiin tilanteisiin, emmekä jää odottelemaan, että he tulisivat luoksemme
- + Viestimme monipuolisesti ja kiinnostavasti uusia mahdollisuuksia hyödyntäen

3. KANNAMME VASTUUTA

Rakkaus näkyy vastuullisuutena suhteessa lähimmäiseen ja luomakuntaan

- + Nostamme vastuun luomakunnasta yhä keskeisemmäksi toiminnan sisällöksi ja päätöksiin vaikuttavaksi tekijäksi
 - + Toimimme tiiviissä yhteistyössä seurakuntamme alueiden muiden toimijoiden kanssa
 - + Huolehdimme toimintamme laillisuudesta, turvallisuudesta, taloudellisesta vakaudesta ja edistämme hyvien käytänteiden kehittämistä
 - + Kehitämme jatkuvasti organisaatiotamme ja huolehdimme siitä, että seurakuntamme on erinomainen työpaikka
 - + Jätämme tuleville sukupolville hyvän seurakunnan

HOLLOLAN SEURAKUNNAN HUOMINEN

Timo Huttunen

1. MIHIN OLEMME MENOSSA?

Tässä luvussa koetetaan ennakoida tulevaa. Vaan ennustaminen on aina vaikeaa ja tulevaisuuden ennustaminen tunnetusti aina kaikkein vaikeinta. Tällaista lukua kirjoittaessa on suuri vaara saattaa itsensä naurunalaiseksi, mutta siitä huolimatta on kiinnostavaa arvioida kehityssuuntia ja niiden seurauksia. Koko 2020-luku on erinomainen muistutus ihmiskunnalle tulevan ennustamisen vaikeudesta. Ensin koronapandemia ja sen jälkeen Venäjän hyökkäys Ukrainaan ovat kyseenalaistaneet ihmiskunnan kehitysoptimistisimpia visioita. Sodat, nälänhätä ja kulkutaudit ovat olleet aikaisempina vuosisa-

toina hengellisen lyriikan lähteinä suvivirttä myöten ja ovat totta edelleenkin 2020-luvulla.

Tulevaisuudentutkimus on monitieteinen ala, joka nimensä mukaisesti pyrkii löytämään tulevaisuuden mahdollisuudet ja välttämään tarpeettomat riskit. Tulevaisuudentutkimus etsii megatrendejä, mutta on kiinnostunut myös heikoista signaaleista. Meidän seurakuntaamme kiinnostava kysymys on esimerkiksi monipaikkaisuuden kehitys tulevina vuosina, onhan erityisesti Päijänteen rantamaisemissa Padasjoella ja Kuhmoisissa tuhansia potentiaalisia seurakuntalaisiamme tällä hetkellä mökkiläisinä, mahdollisesti etätöissä tai kasvupalstaa hoitamassa. Kuinka he ratkaisevat oman asumisensa koronaviruksen edelleen muuntuessa tai ruokaturvan uhkien edessä? Hiljaisia signaaleja asumisen muutoksista on havaittavissa, mutta megatrendistä ei vielä voi puhua.

Tulevaisuudesta meillä ei ole dokumentteja, toisin kuin menneisyydestä, josta meillä on tässä kirjassa upeita valokuvia. Siksi päädyimme kuvittamaan tätä lukua kuvittaja Carita Stenmanin kuvilla.

Tekniikan kehitys johtaa uudenlaisiin palvelumahdollisuuksiin. Palveleekohan seurakunnan asiakaspalvelija joskus tulevaisuudessa hologrammihahmona etäältä? (CS)

Jäsenkehitys

Seurakunnan jäsenkehitystä menneinä vuosina on kuvattu aiemmissa luvuissa, tässä luvussa spekuloidaan tulevaisuuden suunnalla.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkkohallituksen tuottamilta kirkontilastot.fi-sivulta pystyy hakemaan esimerkiksi seurakuntakohtaiset jäsenennusteet vuosille 2022–2040. Jäsenennuste on niin sanottu demografinen trendilaskelma, jossa oletetaan demografisen kehityksen jatkuvan samankaltaisena kuin aiempina vuosina. Ennusteessa huomioidaan kuntien väestöennusteet (Tilastokeskus) sekä kirkosta eroamiset ja liittymiset, kastettujen ja vainajien määrä. Kahden vuoden tarkasteluvälillä (ennuste 2019 ja toteuma 2021) ennuste ja toteuma poikkesivat koko Suomen osalta 0,01 prosenttia.

Ohessa Hollolan seurakunnan ennuste vuosille 2022–2024 (Jäsenennuste 2022–2040 – Kirkon tilastopalvelu [kirkontilastot.fi] luettu 13.6.2022):

Vuosi	Yhteensä	% väestöstä
2022	22 618	70,50
2023	22 141	69,50
2024	21 672	68,60
2025	21 219	67,70
2026	20 786	66,80
2027	20 369	65,90
2028	19 962	65,10
2029	19 565	64,20
2030	19 178	63,40
2031	18 792	62,50
2032	18 419	61,70
2033	18 055	60,90
2034	17 707	60,10
2035	17 377	59,30
2036	17 060	58,50
2037	16 756	57,80
2038	16 469	57,10
2039	16 188	56,40
2040	15 916	55,80

Ennuste on ennuste. Se on syytä ottaa vakavasti, mutta se ei ole deterministinen. Ennustamattomat suuret ilmiöt, kuten 2020-luvun vakavat kriisit, voivat aiheuttaa kehityssuuntaa hidastavia, kiihdyttäviä tai kokonaan suuntaa kääntäviä muutoksia. Siitä huolimatta oheinen ennuste lienee perustelluin prognoosi. Siten tämän luvun spekulatiot perustuvat pitkälti siihen.

Mikäli Hollolan seurakunnan jäsenkehitys etenee ennusteen mukaisesti, tarkoittaa se muutoksia seurakuntaelämään. Nykyisen kaltaiseen ja kokoisen henkilö- ja kiinteistömäärään ei ole varaa, mutta ehkei myöskään tarvetta. Toimintaympäristön muuttuminen muuttaa myös tarpeita. Esimerkkinä viime aikojen nopeista reagoineista toimintaympäristön muutoksiin ovat vuonna 2021 palkattu mediatuottaja (mahdollistamaan koronan kiihdyttämän digiloikan toteutumista) sekä vuonna 2022 yhdessä alueemme kuntien kanssa palkattu pakolaistoiminnan koordinaattori. Millaisia ratkaisuja tulevana vuosina teemmekään toimintaympäristön muutosten johdosta?

On varsin todennäköistä, että seurakuntatyötä tehdään tulevaisuudessa aiempaa pienemmällä palkattujen työntekijöiden joukolla, osaa tehtävistä saatetaan hoitaa toisen työn ohella tai muuten osa-aikaisesti.

2. SEURAKUNTAELÄMÄÄ

Jumalanpalveluselämä

Jumalanpalvelus on seurakuntaelämän keskus. Seurakuntien toiminnan monipuolistuminen 1900-luvun loppupuolella johti siihen, että sunnuntaisen seurakuntakokoonantumisen rinnalle syntyi useita muita seurakuntaelämän keskuksia. Lapsiperheille omansa, nuorille omansa, tiettyjä asioita painottaville omansa. Kirkko on kuitenkin pitänyt kiinni jumalanpalveluksen keskeisyydestä ja on pyrkinyt jatkuvasti kehittämään jumalanpalveluselämää. Siksi on vaikea kuvitella jumalanpalveluskes-

Seurakunta ei voi toimia ilman pappia, mutta ovatko kaikki papitkaan tulevaisuudessa päätoimisia? Olihan Paavalikin sekä apostoli että teltantekijä. (CS)

keisyyden katoamista, vaikka jumalanpalvelusten määrissä, muodoissa ja kellonajoissa muutoksia ilmenisikin.

Kirkollisten toimitusten osalta on 2000-luvulla havaittu kasteiden ja kristillisten avioliittoon vihkimisten määrän väheneminen. Viimeisimmän Kirkon nelivuotiskertomuksen mukaan nuoret ikäluokat eivät vanhempiensa tavoin toivo myöskään kristillistä hautaan siunaamista osakseen, joten on oletettavaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa jatkuu yhtenäiskulttuurin mureneminen myös edellä mainittujen siirtymäriittien osalta. Ne, jotka osallistuvat seurakunnan jumalanpalveluselämään, eivät tee sitä ainaakaan mahdollisten ulkoisten paineiden takia.

Kasvatustyö

Lasten ja nuorten määrä vähenee tällä hetkellä koko Suomessa. Ennusteen mukaan esimerkiksi kirkkoon kuuluvien alle 10-vuotiaiden lasten määrä vähenee vuoteen 2040

miltei puoleen vuoden 2022 tilanteesta, joka sekkin on jo laskusuunnassa. Suomi on muuttumassa. Väestön kasvua on nähtävillä lähinnä maahanmuuton kautta, ja vain harva maahanmuuttaja on lähtökohtaisesti luterilainen. Tämä tarkoittanee sitä, että joko kasvatustyön volyymit vähenevät merkittävä tavalla, tai sen olemuksen on muututtava yhä enemmän etsivään, diakoniseen ja evankelioivaan suuntaan.

Diakonia

Diakonialle on aina kysyntää, koska maailmassa on aina hätää. Yhtenäiskulttuurisen ajan jälkeen on hyvä muistaa se, että diakonisuus on kirkkohistorian aikana usein ollut kristillisen kirkon ainutlaatuinen maa-merkki. Siten se voi uudessa ajassa olla myös kirkon uudistumisen ja kasvun lähtökohta. Toki on myös muistettava se, että nimenomaan kirkon diakoninen ote on ohjannut yhteiskunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen

kehittämistä, samoin kuin koulutuspalveluiden. Siitä huolimatta hätä ei katoa maailmasta, joten diakonialle on kysyntää.

Musiikki

Musiikki, kuten muutkin taiteet, tavoittaa ihmisessä tasoja, joita ei ainoastaan puhuen tavoita. Lutherin mukaan ”*joka laulaa, se rukoilee kaksinkertaisesti*”. Näin ollen on vaikea kuvitella spiritualiteetin harjoittamista ilman musiikkia, joskin musiikkikin muuttuu. 2000-luvun kehityksessä on havaittavissa kirkkomusiikin avartumista populaarimusiikin suuntaan, kuitenkin tilan ja teologian taju säilyttäen. Kesällä 2022 taiteilija häivytti Down by the Laituri festivaalin mainoksista Turun tuomiokirkon ristin ja perusteli ratkaisuaan sillä, että festivaaleille saa tulla kuka tahansa. Vaikuttaisi siltä, että ajassamme kilpailee sekä uskonnollisten symbolien piilot-

tamisen ja uskontojen marginaaliin ajamisen trendi että sallivampi, monimuotoisten kulttuurien näkyväksi sallimisen trendi. Kummalla on vahvempi noste? Mitä siitä seuraa kirkkoliselle musiikille? Tulevatko nimekkäät artistit mielellään esiintymään vanhoihin kirkkoihin vuonna 2040, vai välttelevätkö he pyhättöjämme leimaantumisen pelossa?

Missionaarinen seurakunta

Kirkkomme on saanut elää vuosisatoja hyvin yksikulttuurisessa ympäristössä, jossa kansalaiskunta ilmaistiin leikkisästi määritelmällä ”*rippikoulun käynyt ja rokotettu*”. Tulevaisuudessa elämme yhä enemmän sellaisten ihmisten kanssa, jotka eivät ole käyneet rippikoulua ja joita ei ole edes kastettu. Tämä kehityssuunta muuttaa vääjäämättömästi seurakunnan olemusta. Kirkon on muututtava yhä ulospäinsuuntautuneemmaksi.

Ehkä Hollolan seurakunnan kokoontumisissa yllättävänkin pian puhutaan suomen ohella esimerkiksi ukrainaa, venäjää, somalia ja englantia. (CS)

Hollolan seurakunta on jäsenistöltään vielä 2020-luvulla varsin ”kantasuomalaista”, mutta tällä hetkellä on oletettavaa, että koko Suomi monikulttuuristuu jo työperäisen maahanmuuttotarpeen myötä. Siten suomalainen kulttuuri muuttuu ja myös seurakunnan työn on muututtava, jotta sillä voidaan kohdata oman alueen ihmiset.

3. HALLINTO JA TALOUS

Kirkon varat vähenevät, mikäli aiemmin kuvattu kehitys pitää paikkaansa. Se ei kuitenkaan tapahdu romahtaen, vaan kirkolla ja seurakunnilla on ollut aikaa varautua tulevaan. Itse asiassa lukuisat seurakuntaliitokset ovat osa tätä valmistautumista. Samalla on ollut mahdollista keventää hallintoa. Kehitys on kuitenkin tarkoittanut myös päätösvallan etäännyttämistä esimerkiksi pienemmistä seurakunnista. Muutoksilla on usein myönteiset ja kielteiset puolensa.

Kirkko on käyttänyt paljon voimavarojaan 2000-luvulla hallintorakenteiden pohjimiseen; sekä hiippakunta- että seurakuntarakenteen ovat olleet muutoksessa. Oleellinen huomioitava seikka kaikessa on kirkon verotusoikeus. Seurakuntalainen kuuluu niin sanotun parokiaalisen mallin mukaan oman asuinkuntansa seurakuntaan. Seurakunnat voivat tehdä liitoksia, mutta ne eivät voi poiketa kuntarajoista. Näin ollen Padasjoen kunnassa asuva kirkon jäsen kuuluu nykyään Hollolan seurakuntaan.

Hallintoa toivotaan aina ja kaikkialla kevyemmäksi, päätösvaltaa lähemmäksi, tuloja mielellään suuremmiksi ja menoja pienemmiksi. Seurakuntaa pyritään kehittämään, jotta kaikki nuo toiveet etenisivät. Hollolan seurakunta on kuitenkin sidoksissa kokonaiskirkkoon ja kirkkolakiin, jolloin liikkumavara on rajallinen. Ajassamme on lähidemokratiaa edistävää ajattelua, esimerkiksi osallistavan budjetin muodossa, joten on mielenkiintoista nähdä, millaisin askelein hallinnon ja talouden ratkaisut etenevät tu-

levina vuosina. Dramaattisin muutos nyky- malleille olisi kirkon verotusoikeuden purkaminen. Toistaiseksi tällaista painetta ei merkittävällä tavalla ole näköpiirissä, huolehtiihan kirkko esimerkiksi tietyistä yhteiskunnallisista tehtävistä valtion tai kunnan sijaan (esimerkiksi hautaustoimi).

4. KIINTEISTÖT

Hollolan seurakunta on työstänyt 2020-luvulla kiinteistöstrategiaa, jota ei kuitenkaan ole saatu valmiiksi asian vaikeuden takia. Seurakunnalla on yli 90 erilaista rakennusta, muun muassa kuusi kirkkoa ja neljä leirikeskusta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan tuottaa erilaisia globaaleja vaikutuksia, joista energian kallistuminen on yksi seuraus. Talvelle 2022–2023 povataan sähkönsaantivaikeuksia sähkön kalleuden ohella. Seurakunnassa, kuten kaikkialla muuallakin, joudutaan pohtimaan sitä, voitaisiinko joidenkin tilojen lämmityksestä säästää tai edes muuta kulu- tusta vähentää. Ehkä tämä kriisi valmistaa myös joistakin rakennuksista luopumiseen.

Selvää on, ettei seurakunnalle ole varaa nykyisiin rakennusmääriin, mikäli kehitys etenee aiemmissa luvuissa kuvatulla tavalla. Kaikkein tärkeimpiä kirkollisia rakennuksia ovat nimenomaan kirkot, jotka hengellisen arvonsa ohella ovat järjestään kuntiensä kulttuurihistoriallisesti arvokkaimpia rakennuksia. Monilla paikkakunnilla Suomessa on jo nyt pohdittu vanhojen kirkkojenkin käytön monipuolistamista; tämä pohdinta laajenee niihinkin seurakuntiin, jotka eivät vielä ole olleet valmiita kyseiseen keskusteluun.

5. LIITOKSET

Kirkossa on jo vuosia puhuttu siitä, että seurakuntarakenteelle tai oikeammin seurakuntia koskevalle lainsäädännölle olisi tehtävä jotain. 2000-luvulla on seurakuntien määrä vähentynyt. 1.1.2000 Suomessa oli 587 seurakuntaa ja 1.1.2023 Suomessa tulee olemaan 361 seurakuntaa. 2000-luvulla lakkautettujen

seurakuntien joukossa ovat Hämeenkosken, Kärkölan, Padasjoen ja Kuhmoisten seurakunnat, eli 2000-luku on ollut seurakuntien yhdistymisten aikaa.

Seurakuntaliitokset tuskin koskaan ovat kivuttomia, niihin liittyy luopumista. Isompi seurakuntayksikkö pystyy vakaammin huolehtimaan seurakunnan lakisäateisistä tehtävistä, joiden määrä on kasvava. Usein pienissä seurakuntayhteisöissä koetaan, että jotakin ratkaisevan oleellista yhteisöllisyydestä uhkaa kadota liitoksessa. Kirkossa on tämä pelko tai kokemus otettu todesta, ja on pohdittu sitä, millaisin ratkaisuin pienet seurakunnat pystyisivät toimimaan edelleen seurakuntina. Viimeisin pyrkimys oli kirkolliskokouksessa keväällä 2015 esitetty seurakuntayhtymämalli, joka olisi velvoittanut jokaisen seurakunnan kuulumaan johonkin seurakuntayhtymään. Kirkolliskokouksen määränemmistö ei kuitenkaan hyväksynyt esitystä, ja pian tämän jälkeen syksyllä 2015 aloitti Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli seurakuntaliitoseuuvottelut Kärkölan, Hollolan, Asikkalan ja Padasjoen seurakuntien kanssa. Vähän myöhemmin mukaan liittyi Kuhmoinen, ja lopullisissa äänestyksissä vetäytyi Asikkala keväällä 2016.

Kirkkohallituksessa valmistellaan uutta yritystä seurakuntarakenteen muuttamiseksi vuonna 2022. Tavoitteellisena pidetään pieniä toiminnallisia yksiköitä, hyvinvointialueen kokoisia taloudellishallinnollisia yksiköitä, joista käsin huolehdittaisiin taloudesta, hallinnosta sekä kiinteistö- ja hau-

taustoimesta. Hengellinen työ tehtäisiin paikallisseurakunnissa, joissa olisi kirkkolain mukaisesti vähintäänkin kirkkoherran, kanttorin ja diakonin virat. Tämän toteutuessa seurakuntien määrä pysyisi entisellään tai jopa kasvaisi. Nykyisessä seurakunnassamme tämä voisi tarkoittaa sitä, että Kuhmoinen irtautuisi osaksi Pirkanmaata ja mahdollisesti omaksi seurakunnakseen ja Kärkölä sekä Padasjoki irtautuisivat omiksi seurakunnikseen osana Päijät-Hämeen koosta seurakuntatalousyksikköä.

Mutta nyt on kovin ennen aikaista olettaa edellä mainitun toteutuvan. Mallihan ei merkittävästi poikkeaa seurakuntayhtymämallista, eikä kyseinen malli ole aiemminkaan saanut riittävästi kannatusta kirkon päättäjien silmissä. Päätöksenteko talouden, kiinteistöjen ja hautausmaiden osalta liukuisei varsin kauas paikallistasolta. Kuinka paljon tarvitaan väliportaan hallintoa? Mistä tulee tuuraa, kun se seurakunnan ainoa pappi eli kirkkoherra on vuosilomalla? Ollaanko kirkossa tähän valmiimpia 2020-luvulla kuin aiemmilla vuosikymmenillä? Entä onko hyvinvointialueen kokoinen kirkollinen yksikkö kooltaan sellainen, että sitä johtaisikin piispa? Ja ovatko kuntarajat edes se kriteeri, josta käsin lähesytään seurakuntarakenteen pohtimista? Nii-täkin on paljon, jotka näkisivät mielellään esimerkiksi herätysliikkeen seurakunnan ensisijaiseksi kriteeriksi. Paljon on pohdittavaa kirkolla ennen kuin se kykenee koko Suomea koskevaan hallintorakennemuutokseen.

Uskon ytimessä Jumalan sana ja rukous. (CS)

6. LOPUKSI

Ajan virtaa ei voi pysäyttää, siksi tulevaisuus poikkeaa nykyisyydestä. Siksi kaikki tämänpäiväiset ratkaisut eivät voi toimia enää tulevaisuudessa. Vaan näinhän asia on aina ollut.

Kirkko lähtee siitä, että usko kolmiyhteiseen Jumalaan ja usko Jeesukseen Kristukseen ihmiskunnan Vapahtajana ovat muuttumattomia oppeja, mutta muodot opin ympärillä voivat muuttua. Huominen usein

huolestuttaa tai jopa pelottaa ihmistä, mutta kristityllä on oikeus suunnata tulevaan luottavaisesti ja toiveikkaasti. Raamatun viimeisessä kirjassa, Ilmestyskirjassa, sanotaan: ”Minä olen A ja O, ensimmäinen ja viimeinen, alku ja loppu” (Ilm. 22:13). Seurakunnan historiakirjan loppuun sopinee näkemys siitä, että kaikki aika, mennyt ja tuleva, on lopulta Luojamme ja Vapahtajamme hallinnassa.

LÄHTEET

HÄMEENKOSKI

Kirjallisuus

Aromäki, Juhani, 1983: Sodan ja rauhan ajat, Kosken historiaa, ihmisiä, elämää. Koski HI kunta.

Jurva, Aura, 1942: Kosken pitäjän vaiheita. Koski HL kunta.

Ryökäs, Eino, 2005: Aikojen halki: kirkon kahdeksan vuosisataa Lahden seudulla. Keski-Lahden seurakunta.

Teerijoki, Ilkka, 2020: Hämeenkosken historia 1945–2015. Hollolan kunta

Asiakirjat

Hämeenkosken kappeliseurakunnan kappelineuvoston pöytäkirjat ja toimintakertomukset vuosilta 2007–2020.

Hämeenkosken kappeliseurakunnan kirkkokuulumiskirjat vuosilta 2007–2015.

Hämeenkosken seurakunnan ja kunnan väkilukutilastot.

Hämeenkosken seurakunnan kirkkokuulumiskirjat vuosilta 2001–2006.

Hämeenkosken seurakunnan kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston pöytäkirjat ja sekä tilinpäätökset ja toimintakertomukset vuosilta 2001–2006.

Kirkon ja tilastokeskuksen tilastot.

Muut lähteet

Helena Vaarin selvitys Hämeenkosken kirkon kirkkotekstiileistä 2003–2017.

Henkilöhaastattelut: Leena Kähäri, Matti Kähäri, Matti Nummelin, Eija Seppä, Raija Valjus.

Hiekkänen, Markus, 1995:

Hämeenkosken kirkonraunio (tutkimusraportti).

Lehtiartikkelit seuraavista lehdistä: Etelä-Suomen Sanomat, Hollolan sanomat, Keski-Häme, Meidän seurakuntamme, Kirkonseutu.

Piispanen, Matti: Karulan ystävyysseurakuntatyön käynnistäminen vuonna 1993 (selvitys).

Sorvali, Sirpa, 1996: Tampereen tuomiokapitulien esite: Kirkkovaellus.

Vallenius, Leena, 2007: Hämeenkosken seurakunta Hollolan kappeliksi, Rakennemuutosselvitys.

KÄRKÖLÄ

Asiakirjat

Kärkölän kappeliseurakunnan toiminta- ja talouskertomukset vuosilta 2017–2020.

Kärkölän seurakunnan toiminta- ja talouskertomukset vuosilta 1999–2016.

Muut lähteet

Lainauksia seuraavien henkilöiden teksteistä ja selvityksistä:

Martti Myllärinen, Kirsi Skantz-Viljakainen, Susanna Weckström, Martti Myllärinen, Liisa Korpela, Timo Ruohonen.

HOLLOLA (JA JOHDANTO)

Kirjallisuus

Hiekkänen, Markus, 2007:

Suomen keskiajan kivikirkot. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mantere, Heikki (toim.), 1985:

Hollolan kirkko: asutuksen, kirkon ja seurakunnan historiaa. Hollolan seurakunta.

Suvanto, Seppo, 1960:

Kuhmoisten historia.

Kuhmoisten kunta ja seurakunta.

Asiakirjat

Hollolan, Hämeenkosken,

Kuhmoisten, Padasjoen ja Kärkölän seurakuntien ja kuntien tilastot.

Hollolan seurakunnan kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston pöytäkirjat sekä tilinpäätökset ja toimintakertomukset vuosilta 1998–2022.

Muut lähteet

Hollolan seurakunnan arkistokuvat ja verkkosivut.

Kirkonseutu-lehti 2008–2021.

Meidän seurakuntamme lehti 1999–2008.

PADASJOKI

Kirjallisuus

Pulkkila, Uuno, 1947:

Padasjoen historia. Padasjoen kunta.

Asiakirjat

Hollolan seurakunta: tilinpäätösiasiakirjat 2017–2020.

Kansallisarkisto: Hollolan tuomiokunta 1761 (II KO a:15), fol. 571, 596.

Kirkkohallituksen yleiskirje 31.1.2007: Läsnäolon yhteisö.

Kirkolliskokouksen pöytäkirja, täysistunto 8.–9.5.2019 (hiippakuntarajat maakuntapohjaisiksi).

Padasjoen seurakunta: tilinpäätökset ja toimintakertomukset 1990–2016.

Muut lähteet

Aromaa, Jonni, 2019: Historiallinen muutos: Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluu enää alle 70 prosenttia kansasta. Yle uutiset 15.1.2019.

Haastattelut Minna Perälä 2021:

Heikki Pelkonen, Tapio Mattila, Ari Pelkonen, Juha Nurmi, Minna Muje, Tiina Ampuja-Töyry, Juha Lind, Elina Lind, Tarja Meijer, Katri Mikkola.

Hiekkänen, Markus, 2021: Padasjoella on ollut todennäköisesti 5 kirkkoa.

Padasjoen Sanomat 11.11.2021.

Jäntti, Mari, 2017: Sodan, lama ja homoilta saivat kirkon ovet paukkumaan – Ihmiset reagoivat pienestäkin kimokkeesta. Yle uutiset 6.7.2017.

Kirkonseutu-lehti 2021:
Vuoden pappi Markus Kartano.
Kirkontilastot
<https://www.kirkontilastot.fi/>.
Pelkonen, Heikki, 2010: In memoriam
Anna-Liisa Pynnönen.
Lastenohjaajan Heli Kivistön haastat-
telu. Padasjoen Sanomat 17.6.2020.
Tynkkynen, Markku, 2009: Päijät-
Hämeen rovastikuntien yhteis-
työprojekti 1.9.2008–31.3.2009:
Loppuraportti ja seurakuntien
lausunnot. Tampereen ja Mikkelin
hiippakunnat, Päijät-Hämeen liitto
ja Päijät-Hämeen alueen seura-
kunnat. Saatavilla 30.7.2021, [https://
docplayer.fi/7530694-Paijat-ha-
meen-loppuraportti-ja-seurakun-
tien-lausunnot-2-90-rovastikuntien-
projekti-sisallys.html](https://docplayer.fi/7530694-Paijat-hameen-loppuraportti-ja-seurakuntien-lausunnot-2-90-rovastikuntien-projekti-sisallys.html).

KUHMOINEN

Kirjallisuus

Heikkilä, Ahti, 2010:
Kesäkuhmoislainen Pekka Halonen.
Omakustanne. Padasjoki.
Ikonen, Eero et al., 2021:
Linnavuoren mysteeri. Kuhmoisten
kotiseutuyhdistys ry.
Lahti, Edvin ja Nurminen,
Terttu (toim.), 1972: Kiittämisen aika
– Päijälän NKY 60-vuotias. Jämsä.
Liivak, Anu et al., 2005: Pekka Halonen
– Neljä vuodenaikaa. Näyttelyteos.
Taidekeskus Retretti, Punkaharju.
Lindström, Aune, 1957: Pekka Halonen
– Elämä ja teokset. WSOY.
Suomen kirkot ja kirkkotaide 2, 1980:
Kuhmoinen, s. 152. Etelä-Suomen
kustannus.
Suvanto, Seppo, 1965: Kuhmoisten
historia. Kuhmoisten kunta ja
seurakunta.
Taival, Kaija (toim.), 2012: Otteita
elämästä – Päijälän kristillinen
yhdistys 1912–2012. Päijälän
kristillinen yhdistys.

Tanninen-Mattila, Maija et al., 2008:
Pekka Halonen. Näyttelyteos.
Ateneum, Helsinki.
Viita, Ossi, 2000: Kuhmoisten
historia II vuosina 1917–1973 –
Metsäpitäjä maakuntien rajalla.
Kuhmoisten kunta.
Vilén, Olli et al., 1995: Pekka Halonen
1865–1933. 130 vuotta taiteilijan synty-
mästä. Juhlanäyttelyn luettelo.
Lapinlahden taidemuseo.

Asiakirjat

Arkkitehtitoimisto Mikko
Suominen Oy, 2022: Restauraointira-
portti 21.2.2022. Papinsaaren siunaus-
kappeli – Julkisivu- ja vesikattokor-
jaus. Hollolan seurakunta.
Hollolan seurakunnan Kuhmoisten–
Padasjoen kappeliseurakunnan
toimintakertomukset 2017–2020
(tasekirjat).
Kuhmoisten seurakunta, 2000–2016.
Kuhmoisten seurakunnan toiminta-
kertomukset 2000–2016 (tasekirjat).

Muut lähteet

Karhila, Anna, 2019: Korpit johdattavat
matkailijan Linnavuorelle.
Kuhmoisten Sanomat 3.1.2019, s. 4.
Karhila, Anna, 2021: Kappelin kaikki
betoni kuljetettiin kottikärryillä.
Kuhmoisten Sanomat 28.4.2021,
s. 6–7.
Ojala, Risto, 2021: Lasitaiteilija Jouni
Kopsa konservoi siunauskappelin
lasiteoksen – Jaakko Somersalon
lasiteos Kuhmoisten Papinsaaren
kappelissa on ainutlaatuinen.
Vekkari 8.9.2021.
Ojala, Risto, 2021: Varhaisia merkkejä
kristinuskosta. Kuhmoisten Sanomat
27.10.2021, s. 6.
Unnaslahti, Seppo, 2022.
Opastusta Papinsaaressa. Selvitys.

KUVAT

Tekstin seassa olevien kuvien perässä
on kuvanottajan nimikirjaimet.

CS = Carita Stenman
RO = Risto Ojala
JJ = Jarkko Juselius
JS = Juhana Säde
JV = Juhani Viitanen
K-MT = Katja-Margit Takatalo
LK = Liisa Korpela
MM = Martti Myllärinen
SI = Suomen Ilmakuva
E A-H = Elina Anttila-Helander
JH = Johanna Huovinen
EH = Eija Heinonen
TH = Tero Heinonen
THE = Tomi Helminen
HJ = Heli Jokivuori
EK = Eila Kamppinen
MK = Mauri Kalima
PS = Padasjoen Sanomat
SRK:n arkisto =
seurakunnan arkistokuva

VIIDESTÄ YHDEKSI

Hollolan, Hämeenkosken, Kuhmoisten, Kärkölän ja Padasjoen seurakuntaelämää vuosina 2000–2022

Teos kertoo selkein sanoin ja runsain kuvin, millaista Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölän, Kuhmoisten ja Padasjoen seurakuntaelämä on ollut vuosituhannen ensimmäisinä vuosikymmeninä.

Paikallisseurakuntaelämän hyvin tuntevien kirjoittajien lähihistoriateos maalaa elävän ja rikkaan kuvan viidestä erilaisesta ja erikokoisesta seurakunnasta, jotka löysivät kahdessa eri vaiheessa yhteisen tien. Sitä pitkin ne ovat päättäneet kulkea kohti tulevia aikoja yhtenä ainutlaatuisena Hollolan evankelisluterilaisena seurakuntana.

Hollolan kirkon alttaripäädyn keskiaikainen vihkiristi palvelee Hollolan seurakuntaa myös sen logona, yhteisön tunnuksena.